

**HARUN YƏHYA
(ADNAN OKTAR)**

Mündərıcac

Ön söz

Giriş

1-ci gün

2-ci gün

3-cü gün

XƏBƏRDARLIQ

Bu kitabda oxuyacağınız mövzular, həyatın ÇOX ƏHƏMİYYƏTLİ bir sirrini ehtiva edir. Maddi dünyaya baxış bucağınızı kökdən dəyişdirəcək bu mövzunu, çox diqqətli bir şəkildə və dərk edərək oxumalısınız. Burada izah ediləcək şeylər yalnız bir baxış bucağı, fərqli bir yanaşma tərzini və ya hər hansı bir fəlsəfi düşüncə deyil; dinə inanıb–inanmayan hər kəsin qəbul edəcəyi, bugünkü gündə elmin də sübut etdiyi qəti bir həqiqətdir.

OXUCUYA

Bu kitabda və digər işlərimizdə təkamül nəzəriyyəsinin süqutuna xüsusi yer ayrılmasının səbəbi bu nəzəriyyənin hər cür din əleyhdarı olan fəlsəfənin təməlini meydana gətirməsidir. Yaradılışı və dolayısı ilə, Allahın varlığını inkar edən darvinizm 150 ildir ki, bir çox insanın imanını itirməsinə və ya şübhəyə düşməsinə səbəb olmuşdur. Buna görə də, bu nəzəriyyənin yalan olduğunu gözlər önünə gətirmək əhəmiyyətli imani bir vəzifədir. Bu əhəmiyyətli xidmətin bütün insanlığa çatdırılması isə zəruridir. Bəzi oxucularımız ola bilər ki, yalnız bir kitabımızı oxumaq imkanı tapa bilər. Bu səbəblə, hər kitabımızda bu mövzuya xülasə də olsa yer ayrılması uyğun hesab edilmişdir.

Qeyd edilməsi lazım olan başqa bir xüsüs də bu kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Yazıçının bütün kitablarında imani mövzular Quran ayələri yönündə izah edilir və insanlar Allahın ayələrini öyrənməyə və yaşamağa dəvət edilirlər. Allahın ayələri ilə əlaqədar bütün mövzular oxucuda heç bir şübhə və ya sual buraxmayacaq şəkildə açıqlanmışdır.

Bu mövzuda istifadə edilən səmimi, sadə və səlis üslub isə kitabların hamı tərəfindən rahat başa düşülməsini təmin edir. Bu təsirli və sadə izah sayəsində kitablar "bir nəfəsə oxunan kitablar" ibarəsinə tam uyğun gəlir. Dini qəti şəkildə rədd edən insanlar belə bu kitablarda bildirilən həqiqətlərdən təsirlənir və yazılanların doğruluğunu inkar edə bilmirlər.

Bu kitab və yazıçının digər əsərləri oxucular tərəfindən şəxsən oxuna biləcəyi kimi, qarşılıqlı söhbət şəraitində də oxuna bilər. Bu kitablardan istifadə etmək istəyən bir qrup oxucunun, kitabları bir yerdə oxumaları mövzu ilə əlaqədar öz təfəkkür və təcrübələrini də bir-birlərinə ötürmək baxımından faydalıdır.

Bununla belə, yalnız Allahın razılığı üçün yazılan bu kitabların tanınmasında və oxunmasında iştirak etmək də böyük xidmətdir. Çünki yazıçının bütün kitablarında isbat və razı salıcı yön son dərəcə güclüdür. Bu səbəblə, dini izah etmək istəyənlər üçün ən təsirli üsul bu kitabların digər insanlar tərəfindən də oxunmasının təşviq edilməsidir.

Kitabların arxasına yazıçının digər əsərlərinin təqdimatının əhəmiyyətli səbəbləri vardır. Bu sayədə kitabı nəzərdən keçirən şəxs yuxarıda yazılan xüsusiyyətləri daşıyan və oxumaqdan xoşlandığını ümid etdiyimiz bu kitabla eyni xüsusiyyətlərə sahib daha bir çox əsərin olduğunu görür, imani və siyasi mövzularda faydalana biləcəyi zəngin bir qaynağın mövcudluğuna şahid olacaq.

Bu əsərlərdə digər bəzilərinə görülən, yazıçının şəxsi qənaətlərinə və şübhəli qaynaqlara əsaslanan izahlara, müqəddəsata qarşı lazım olan ədəb və hörmətə diqqət yetirilməyən üslublara, şübhəli və həmçinin incidici yazılara rast gələ bilməzsiniz.

YAZIÇI VƏ ƏSƏRLƏRİ HAQQINDA

Harun Yəhya təxəllüsündən istifadə edən yazıçı Adnan Oktar 1956-cı ildə Ankarada anadan olmuşdur. İbtidai və orta təhsilini Ankarada almışdır. Daha sonra İstanbul Memar Sinan Universitetinin İncəsənət fakültəsində və İstanbul Universitetinin Fəlsəfə bölməsində təhsil almışdır. 1980-ci illərdən bu yana imani, elmi və siyasi mövzularda bir çox əsər hazırlamışdır. Bununla yanaşı, yazıçının təkamülçülərin saxtakarlıqlarını, iddialarının əsassızlığını və darvinizmin qanlı ideologiyalarla olan qaranlıq əlaqələrini ortaya qoyan çox əhəmiyyətli əsərləri vardır.

Harun Yəhyanın əsərləri təxminən 30.000 şəklin olduğu cəmi 45.000 səhifəlik külliyyatdır və bu külliyyat 60 fərqli dilə tərcümə edilmişdir.

Yazıçının təxəllüsü inkarçı düşüncəyə qarşı mübarizə aparan iki peyğəmbərin xatirəsinə hörmət olaraq adlarını yad etmək üçün Harun və Yəhya adlarından götürülmüşdür. Yazıçı tərəfindən kitabların üz qabığında Rəsulullahın (səv) möhürünün olmasının simvolik mənası isə kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Bu möhür Qurani-kərimin Allahın son kitabı və son sözü, Peyğəmbərimizin (səv) xatəmül-ənbiya olduğunun rəmzidir. Yazıçı bütün yayımlarında Qurani və Rəsulullahın sünnəsini özünə rəhbər etmişdir. Bu surətlə, inkarçı düşüncə sistemlərinin bütün təməl iddialarını bir-bir ortadan qaldırmağı və dinə qarşı yönələn etirazları tam susduracaq son sözü söyləməyi əsas almışdır. Böyük hikmət və kamal sahibi olan Rəsulullahın möhüründən bu son sözü söyləmək niyyətinin duası olaraq istifadə edilmişdir.

Yazıçının bütün işlərindəki ortaq hədəf Quranın təbliğini dünyaya çatdırmaq, beləliklə, insanları Allahın varlığı, birliyi və axirət kimi təməl imani mövzular üzərində düşünməyə sövq etmək və inkarçı sistemlərin əsassız təməllərini və azğın tətbiqlərini gözlər önünə çəkməkdir.

Necə ki, Harun Yəhyanın əsərləri Hindistandan Amerikaya, İngiltərədən İndoneziyaya, Polşadan Bosniya-herseqovinaya, İspaniyadan Braziliyaya, Malayziyadan İtaliyaya, Fransadan Bolqarıstana və Rusiyaya qədər dünyanın əlavə bir çox ölkəsində sevilərək oxunur. İngilis, fransız, alman, italyan, ispan, portuqal, urdu, ərəb, alban, rus, boşnaq, uyğur, İndoneziya, Malay, benqal, serb, bolqar, Çin, Danimarka və İsveç dili kimi bir çox dilə tərcümə edilən əsərlər xaricdə geniş oxucu kütləsi tərəfindən izlənilir.

Dünyanın dörd tərəfində fəvqəladə təqdir toplayan bu əsərlər bir çox insanın iman etməsinə, bir çoxunun da imanında dərinləşməsinə vəsilə olur. Kitablari oxuyub araşdıran hər kəs bu əsərlərdəki hikmətli, dolğun, asan aydın olan və səmimi üslubun, ağıllı və elmi yanaşmanın fərqlində olar. Bu əsərlər sürətli təsir etmə, qəti nəticə vermə, etiraz və təkzib edilə bilinməyən xüsusiyyətləri daşıyır. Bu əsərləri oxuyan və üzərində ciddi şəkildə düşünən insanların artıq materialist fəlsəfəni, ateizmi və digər azğın görüş və fəlsəfələrin heç birini səmimi olaraq müdafiə etmələri mümkün deyil. Bundan sonra müdafiə etsələr də, ancaq romantik inadla müdafiə edəcəklər. Çünki fikri dayaqları aradan götürülmüşdür. Dövrümüzdəki bütün inkarçı cərəyanlar Harun Yəhya külliyyatı qarşısında fikirlə məğlub olmuşlar.

Şübhəsiz, bu xüsusiyyətlər Quranın hikmət və ifadə təsirliliyindən qaynaqlanır. Yazıçı bu əsərlərə görə öyünmür, yalnız Allahın hidayətinə vəsilə olmağa niyyət etmişdir. Bundan başqa, bu əsərlərin çap və nəşrində hər hansı bir maddi qazanc güdülür.

Bu həqiqətlər göz önünə gətirildikdə insanların görmədiklərini görmələrini təmin edən, hidayətlərinə vəsilə olan bu əsərlərin oxunmasını təşviq etməyin də çox əhəmiyyətli xidmət olduğu ortaya çıxır.

Bu qiymətli əsərləri tanıtmağın yerinə insanların zehinlərini bulandıran, fikri qarışıqlıq meydana gətirən, şübhə və tərəddüdləri aparmaq və imanı qurtarmaq üçün güclü və iti təsiri olmadığı ümumi təcrübə ilə sabit olan kitabları yaymaq isə əmək və zaman itkisinə səbəb olar. İmanı qurtarmaq məqsədindən çox, yazıçının ədəbi gücünü vurğulamağa yönələn əsərlərdə bu təsirin əldə edilə bilməyəcəyi məlumdur. Bu mövzuda şübhəsi olanlar varsa, Harun Yəhyanın əsərlərinin tək məqsədinin dinsizliyi yox etmək və Quran əxlaqını yaymaq olduğunu, bu xidmətdəki təsir, müvəffəqiyyət və səmimiyyətin açıq şəkildə göründüyünü oxucuların ümumi qənaətindən anlaya bilərlər.

Bilmək lazımdır ki, dünyadakı zülm və qarışıqlıqların, müsəlmanların çəkdiyi əziyyətlərin təməl səbəbi dinsizliyin fikri hakimiyyətidir. Bunlardan xilas olmağın yolu isə dinsizliyin fikirlə məğlub edilməsi, iman həqiqətlərinin ortaya qoyulması və Quran əxlaqının insanların qavrayıb yaşaya biləcəkləri şəkildə izah edilməsidir. Dünyanın gündən-günə daha çox büründüyü zülm, fəsad və qarışıqlıq mühiti diqqətə alındığında bu xidmətin mümkün qədər sürətli və təsirli şəkildə edilməsinin lazım olduğu aydındır. Əks halda, çox gec ola bilər.

Bu əhəmiyyətli xidmətdə öndərliyi üzərinə götürən Harun Yəhya külliyyatı Allahın izni ilə 21-ci əsrdə dünya insanlarını Quranda təsvir edilən hüsur, sülh, düzgünlük, ədalət, gözəllik və xoşbəxtliyə daşımağa vəsilə olacaq.

ÖN SÖZ

Müxtəlif əsərlərimizdə təfərrüatlı şəkildə açıqladığımız; "maddənin ardındakı sirr" mövzusu, geniş oxucu kütləsinə təsir etmiş və bu kəslərin yaşadıkları müddət boyunca heç bilmədikləri əhəmiyyətli bir həqiqəti görmələrinə vəsilə olmuşdur. Bu, yeni bir fəlsəfə və ya bir ideologiya deyil, hər insanın istər-istəməz içində olduğu, yaşadığı, başa düşülməsi asan, elmin müxtəlif sahələrində uzun illər bundan əvvəl isbat edilmiş bir həqiqətdir.

Bu həqiqəti; "Allahın yaratdığı maddə xarici aləmdə vardır, ancaq biz maddənin sadəcə beynimizdəki surətiylə təmasda oluruq. Xarici aləmdəki əslinin necə olduğunu isə heç vaxt bilmərik. Həyatımızı meydana gətirən hər şey ruhumuz tərəfindən qavranılan hisslər toplusudur. Dünyamızı və bütün varlığımızı mənalı hala gətirən şeyləri, kəsləri, məkanları, hadisələri eynilə bir yuxu kimi, yalnız görüntü olaraq beynimizdə qavraya bilirik, əslləriylə isə təmasda olmağıq" şəklində yekunlaşdırmaq mümkündür. Səmimi və ön mühakiməsiz şəkildə baxan, dərin düşünən bir insan özünə bu mövzu izah edildiyi vaxt, bu böyük həqiqəti asanlıqla, qısa müddətdə qavrayır və həyata keçirir.

Ancaq, vərdişlərin, kiçik yaşlardan etibarən öyrədilən biliklərin meydana gətirdiyi ön mühakimələrin və ətrafın verdiyi mənfəət tələqlərinin təsiri altında qalmış oxucular da ola bilər. Bunu düşünərək, bu kitabı müxtəlif sualları olan üç oxucuyla aparılan söhbət şəklində ərsəyə gətirdik. Beləliklə də, oxucuların anlamaqda və ya qəbul etməkdə çətinlik çəkdiyi mərhələlər, gündəlik həyatda qarşılaşdığımız müxtəlif hadisələrdən götürülən aktual nümunələrlə izah edilmiş oldu. Oxucular bu şəkildə evdə, işdə, məktəbdə, televiziya qarşısında, bir sözlə, həyatın hər mərhələsində, öyrəndiklərini daha asan düşünmə və tətbiq imkanı tapacaqlar.

Bütün oxucuları maraqlandıra biləcək sualları da əhatə edən bu söhbətdə, hər insan üçün həyatın, Allahın ruhumuza seyr etdirdiyi hisslər toplusu olması, yaşadığımız həyatın bir cür yuxu kimi yaşanması, hisslərdən ibarət bu həyatın məqsədi kimi mövzulardakı suallara cavablar veriləcək, həqiqəti öyrənmək istəyən oxucular bu mövzuda axtarıqları cavabları tapacaqlar.

Həqiqətlərə səmimi və ön mühakiməsiz şəkildə yaxınlaşan bir çox adamla yanaşı, həqiqəti anladıkları, bildikləri halda qəbul etmək istəməyən, bu həqiqəti öyrənməyin gətirəcəyi məsuliyyətlərdən qaçan kəslər də olacaq. Bu səhv dünyagörüşünə sahib kimsələr kitabı oxuduqlarında, həqiqətlərdən qaçaraq, yalanlar və xəyallar üzərinə qurulmuş bir dünyada yaşamağı qəbul etmənin, ağılı başında bir insan üçün nə qədər alçalıcı bir vəziyyət olduğunu daha yaxşı anlayacaqlar.

Unudulmamalıdır ki, gözəl şey həqiqətdir; buna görə də həqiqətlərdən qorxmağın və qaçmağın heç bir mənası yoxdur. İnsanın yeni bir dünyagörüşüylə, rahat və xoşbəxt bir

həyata başlamaq üçün səmimi şəkildə bir qədər düşünməsi və vicdanının səsinə qulaq asması kifayətdir. Özlərini aldadaraq xəyalların arxasınca qaçan insanlar, həqiqətlərdən qaçmaq əvəzinə, həqiqəti anlamaq və öyrənmək üçün səy göstərdikləri vaxt, aldadıcı bir dünyadakı saxta xoşbəxtliklər əvəzinə, həqiqi və əbədi bir xoşbəxtliyə qovuşmağın gözəlliyini yaşayacaqlar.

MÜHÜM AÇIQLAMA

MADDƏNİN ARDINDAKI SİRR MÖVZUSU, VƏHDƏT-İ VÜCUD DEYİL

Maddənin ardındakı sirr mövzusu bəzi şəxslərin etirazlarına səbəb olur. Həmin şəxslər bu mövzunun təməlini səhv anladıqları üçün bu mövzunun vəhdəti-vücuda təlimi ilə eyni olduğunu iddia edirlər.

Əvvəla, qeyd etmək lazımdır ki, bu əsərlərin müəllifi əhli-sünnə inancına çox bağlıdır və vəhdəti-vücuda təliminin tərəfdarı deyil. Bundan əlavə, unutmaz ki, vəhdəti-vücuda təlimi Muhyiddin ibn Ərəbi kimi böyük İslam alimləri tərəfindən müdafiə edilmişdir.

Vəhdəti-vücuda düşüncəsini izah edən bir çox məşhur İslam aliminin keçmişdə bu kitablarda verilən bəzi mövzuları düşünərək izah etdikləri doğrudur. Ancaq bu əsərlərdə bəhs edilənlər vəhdəti-vücuda düşüncəsi ilə eyni deyildir.

Vəhdəti-vücuda düşüncəsinin tərəfdarlarından bir qismi səhv fikirlərə düşərək Qurana və əhli-sünnə inancına zidd olan bəzi iddialar irəli sürmüşlər, məsələn, Allahın yaratdığı varlıqları tamamilə yox hesab etmişlər. Əslində isə, maddənin ardındakı sirr mövzusu izah edilərkən qətiyyənlər belə bir iddia irəli sürülmür. Bu mövzu Allahın bütün varlıqları yaratdığını, ancaq yaratdığı varlıqların əslini Allahın gördüyünü, insanların isə bu varlıqların beyinlərində əmələ gələn görüntülərini gördüklərini açıqlayır.

Gördüyümüz bütün varlıqlar, dağlar, düzənliklər, çiçəklər, insanlar, dənizlər, bir sözlə, gördüyümüz hər şey Allahın Quranda var olduğunu, yoxdan yaratdığını bildirdiyi hər varlıq yaradılmışdır və vardır. Ancaq insanlar bu varlıqların əslini duyğu orqanları yolu ilə görə, hiss edə və ya eşidə bilməzlər. Gördükləri və hiss etdikləri, bu varlıqların beyinlərindəki surətləridir. Bu, elmi həqiqətdir və bu gün başda tibb fakültələri olmaqla, bütün məktəblərdə öyrədilən elmi mövzudur. Hal-hazırda bu yazını oxuyan insan bu yazının əslini görə bilməz, bu yazının əslinə çata bilməz. Bu yazının əslindən gələn işıq insanın gözündəki bəzi hüceyrələr tərəfindən elektrik signalına çevrilir. Bu elektrik signalı beynin arxasındakı görmə mərkəzinə ötürülərək onu xəbərdar edir və insan beyninin arxasında bu yazının görüntüsü əmələ gəlir. Yəni siz bu dəqiqə gözünüzlə önünüzdəki yazını oxumursunuz. Bu yazı sizin beyninizin arxasındakı görmə mərkəzində əmələ gəlir. Sizin oxuduğunuz yazı beyninizin arxasındakı yazı surətidir. Bu yazının əslini isə Allah görür.

Beləliklə, maddənin beynimizdə əmələ gələn xəyal olması onun yox olduğu demək deyil. Ancaq bizə insanın təmasda olduğu maddənin mahiyyəti haqqında məlumat verir ki, bu da maddənin əslilə heç bir insanın təmasda olmadığı həqiqətdir.

Xarici aləmdə maddə var, ancaq biz maddənin əsli ilə təmasda ola bilmərik!

Maddənin xəyal olduğunu demək, maddənin yox olduğu demək deyil. Əksinə, biz görsək də, görməsək də, maddi dünya mövcuddur. Ancaq biz bu dünyanı beynimizin içində bir surət, digər bir sözlə, hisslərimizin ifadəsi kimi görürük. Ona görə, maddə bizim üçün xəyaldır. Üstəlik xarici aləmdə maddənin varlığını bizdən başqa görən varlıqlar da var. Allahın mələkləri, katib kimi təyin etdiyi elçiləri də bu dünyaya şahidlik edirlər.

Sağında və solunda iki mələk oturub onun əməllərini qeydə alır. Dediği elə bir söz yoxdur ki, onu yazmaq üçün yanında hazır durmuş gözətçi olmasın (Qaf surəsi, 17–18)

Hər şeydən önəmlisi budur ki, Allah hər şeyi görür. Bu dünyanı hər cür incəlikləri ilə Allah yaratmışdır və Allah hər şeyi görür. Quran ayələrində belə xəbər verilir:

...Allahdan qorxun və bilin ki, Allah sizin nə etdiklərinizi görür. (Bəqərə surəsi, 233)

De: “Mənimlə sizin aranızda Allahın şahid olması yetər. Həqiqətən, O, qullarından Xəbərdardır, nə etdiklərini Görəndir”. (İsra surəsi, 96)

Bundan əlavə, unutmamaq olmasın ki, Allah bütün hadisələri “Lövhi-məhfuz” adlı kitabda yazmışdır. Biz görməsək də, bunların hamısı Lövhi-məhfuzda var. Hər şeyin Allah qatında Lövhi-məhfuz adlandırılan ana kitabda qorunduğu belə bildirilir:

Şübhəsiz ki, o, yanımızdakı Ana Kitabdır. O, ucadır, hökm və hikmətlə doludur. (Zuxruf surəsi, 4)

...Bizdə hər şeyi qoruyan bir Kitab (Lövhi-məhfuz) vardır. (Qaf surəsi, 4)

Göydə və yerdə elə bir gizli şey yoxdur ki, açıq-aydın Yazıda (Lövhi-məhfuzda) olmasın. (Nəml surəsi, 75)

Giriş

“Maddənin ardındakı həqiqət” mövzusu əslində yeni kəşf edilmiş, əvvəlir bilinməyən bir mövzu deyil. Bu həqiqətə Quranın bəzi ayələrində işarə edilməklə yanaşı, həmçinin bu həqiqət, bəzi ayələrin daha yaxşı başa düşülməsində də əhəmiyyətli bir sirrdir. Tarix boyu Allahın göndərdiyi elçilər, dərin düşünən saleh möminlər bu həqiqəti cəmiyyətlərə açıqlamışdılar.

Verdikləri bu açıqlamalardan bir hissəsinə aid mətnlər dövrümüze qədər gəlib çatmışdır. Xüsusilə orijinal mətnləri təhrif edilən haqq dinlərin degenerasiyaya uğramış fərqli cərəyanları, bu həqiqəti bir sirr kimi mühafizə etmək istəmişdirlər. Dolayısıyla yəhudilik və xristianlıq kimi dinlərə aid əldə qalan mətnlərdə də bu həqiqəti görmək mümkündür. Qədim yunan filosoflarından Pifaqor, Elea məktəbi, xüsusilə də "Mağara ideası"yla Platon və onlardan sonra gələn bir çox mütəfəkkir bu mövzunu bir cəhətdən açıqlamışdılar. Daha sonrakı dövrlərdə də bu mövzu, müxtəlif görüş və şərhələrlə birlikdə, səmimi olaraq düşünüb həqiqəti görmüş kəslər tərəfindən izah edilmiş və öyrədilmişdir.

Materializmi, yəni yeganə mütləq varlığın maddə olduğunu iddia edən materialist fəlsəfəni müdafiə edən görüş və zehniyyətlər tərəfindən gizlədilməyə çalışılan bu-ci əsrdə həqiqət, İrlandiyalı bir din adamı və filosof, Berkeley tərəfindən XVIII əsrdə yenidən gündəmə gətirilmiş və özündən sonrakı bütün düşüncə aləmini dəyişdirmişdir. Ancaq Darwinin təkamül nəzəriyyəsini ortaya atmasından sonra materialist görüşü mənimsəmiş ətraflar, xüsusilə də, bunların bir cür məruzəçisi və aralarında ən fəal olan Bertran Rassel, verdiyi sualına elmi bir cavab verə bilmədiyi Berkeleyyi, təhqir və böhtanla gözdən salmağa çalışmışdır. Ancaq Rassel, materialist ətrafların ən etibar etdikləri mütəfəkkir olmasına və bu görüşün ən güclü müdafiəçisi kimi görülməsinə baxmayaraq, bu həqiqəti tamamilə görməzlikdən gələ bilməmiş və “Fəlsəfənin problemləri” adlı əsərində vəziyyəti belə qiymətləndirmişdir:

"...Berkeley, hər hansı məntiqsizliyə yol vermədən, maddənin, bizdən asılı olmadan mövcud olsa belə, onun hisslərimiz tərəfindən qəbul edilə bilməyəcəyini, sübut etmə şərəfinə sahibdir".⁽¹⁾

Rassel, hər nə qədər əksini iddia etsə də, yuxarıdakı ifadələriylə bu həqiqəti əslində inkar edə bilmədiyini, hətta qəbul etdiyini açıq şəkildə ifadə edir.

21-ci əsrə daxil olarkən, Eynşteyndən başlayaraq müasir fizika, kvant fizikası, astronomiya, psixologiya, anatomiya kimi elm sahələrində baş verən inkişaf, materialist dünyagörüşünə sahib, köhnə elm anlayışını müdafiə edən ətrafları dərinlən yaralamışdır. Paleontoloji tədqiqatlar, genetika elmi kimi sahələrdə görülən işlərlə təkamül nəzəriyyəsi çökmüş, optika, psixologiya kimi sahələrdə görülən işlərlə isə idrak prosesinin sirri açılmış,

astronomiya sahəsindəki fəaliyyətlər nəticəsində Biq Bənq, yəni kainatın və maddənin bir başlanğıcı olduğu kəşf edilmiş, atom və atom altı zərrəciklərin araşdırılması isə bütün klassik fizikanı alt-üst edərək, relyativizmi, yəni zamanın nisbi bir anlayış olduğu həqiqətini sübut etmişdir.

Elm sahəsində Allahın varlığını və bütün kainat üzərindəki sonsuz hakimiyyətini dəfələrlə təsdiq edən bu inkişaf, fanatizm və ön mühakimənin nümayəndəsi olan materialist mütəfəkkirləri çıxılmaz vəziyyətdə qoymuşdur. Bu çıxılmaz vəziyyət indi də davam edir. Televiziyada, məktəblərdə, konfranslarda bir çox elm adamı və mütəfəkkir, bizdən kənardakı dünya ilə təmasda olmağımızın qeyri-mümkün olduğunu, beynimizdə hiss edilən duyğulardan ibarət bir həyatı yaşadığımızı bildikləri halda, özlərini bilməməzliyə vurur, insanlara bu həqiqəti izah etmir, hətta, elə bil, heç belə bir həqiqət yoxmuş kimi hərəkət edirlər.

Ancaq həqiqətləri görməzlikdən gəlmək bir çıxış yolu deyil. Necə ki, bu kitabda həqiqətlərdən qorxmağın və qaçmağın nə qədər faydasız olduğu, insana nə kimi zərərər verəcəyi vurğulanır və bu cür davranan kəslərin ruh halları nümayiş olunur.

Maddənin ardındakı sirri öyrənmək, Allahın varlığı, sifətləri, tale, ruh, cənnət, cəhənnəm, sonsuzluq, zamansızlıq kimi anlayışların doğru şəkildə başa düşülməsini də təmin edəcək. Bu sayədə oxucular; "Allah haradadır?", "Tale nədir?", "Ölümdən sonra nə baş verəcək?" kimi hər gün eşitdikləri sualların cavablarını ən doğru şəkildə öyrənəcək və daha bir çox mövzuda axtardıqları cavabları bu kitabda tapacaqlar.

Bu əhəmiyyətli məqsədlərdən danışdıqdan sonra, kitabda məruzəçi mövqeyində iştirak edəcək kəsləri tanıyaq.

Qarşılıqlı söhbət halında keçən bu görüşə müxtəlif ətraflardan qoşulan oxuculardan birincisinin adı Sibəldir. O hələ də universitetdə; kompyuter mühəndisliyi bölməsində təhsil almağa davam edir. Sibəl xanım bu mövzuyla çox yaxından maraqlandığı üçün, təmasda olduğu hər şeyin yalnız beyin tərəfindən qavranılan hisslər toplusundan ibarət olduğunu və bu hisslərlə təmasda olduğunu anlamışdır. Ancaq bu görüntülərin qaynağı mövzusundakı biliyini artırmaq, ən doğrusunu öyrənmək istəyir.

İkinci oxucunun adı isə Səbridir. O ölkəmizin (Türkiyənin) tanınmış bir ailəsinin üzvü olan bir sənayeçidir. Səbri bəy sahib olduğu hər şeyin bir xəyal kimi olduğunu, öldükdən sonra onların da bir yuxu kimi bitəcəyini öyrənmişdir. Amma tam qavraya bilmədiyi bəzi mövzularla əlaqədar cavablar axtarır.

Üçüncü oxucumuz Tolqa isə xaricdə biologiya üzrə doktorantura təhsili aldıqdan sonra bir universitetimizdə assistent kimi işə başlamışdır. Bu mövzunu bir dostundan eşidən Tolqa, bəzi kitablar oxumuş amma mövzunu tam bilmədiyi üçün ağılında bir çox sual işarəsi qalmışdır. Bu mövzunun elmi istiqaməti onu çox maraqlandırır.

Oxucuların suallarını isə bu mövzunu illərlə bundan əvvəl Harun Yəhyanın əsərlərindən öyrənən, mövzu haqqında ətraflı məlumat sahibi olan Murad cavablandırır.

1-ci gün

Bu əhəmiyyətli söhbətin ilk günü, bir həftənin axırı şəhərdən kənardakı bir yay istirahət evində başlayır.

Murad: Bəli yoldaşlar, göndərdiyiniz məktublar sayəsində sizi yaxından tanıma imkanım oldu. Məktublarınızda çox münasib suallar vermişdiniz. Əslində bu sualların cavabları təxmin etmədiyiniz qədər açıq və aydındır. Söhbətimizin irəliləyən dəqiqələrində bunu siz də görəcəksiniz. Bəzi texniki mövzuları açıqlamaq üçün özümlə bərabər bəzi şəkillər və sxemlər də gətirdim.

İndi ilk sualı kim vermək istəyir?

Tolqa: Mən mövzu barəsində elə də bir şey bilmədiyim üçün ən başdan başlamağı təklif edirəm. Oxuduğuma görə yaşadığımız həyatın bir görüntüdən ibarət olduğu və bizim xarici aləmdə mövcud olan dünya ilə heç vaxt təmasda ola bilmədiyimiz deyilir, elə deyilmi?

Murad: Doğrudur!

Tolqa: Əvvəlcə bu görüntünü nə demək olduğunu izah etsən çox sevinərəm.

Murad: Tolqa, sən biologiya sahəsində mütəxəssissən, elə deyilmi?

Tolqa: Bəli!

Murad: Bu mövzunu anlamaq üçün beş duyğu üzvünün necə fəaliyyət göstərdiyini bilmək kifayətdir. Tolqa! Biz liseydə oxuduğumuz biologiya dərslərini xatırlayarkən, sən də bu mövzuda mütəxəssis olduğuna görə, bizə ilk öncə "görmə duyğusu" olmaqla beş duyğunun necə fəaliyyət göstərdiyini sadə şəkildə izah edə bilərsənmi?

Tolqa: Texniki cəhətdən çox mürəkkəb və təfərrüatlı bir sistem var. Bütün duyğu orqanları barədə tək-tək danışmağa çalışsaq bu saatlarla davam edər. Bütün duyğu orqanları çox mürəkkəb sistemlərə malikdir, məsələn, sadəcə eşitmə orqanı olan qulaq

barəsində cildlərlə kitab yazılmışdır, ancaq bu mürəkkəb sistemi qısa şəkildə yekunlaşdırmaq, bunu və bütün beş duyğu orqanının hamısını xülasə halında izah etmək mümkündür.

Xarici aləmdən xəbərdarlıq siqnalı dediyimiz, yəni bizim sinir uclarımızı xəbərdar edən işıq, səs, dad, qoxu, sərtlik kimi xarici təsirlər, duyğu orqanlarımız olan göz, qulaq, dil, burun və dəriyə çatar. Burada ilk mərhələ başlayar, sinir ucları, bu xəbərdarlıq siqnalını qəbul edib sinirlər boyunca hərəkət edə biləcək bir elektrik siqnalına çevirər. İkinci mərhələdə isə bu elektrik siqnalları beynin bu mövzuyla əlaqəli görmə, eşitmə, iybilmə və ya dadbilmə mərkəzlərinə ötürülər. Son mərhələdə beyin bunları qəbul edərək müvafiq reaksiyanı verir.

Murad: Təşəkkürlər, Tolqa, çox gözəl izah etdin. Bəli sistem bu cür işləyir, ancaq xüsusilə qavrama mərhələsində, yəni hiss etdiyimiz şeyin nə olduğunu anlama mərhələsində sistem daha da mürəkkəb hal alır. Məsələn, biz burada otururuq və gölü seyr edirik, gölə və ətraf mühitə aid görüntü siqnalları, ətrafdan gələn çiçək qoxuları, eşitdiyimiz quş səsləri, oturduğumuz masanın sərtliyi kimi görüntü meydana gətirən saysız incəliklər bir yerə toplanır, yaddaşımızda saxlanmış məlumatlarla müqayisə edilir və olduğumuz mühit beynin əlaqəli mərkəzində mənalı bir hal alır. Tolqa indi bizə deyə bilərsənmi ki, məsələn, bu qarşıdakı ağacı görəndə necə bir əməliyyat baş verir?

Tolqa: Çox sadədir, ağaca aid məlumatlar, yəni ağacın rəngi, uzaqlığı, ölçüləri işıq sayəsində gözümə gəlib çatır. Bu məlumatlar gözün daxili hissəsində elektrik siqnalına çevrilərək sinir hüceyrələrinə çatdırılır, sinir hüceyrələri də bu məlumatları beynin görmə mərkəzinə ötürürlər. Görmə mərkəzinə çatan bu siqnalları da beyin bir ağac kimi qavrayır.

Murad: Yəni bu ağac hal-hazırda sənin qabağında dayanır, yoxsa beynindəki görmə mərkəzində?

Tolqa: Əlbəttə ki, beynimdəki görmə mərkəzində.

Səbri: Bir dəqiqə. Yaxşı, ağacın görüntüsü mənim beynimdə ola bilər, amma ağac da qabağımda dayanır! Yəni gedib o ağacdən bir meyvə qoparda bilərəm və ya ağaca söykənib kölgəsində otura bilərəm, elə deyilmi?

Murad: Dostlar, xahiş edirəm tələsmədən mövzuları ardıcılıqla analiz edək. Bir qədər düşünək; ağacı ağac edən hər şeyi, yəni rəngini, budaqlarını, yarpaqlarını beynimizin görmə mərkəzində olduğunu dərk edirik, ağaca toxunduğumuzda və ya ondan bir meyvə qopardığımızda həmişə beş duyğu üzvümüzün, yəni görmə, eşitmə, dadbilmə, toxunma və iybilmə duyğularını beynimizə çatdırdığı görüntünü, səsi, dadı, qoxunu və toxunma hissini yaşayırıq. Heç vaxt hisslərimizdən kənar bir şeylə təmasda ola bilmərik. Yəni görmə duyğumuz olmasa görə bilmərik, eşitmə duyğumuz olmasa eşidə bilmərik. Əslində bütün həyatımızı beş duyğumuz vasitəsilə beynimizdə hiss etdiyimiz şeylər meydana gətirər.

Səbri: Yaxşı, bunu qəbul edirəm, amma, budur baxın bu ləzzətli kekslərə əlimi uzadıb onlardan götürürəm və nuşcanlıqla yeyirəm. Mən bu keksi yediyimə və hətta bu keks mənə enerji verdiyinə görə bunun əslilə təmasda ola bilmirəm demək, doğru oal bilərmimi? Biz əslilə təmasda olmadığımız bir şeydən belə bir dad ala bilərikmi?

Murad: Əslində bir qədər əvvəl ağac nümunəsində bunun cavabını vermişdik. Yəni keks də, ağac da, masa da sizin beyninizdəki duyğu mərkəzindədir. Amma narahat olmayın! Bir qədər sonra verəcəyimiz nümunələr bu mövzuya daha da aydınlıq gətirəcək!

İndi qısa şəkildə yekunlaşdırmalı olsaq: Biz həyatımız boyunca beynimizin içində yediyimiz keksin dadını və ləzzətini bilir, beynimizin içindəki bədənin bu yeməkdən aldığı enerjindən istifadə edirik. Eynilə beynimizin içindəki ağacın, beynimizin içindəki meyvəsini qopardar və beynimizin içindəki ağacın beynimizin içindəki kölgəsi altında sərinlik hiss edərək. Dünya haqqında bildiyimiz hər şey duyğu üzvlərimizin bizə çatdırdığı siqnallardan ibarətdir. Bu siqnalların beynə daşdığı məlumatlar istisna olmaqla; "görəsən bunların əslilə necə bir şeydir, əslləri ilə bizim gördüklərimiz tamamilə eyni xüsusiyyətə sahib ola bilərmimi?" kimi suallara heç vaxt cavab verə bilmərik; çünki duyğularımızın hədudlarını aşaraq kənara çıxmağımız qeyri-mümkündür. Buna görə də ömrümüz boyunca beynimizin içində, duyğu orqanlarıyla qavranılan bir dünyanı seyr edərək. Baxın, tanınmış filosof Rassel də, "Fəlsəfənin problemləri" adlı kitabında, bu problemlə qarşılaşdıqda ortaya necə bir vəziyyət çıxdığını belə vurğulayır:

"Daha da irəli getmədən, indiyə qədər kəşf etdiklərimizi qiymətləndirmək yaxşı olar. İndiyə qədər məlum oldu ki, duyğu orqanlarımız tərəfindən necə olduğunun bilindiği fərz edilən hər hansı bir obyekt ələ aldığımız vaxt, duyğu orqanlarımızın bizə bilavasitə ötürdüyü məlumatlar, bizdən asılı olmayan bir obyekt barəsindəki həqiqət deyil, biz və obyekt arasındakı əlaqələrə bağlı, duyğu orqanlarındakı məlumatlar həqiqətdir. Buna görə də, bilavasitə gördüyümüz və hiss etdiyimiz şey, ancaq bir 'görüntü'dür və biz bu görüntünün arxada dayanan bir' həqiqətin 'əlaməti olduğuna inanırıq. Amma əgər həqiqət, gördüyümüz şey deyilsə, bir həqiqət olduğunu bilməyimiz mümkündürmü?".⁽³⁾

Sibəl: Bir nümunə verə bilərəmmi? Mənim kompyuter mühəndisliyi bölməsində təhsil aldığımı bilirsiniz, buna görə də, bu mövzunun mənə heç də yad olmadığını, ehtimal ki, təxmin etmişiniz. Bu mövzu mənim maraq dairəmə daxildir. Bəlkə də, bizə bir qədər gec gəlib çatır, amma texnologiyanın yüksək inkişaf etdiyi ölkələrdə əyləncə və təhsil sahəsi üçün bir çox alət hazırlanılır. Bunların içində böyük pay sahibi olan, insan beynində üç ölçülü görüntü meydana gətirən kompyuter proqramlarından istifadə olunduğunu siz də bilirsiniz. Bu gün bütün uşaqların başından durmadığı üç ölçülü kompyuter oyunlarının yaradılmasındakı əsas məqsəd, beş duyğu orqanına təsir edərək uşaqlara xəyali bir mühitdə real həyat yaşandığı təəssüratı verməkdir. NASA–dakı astronomlardan memarlara, mühəndislərə qədər bir çox peşə sahəsində təhsil, simulyasiya deyilən üç ölçülü görüntülərlə həyata keçirilir. Bu simulyasiyalarla keçirilən uçuş təhsilindəki bir pilot real hava şəraitiylə kompyuterin ona yaşatdığı xəyali hava şəraitini ayırd edə bilmir. Seyr etdiyimiz xarici elmi–fantastik filmlərin böyük bir hissəsi, insan həyatının görüntülərdən meydana gəlməsini və ya beyində yaradılan virtual aləmləri mövzu olaraq götürür.

Tolqa: Sibəl düz deyir! Elm dünyasındakı vəziyyət də, bundan fərqli deyil. Beş–on il bundan əvvəl elə də əhəmiyyət daşımayan bu mövzu, bu gün çox əhəmiyyətli bir hal aldı. Bu sahədə o qədər böyük işlər görülmüşdür ki, heç olmayan bir dünyanı kompyuterdə elektrik signalı halında meydana gətirib insanlara bu siqnallarla istənilən görüntünü seyr etdirib yaşatmaq getdikcə asanlaşır. İnsanlar da buna çox öyrəşiblər. Fizika, atom və biologiya sahələrində aparılan böyük tədqiqatların böyük bir hissəsini də bu mövzu təşkil edir.

Murad: Çox haqlısınız! Texnologiyadakı inkişafın insanın bu mövzunu daha tez anlamasını təmin edəcək yeni nümunələr ortaya qoyur. Ancaq bunu da ifadə etməliyəm ki, səmimi və qərəzsiz şəkildə baxdıqda, bu mövzunu qavramaq olduqca asandır. Verdiyiniz bu nümunələri bilməsək belə bir şey dəyişməz, çünki vəziyyət olduqca açıqdır. Daha əvvəl bu mövzu üzərində heç düşünməmiş və ya bu mövzudan heç xəbəri olmamış bir insanın öyrəndikləri qarşısında ilk anda bir qədər əks reaksiya verməsi mümkündür. Doğulduğumuz andan etibarən həqiqət kimi qəbul etdiyimiz bir şeyin izahının, əslində bizim bildiyimizdən olduqca fərqli olduğunu öyrənmək, bəzi insanların müxtəlif reaksiyalar verməsinə səbəb ola bilər. Ancaq adamın əsl məqsədi həqiqətləri öyrənməkdirsə, onda qarşı çıxmadan onları qəbul etməlidir.

Buna görə də, hər gün yaşadığımız nümunələr sayəsində, bu həqiqəti daha yaxşı qavrayacağıq. Həmçinin mövzunun texniki cəhətdən izah olunması kifayət etməz. Bununla yanaşı, bizi necə nəticələrə gətirdiyinə də baxmalıyıq.

Səbri: Əslində mən indiyədək izah etdiklərinizi çox yaxşı anladım. Amma sizin də qeyd etdiyiniz kimi, bu mövzunun bizi hara aparacağı məni çox maraqlandırır. İnsanın bir anda bu qədər yad olduğu mövzuya alışması bir qədər çətin olur.

Murad: Məncə də, hamınız içində olduğumuz vəziyyəti çox yaxşı anladınız, bu onsuz da, başa düşülməsi, elə də çətin bir şey deyil. Elmi cəhətdən də qəbul edilmiş açıq bir həqiqətdir. Ancaq bu mövzu sizdə qəti qənaət yaratmalıdır, buna görə də, mövzunu başqa bir aspektdən də analiz edək. Sibəl, indi bizə, sənə çox təsir edən və görüb də unuda bilmədiyiniz, bir yuxu barədə danışa bilərsənmi?

Sibəl: Hələ dünən axşam bir yuxu gördüm və o mənə çox təsir etdi: ...Meşədə vəhşi heyvanların hücumuna məruz qalırım. Ölüm qorxusuyla meşədəki cığırqlarla var gücümlə qaçdığım vaxt, ayağım kollara ilişir və yıxılıram. Buna görə də heyvanlarla aramdakı məsafə daha da azalır. Meşədəki bir daxmaya girirəm. Qapını örtürəm və içəridən bağlayıram. Lakin vəhşi heyvanlar pəncərədən girməyə çalışırlar. Orada əlimə keçirdiyim dəmir çubuqla ümitsiz şəkildə özümü müdafiə etməyə, vəhşi heyvanları qovalamağa çalışıram. Tam bu əsnada çöldən gələn şeypur səsinə oyandım. Dərindən nəfəs alıb gördüyüm şeyin yuxu olduğuna şükr etdim.

Murad: Yaşadığımız həyatla, yatdığımız vaxt gördüyümüz yuxular arasında nə fərq var? Bəlkə də, bunu heç düşünmədiniz, hətta bu ağılınıza belə gəlmədi, amma yuxular bu mövzunu anlamaqda bizə çox yardım edəcək. Bir yuxu, bizə çox təsir etsə belə, gündəlik həyatdakı işlərlə məşğul olduğumuz andan etibarən həm öz təsirini, həm də aydınlığını itirir. Bir qədər əvvəl qan tər içində qalaraq kabusdan oyanan bir insan, beş dəqiqə sonra səhər yeməyini yeyərkən, yuxunun sarsıdıcı təsirindən xilas olmuş vəziyyətdədir və ya gözəl bir yuxu görərkən məktəbə getməsi üçün oyandırılan bir uşaq, üzünü yuyarkən yuxudakı xoşbəxtliyini çoxdan itirmiş vəziyyətdədir.

Yuxudakı hadisələr bəzən o qədər təsirli olur ki, insanlar oyandıqları vaxt bəzi hallarda yaşadıklarının həqiqət olub-olmadığı barədə düşünürlər. Əslində oyandıqdan sonra yaşadığımız həyatla, yatdığımız vaxt gördüyümüz yuxular arasında texniki cəhətdən heç bir fərq yoxdur. Bir insan yuxu əsnasında, oyanıq olarkən etdiyi şeylərin hamısını edə bilər; danışar, yemək yeyər, nəfəs alar, qaçar, gülər, ağlayar, yaralanar, nəhayət avtomobili idarə edə bilər. Gündəlik həyatının bir surəti olan yuxu mühitində hər şey onsuz da bildiyi və vərdiş etdiyi halıyla mövcuddur. Buna görə də, yuxudakı hadisələrə, elə bil, onlar həqiqətmiş kimi

reaksiya verir. Bəzən qorxu dolu bir yuxudan qışqıraraq oyanar, bəzən də gördüyü gözəl bir yuxudan heç oyanmaq istəməz.

Səbri: Mən də keçən ay reallığa bənzər bir yuxu görmüşdüm. Yuxumda yüksək sürətli katerlə dənizin sularını yara-yara sahili dövr edirdim. Qonşular dəniz kənarında toplanmış halda, yeni aldığı kateri heyranlıqla seyr edir, mən də onları riqətləndirmək üçün daha çox qaza basırdım. Dənizin qoxusunu, katerin sürətindən əmələ gələn güclü küləyi nə qədər aydın hiss etdiyimi çox yaxşı xatırlayıram. Katerin sürəti yüksək olduğu üçün yer-göy katerin uğultusuyla inləyirdi. Kater dövr etdikcə dənizin suyu hərdənbir üstümə sıçrayır, mən də eynəyimin şüşəsinə düşən su damlalarını silmək məcburiyyətində qalırdım. Kateri tam sürətlə idarə edərkən, altı bir qaya parçasına dəydi və kater batmağa başladı. Özümü dənizə atdım və zor-bəla sahilə qədər üzərək xilas oldum. Oyandığımda isə yuxunun təsirindən qan tər içində qalmışdım, uzun bir müddət katerə belə minə bilmədim.

Murad: Yuxuda yaşadığımız hadisələr necə də realdır, elə deyilmi? İndi yuxularınızdakı təfərrüatları xatırlamağa çalışın. Məsələn, Səbri bəy, katerlə gedərkən hiss etdiyiniz təfərrüatları; səsləri, rəngləri, qoxuları, hətta yuxuda yaşadığınız qorxu, aclıq, sevinc, sevgi kimi hissələri, oyanıq vaxtda yaşadığınız hallarından ayırd edə bilərsinizmi?

Səbri: Yəqin ki, edə bilmərəm.

Tolqa: Sizi bilmirəm, amma mən keçən gün gördüyüm yuxuyla, real həyatı bir-birinə qarışdırdım. Həmin axşam erkəndən yatmaq istəyirdim, çünki sabahısı gün ailəcə İstanbul adalarına yemək yeməyə gedəcəkdik. Bacım da öz otağına yatmağa getdi. Yorğun olduğum üçün dərhal yuxuya getdim. Yuxumda bacımdan yeni köynəyimi yumasını və ütüləməsini xahiş etdim. O da həm şalvarımı ütülədi, həm də köynəyimi yuyub ütülədi. Bütün mərhələlərini gördüyüm bu hadisələri daim yaxından izləyir və onlara şahid olurdum. Səhər yuxudan oyandığımda, Aysun, artıq istədiklərimi yerinə yetirmişdi. Səhər oyandığımda gördüklərimin yuxu, yoxsa həqiqət olduğundan tam əmin ola bilmədim. Yəni görəsən həqiqətən bacım əşyalarımı ütüləmişdi, yoxsa bunlar bir yuxu idi? Bir qədər düşünüb həqiqət olduğuna qənaət gətirdim və gedib bacıma təşəkkür etdim. Bacım təəccüblənəndə başa düşdüm ki, bunların hamısı yuxumda baş vermiş bir hadisə idi. Dərhal sözü dəyişdirdim.

Murad: Bəli, çox düz deyirsən, bəzən yuxular o qədər real olar ki, insan onları real həyatla qarışdırar. Həmçinin bunu təkrar-təkrar xatırlatmaq istəyirəm: Yuxu görərkən hiss etdiklərimizlə, oyandıqdan sonra hiss etdiklərimiz arasında heç bir fərq yoxdur. Hər iki vəziyyətdə də eyni xəbərdarlıq signallarına eyni reaksiyaları veririk. Yəni yemək yedikdə dadını hiss edər və doyar, təhlükəli bir vəziyyətdə qorxub qaçar, şən vəziyyətdə gülüb əylənərik. Bəzən qəribə hadisələr yaşasaq da, hisslər heç dəyişməz.

Səbri: Bəli, bu fikirlə tam razıyam. İndinin özündə belə dənizdə üzərək xilas olmağa çalışdığım vaxt, suyun nə qədər soyuq olduğunu xatırlayır və hətta hiss edə bilirəm.

Murad: Ancaq bütün bunlardan daha da maraqlısı, yuxularımızda yaşadığımız bu hadisələri necə gördüyümüzdür. Tolqa, sən yuxularımızı harada gördüyümüzü deyə bilərsənmi?

Tolqa: Bu sualın cavabı çox asandır. Əlbəttə ki, yuxuları da beynimizdə görürük. Yəni gündəlik həyatda necə ki, hər şeyi beynimizdəki duyğu mərkəzlərində yaşayırıqsa, yuxuda da bu şəkildə yaşayırıq. Texniki cəhətdən bir fərq yoxdur.

Murad: Bura qədər izah edilənləri eşitdiniz. Yaxşı, Səbri bəy siz deyiniz, gecə gözümüz yumulu olduğu halda, qaranlıq beynimizin içində bu qədər aydın və rəngli bir dünya necə meydana gəlir? Günəş necə parlayır, çiçəklər necə rəngarəng, dəniz necə gömgöy olur və gözümüz yumulu olduğu halda, bunları necə görə bilirik? Görmək üçün gözə ehtiyacımız yoxdurmu?

Səbri: Bu suallara verə biləcək cavabım yoxdur. Nə demək istədiyini başa düşmədim. Bir qədər əvvəl izah etdiyim yuxu da buna dəlildir.

Murad: Bizə kənardan bir xəbərdarlıq signalı gəlməsə və ya digər bir sözlə, dünya dediyimiz şeyə aid xəbərdarlıq signalları, yəni işıq, rəng, ölçü kimi xüsusiyyətlər bilavasitə duyğu orqanlarımıza gəlib çatmasa da görüb hiss edə bilərik. Bütün bu qavrama əməliyyatları əsnasında bir dünyanın meydana gəlməsi üçün, duyğu orqanlarının kənardan gətirdiyi signallara ehtiyacımız yoxdur. Çünki nə görə göz, nə də eşidən qulaqdır. Məsələn, bütün bu hisslər süni şəkildə yaradılıb bilavasitə beynimizin əlaqədar mərkəzlərinə ötürülsə, heç olmayan bir keksi yeyər, heç olmayan bir ölkəyə gedər, heç olmayan bir çiçəyi iyləyər və bunların xəyal olduğunu da anlaya bilməzdik.

Səbri: Necə yəni?

Murad: Məsələn doydüğümüz vaxt mədəmiz beynimizə bir siqnal göndərərək dolduğunu bildirir. Əgər biz eyni siqnalı heç yemək yemədən beynə göndərsəydik, yenə özümüzü doymuş hiss edərdik. Bir qədər əvvəlki nümunədə olduğu kimi, bir ağaca baxdığınızı fərz edin. Gözünüz ağacla əlaqədar beynə siqnallar göndərər. Bunların eynisini biz süni şəkildə yaradıb əlaqədar sinirlərə ötürsəydik, gözə ehtiyac olmadan da yenə eyni ağacı görərdiniz.

Tolqa: Əslində bir qədər əvvəl verdiyimiz virtual dünyaya aid nümunələr bu mövzunu tam şəkildə izah edir. Baxın mən bu mövzunu bir qədər daha genişləndirib bir neçə nümunə daha verim, mükəmməl şəkildə başa düşülməsi üçün.

Bildiyiniz kimi, texnologiyanın inkişafıyla birlikdə simulyator deyilən sistemlər bir çox sahədə istifadə olunmağa başladı. Taxılan eynəkli kaska və əlcək əlaqəsiylə xəyali bir mühit yaradıla bilər və bunlardan istifadə edən adam bu mühitləri eynilə həqiqətmiş kimi yaşaya bilər. Simulyatorlarda adamın əlinə keçirdiyi əlcək, içindəki mexanizmin təsiriylə barmaq uclarından beynə siqnallar göndərir və bu siqnallar nəticəsində adam, məsəl üçün, bir pişiyə toxunduğunu zənn edir. Ancaq bu mexanizmin bənzəri başına keçirdiyi kaskada da var. Mükəmməl qavrama prosesinin təmin edilməsi üçün, kaskadan adamın beyninə siqnallar gedir və bu siqnallar nəticəsində beyində pişiyin görüntüsü əmələ gəlir. Bununla yanaşı adama pişiyin səsi də dinlənilir. Beləliklə də, həm görüntü, həm səs, həm də toxunma hissiylə mükəmməl qavrama prosesi baş verir. Ortada tək bir pişik belə olmadığı, adam həqiqətən bir pişiklə qarşı-qarşıya olduğunu zənn edir.

Səbri: İndi anladım!

Sibəl: Mən də anladım. Bir düşünün, danışdığım yuxunu görərkən biri yuxuma girsə və mənə: "Qorxma, bir yuxu görürsən, bunların heç biri həqiqət deyil, hal-hazırda yatağında yatırsan, beyninin içindəki şeyləri seyr edirsən" desə, onu pis şəkildə acılayar, vaxtımı aldığı üçün də hirsələnərdim. Bəli indi daha yaxşı anlayıram, gecələri yuxuda gördüyüm görüntülərlə, oyandığım vaxt görməyə davam etdiyim görüntülər arasında həm elmi, həm də məntiqi cəhətdən bir fərq yoxdur. Onsuz da kompyuterlərlə, simulyatorlarla belə üç ölçülü və həqiqi görüntülər əldə edib, heç olmayan bir mühiti insanlara yaşatmaq, artıq adi bir hal almışdır.

Bu, mənə keçən gün seyr etdiyim bir filmi də xatırlatdı. Bəlkə siz də seyr etmişiniz. Filmin mövzusu hal-hazırda danışdığımız nümunəylə eyni idi. Filmin qəhrəmanları bir maşına bağlanıb kompyuterin köməyi ilə özlərini çox müxtəlif məkanlarda, çox müxtəlif şeylər edərlərkən görürdülər. Məsələn, bir idman salonunda uzaq şərq idmanları etdiklərini zənn edirdilər. Amma həmin anda dar bir otaqda, bir kresloda otururdular. Üstəlik filmin bir hissəsində bir oyunçu baş roldakı adama gördüyü şeylərin əslində görüntü olduğunu, həmin anda bir kompyuterə bağlanmış olduğunu, gəzdikləri şəhərin hər yerinin və insanların, kompyuter tərəfindən hazırlanmış görüntülər olduğunu başa salmağa çalışırdı. Filmdəki qəhrəman inanmadıqda isə, kompyuter görüntünü tamamilə dondurur və beləliklə də, kinoaktyorda qənaət yaranırdı.

Tolqa: Bəli, o filmi mən də seyr etdim, amma heç bu cəhətdən düşünməmişdim.

Səbri: Murad, mən də anladım, amma bu mövzunu bir qədər də aydınlaşdırma bilərsənmi? Nə qədər çox nümunə versəniz o qədər yaxşı aydın olar!

Murad: Əlbəttə! Bax indi, sənin yuxuna qayıdaq, yuxunda dənizdə üzərkən suyun soyuqluğunu, suyun qaldırma qüvvəsini, ağzına girən dəniz suyunun duzluluğunu, dənizin qoxusunu, suda üzdüyn vaxt yaranan yorğunluq hissini, dalğaların, qağayıların səsini, suda üzdüyn vaxt sudan çıxan səsləri, üzərkən suda yaranan dalğalanmanı, əmələ gələn köpükləri və daha yüzlərlə, minlərlə şeyin hamısını eyni anda hiss etmədinmi?

Səbri: Bəli.

Murad: Bu qədər çox və alışdığın bu şeylərdən ötrü görüntünün həqiqət olduğuna tam razı qaldın, elə deyilmi?

Səbri: Bəli.

Murad: Məhz dünya həyatı da yuxudakı hisslər toplusu kimi, hətta daha da çox inandırıcıdır. Bizə o qədər çox, təfərrüatlı və aydın xəbərdarlıq siqnalları gəlib çatır ki, bir çox adam, əks ehtimalı belə düşünmədən, ömrünün sonuna qədər gördüyü hər şeyin əsliylə təmasda olduğunu zənn edərək yaşayır. Ta ölənə qədər... Halbuki eyni şey yuxu üçün də keçərlidir. Bayaq da danışdıq, yuxunda da girdiyin dənizin, oturduğun kreslonun əsliylə

təmasda olduğunu zənn edirsən. Bir sözlə, yaxşı şəkildə düşünsən, yuxunda yaşadığın şeylərin də, oyandıqdan sonra yaşadığın həyatın da eyni görüntülərdən ibarət olduğunu anlayarsan.

Səbri: Bunu anlayıram, amma yuxudan oyandıqdan sonra dünyaya geri qayıdıram. Yəni həqiqi dünyaya, mən yuxu görərkən o olduğu yerdə dayanır. Buna görə də, hisslərdən kənardakı maddi dünyanın varlığı ortada deyilmi?

Murad: Əslinə baxanda, maddi dünya dediyimiz şey, haqqında heç bir məlumatımız olmayan, necə bir şeyə bənzədiyini də heç vaxt öyrənə bilməyəcəyimiz bir məkandır. Hisslərimizdən başqa, maddəni biz heç vaxt görə bilmərik və ona toxuna bilmərik. İnsan dünyaya göz açdığı gündən etibarən daim hisslərlə təmasda olar; məktəbini, ailəsini, oyuncaqlarını, yediyi yeməyi, mindiyi avtomobili, dostlarını, qarşısındakı gözəl bir mənzərəni, evini, otağını, işyerini, yəni həyatını meydana gətirən hər şeyi beynində seyr etdiyi halıyla bilər. İnsan hisslərindən əsla kənara çıxma bilməyəcəyi üçün, xarici aləmdə nə var deyə gedib baxması, görməsi də qeyri-mümkündür. Buna görə də, əslində hər insan ömrü boyu beyninin içindəki dünya görüntüsüylə təmas halında yaşayar.

Səbri: Amma insanlar Aya gedir və ya mən təyyarəyə minib başqa şəhərə gedə bilirəm, deməli, məsafə məhfumu var!

Murad: Əslində məsafə, dərinlik, böyüklük kimi anlayışlar da görüntünün bir hissəsini təşkil edir. Bunu sadə nümunələrlə anlamaq mümkündür. Gecə yuxunda Ayı və ulduzları görə bilirsənmi? Və ya danışdığın yuxuda olduğu kimi gəmiyə minib gəzə bilirsənmi?

Səbri: Bəli...

Murad: Yuxunda gördüyün ulduzlarla, oyanıq vaxtı gördüyün ulduzlar səndən eyni uzaqlıqda yerləşirmi?

Səbri: Bəli, amma...

Tolqa: Mən cavab verə bilərəmmi? Bunu optika dərində oxumuşduq! Məsafə dediyimiz şey bir növ üç ölçülü görmə formasıdır. Görüntülərdə məsafə və dərinlik hissini oyandıran şey perspektiv, kölgə və hərəkət dediyimiz ünsürlərdir.

Murad: Çox doğrudur! Optika elmində boşluq (space) qavrayışı deyilən, bu qavrayış forması da rəng qavrayışı kimi çox mürəkkəb sistemlərə malikdir, amma sadə dillə izah etmək lazımdırsa bunu söyləyə bilərik: Əslində gözümüzdə gəlib çatan görüntü yalnız iki ölçülüdür. Yəni hündürlük və genişlik ölçülərinə malikdir. Göz bülluruna gəlib çatan görüntülərin ölçüləri və iki gözün eyni anda iki fərqli görüntü görməsi dərinlik və məsafə hissini meydana gətirər. Yəni bizim bir gözümüzdə düşən görüntü digər gözə düşən görüntüdən düşmə bucağı, işıq kimi ünsürlər baxımından fərqlənir. Beyin bu iki fərqli görüntünü vahid formaya gətirərək dərinlik və məsafə hissini meydana gətirər.

Bunu daha yaxşı anlamaq üçün bir təcrübə aparaq. Tolqa sən təcrübə obyektini ola bilərsənmi?

Tolqa: Məmnuniyyətlə!

Murad: Əvvəlcə sağ qolunu xeyli irəli uzad və şəhadət barmağını göstər. İndi gözlərini barmağına zilləyib növbəylə sağ və sol gözlərini yumub aç. İki gözünə iki müxtəlif görüntü gəldiyi üçün barmağının yavaş şəkildə yer dəyişdirdiyini və ya sürüşdüyünü görəcəksən. İndi gözünü sağ şəhadət barmağına zilləməyə davam edib, sol şəhadət barmağını mümkün qədər gözlərinə yaxınlaşdır. Yaxındakı barmağının cüt görüntü meydana gətirdiyini görəcəksən, bu isə qavrayış sistemində uzaqdakı barmağından fərqli bir dərinlik meydana gəldiyinin dəliliidir. İndi bu vəziyyətdə, gözlərini növbəylə yumub açsan yaxındakı barmağın daha çox yer dəyişdirdiyini görəcəksən, çünki iki gözə düşən görüntülər arasındakı fərq artmışdır.

Tolqa: Bəli düz deyirsən!

Sibəl: Mən də elədim. İndi ağıma gəldi, 3D formatlı filmlər çəkilərkən də bu texnikadan istifadə edilir; iki fərqli formada çəkilən görüntü eyni ekran üzərində əks etdirilir. Tamaşaçılar rəng filtri və ya polyarizə filtrə sahib xüsusi eynək taxırlar. Eynəyin şüşəsindəki filtrlər iki görüntüdən birini qəbul edir, beyin isə bunları birləşdirib üç ölçülü görüntü halına gətirir, elə deyilmi?

Murad: Doğrudur! İndi başqa bir təcrübə aparaq. Sibəl, bir gözünü yumub ətrafına baxarsanmı? Dərinliyi qəbul etməyə davam edirsən, elə deyilmi? Bəs üç ölçülü görünüş kimi, iti bir qavrayış, iki ölçülü görüntünü qəbul edən tək bir torlu qişada necə meydana gələ bilir?

Bunun cavabı, tək gözlə baxıldığında aydın olan dərinlik ünsürlərindədir.

İki ölçülü görüntüləri qəbul edən torlu qişada dərinlik hissini yaranması, iki ölçülü rəsmdə həqiqi dərinlik hissi meydana gətirməyə çalışan rəssamın istifadə etdiyi texnikaya çox bənzəyir. Bəzi rəssamlar bu dərinlik hissini çox müvəffəqiyyətlə meydana gətirirlər. Dərinlik hissini meydana gətirən bəzi əhəmiyyətli ünsürlər vardır, bunlar: obyektin üst-üstə yerləşməsi, atmosfer perspektivi, toxuma dəyişikliyi, xətti perspektiv, ölçü, hündürlük və hərəkətdir. Sizə bunlarla əlaqəli şəkillər də gətirdim.

Murad: Üst-üstə düşən görüntülər dərinlik hissini meydana gəlməsində çox əhəmiyyətli bir ünsürdür. Səbri bəy təcrübə aparmaq sırası sizdədir. İndi bu iki qələmdən birini bir əlinizə, digərini də o biri əlinizə alın. Gözlərinizdən bir qədər uzaqda tutun, amma üst-üstə düşməsinlər. İndi bir qələmi azacıq uzaqlaşdırın və bir gözünüzü yumun. İki gözlə baxmadıqda hansının daha uzaqda olduğunu anlamaq nə qədər çətindir, elə deyilmi?

Səbri: Bəli haqlısan!

Murad: İndi bir gözünüz yumulu halda, iki qələmi bir-birinə yaxınlaşdırın və birini digərinin üstünə gətirin, indi dərinlik və məsafə daha asan ölçülür, elə deyilmi?

Səbri: Doğrudur!

Murad: Çox tanınmış bir amerikalı psixoloq James J. Gibson, struktur dəyişikliyinə dərinlik hissində nə qədər əhəmiyyətli rol oynadığını ilk dəfə başa düşənlərdəndi. Gəzdiyimiz zəmin, yol və ya çiçəklərlə dolu bir tarla əslində bir toxumadır. Bizə yaxın toxumalar daha təfərrüatlı, uzaqdakılar isə daha sadə kimi görünər. Buna görə də, bir toxuma üzərinə yerləşdirilən obyektlərin uzaqlığı haqqında mühakimədə yürütmək daha asandır.

Sibəl: Sən bunu deyən vaxt, dünən gördüyümüz günəbaxan tarlası ağılıma gəldi, bütün bunları cəm etdiyim vaxt, tarlanın mənə niyə ucsuz-bucaqsız göründüyünü daha yaxşı qavradım.

Murad: Həmçinin burada kölgə və işıq ünsürləri də dövrəyə girərək üç ölçülü görüntünü tamamlayar. Məsələn, rəssamların çəkdiqləri rəsmləri heyranlıqla seyr etməyimizin səbəbi, kölgə və perspektiv ünsürlərindən istifadə edərək rəsmə verdikləri dərinlik və realizm hissədir. Perspektiv, uzaqdakı cisimlərin baxan adama görə yaxındakı cisimlərlə müqayisədə daha kiçik görünməsindən qaynaqlanır. Məsələn, bir mənzərə rəsinə baxdığı vaxt, uzaqdakı ağaclar kiçik, yaxındakı ağaclar böyük görünər və ya rəsəmdə, arxa plandakı dağ görüntüsü ön planda yerləşən insan görüntüsündən daha kiçik çəkilər. Xətti perspektivdə isə rəssamlar paralel xəttlərdən istifadə edirlər. Məsələn, qatar relsləri üfüq xəttində birləşərək məsafə və dərinlik hissini meydana gətirər.

Sibəl: Nəticədə məsafə və dərinlik dediyimiz şeyin də beynimizdə yaranan bir hissə olduğu ortaya çıxdı!

Murad: Doğrudur, məhz görüntüdə, bu ünsürlərdən üstün bir elm və sənətlə istifadə edilmiş olması və saysız təfərrüatın bir yerdə cəmləşməsi nəticəsində, ortaya hissələrımızdən ibarət, amma çox həqiqi və inandırıcı bir dünya ortaya çıxır.

Səbri: Yəni şey kimi mi? Əvvəllər ağ-qara rəngli televizorlarda qarlı cisimlərə aid görüntüləri seyr edərdik, amma o qədər də diqqəti cəlb etməzdi, indi kinoteatra getdikdə yaxşı çəkilmiş bir kinofilm nümayiş etdirilərsə, həmin kinofilm insanı özündən alıb aparır və insan sanki həqiqətmiş kimi hiss edir. Keçən gün ailəmə dinozavrlardan bəhs edən 3D formatlı bir kinofilmə baxmağa getdik, filmi seyr etməyimiz üçün bir ədəd 3D formatlı eynək verdilər, mən belə, dinozavrları canlı zənn etdim, hələ, uşaqları heç razı sala bilmədim. Sanki canavarlar səhnədən çıxıb üzərimizə gələcəkdi.

Murad: Bəli Səbri bəy, haqlısınız. Bir görüntüdəki incəliklər, yəni işıq, kölgə, ölçülər, nə qədər mükəmməl olsa, həmin görüntü o qədər gerçək olar və duyğularımızı aldadar. Beləliklə də, biz üçüncü ölçü olan dərinlik və məsafə varmış kimi hərəkət edirik. Halbuki bütün görüntülər hər hansı filmin müəyyən bir kadri kimi tək bir səth üzərində yerləşər. Beynimizdəki görmə mərkəzi 1 sm³ həcmə malikdir, yəni bir noxuddan belə kiçikdir! Bütün uzaq məsafələr, uzaqdakı evlər, göydəki ulduzlar, Ay, Günəş, havada uçan təyyarə, quşlar kimi görüntülər bu kiçik yerdə yerləşir. Yəni sizin baxıb da minlərlə kilometr yuxarıda olduğunu dediyiniz təyyarəylə, əlinizi uzadıb tuta bildiyiniz stəkan arasında texniki cəhətdən məsafə yoxdur, hamısı beyninizdəki duyğu mərkəzində tək bir səth üzərindədir.

Səbri: Bu mövzunu mən də anladım. Görüntü, səs, dad kimi, məsafə və dərinlik hissini yaratmağın da, beynin bir xüsusiyyəti olduğu mövzusunda heç bir şübhəm qalmadı. Ancaq mən, bunun nəyi dəyişdirəcəyini tam başa düşə bilmədim. Yəni hər şeyin görüntüsünün beynimdə olmağının nə fərqi var?

Murad: Onda bu suallara cavab verin: Hisslərimiz xaricindəki maddi bir dünya ilə təmasda olduğumuzu nəyə əsaslanaraq iddia edə bilərik? Hər şeyin əsli ilə təmasda olduğumuz mövzusunda bir dəlilimiz varmı?

Səbri: Dayan bir qədər düşünüm... İndiyədək danışdıqlarımızı nəzərə aldığımız təqdirdə, əlimizdə bir dəlil olmadığı aydın olur. Amma hələ də maddənin mütləq varlığını iddia edən bir çox insan var, elə deyilmi?

Murad: Səbri bəy, sizin mütləq maddə dediyiniz şey nədir?

Səbri: Budur, əllə tutduğum, gözlə gördüyüm, tək halda mövcud olan, boşluqda yer tutan, kütləsi və həcmi olan hər şeydir.

Murad: Məsələn, bu qarşıda dayanan sizin avtomobiliniz maddi bir obyektirmi?

Səbri: Bəli.

Murad: Avtomobili maddə edən xüsusiyyətlər hansılardır?

Səbri: İstehsalında istifadə olunan metallar, boyalar, sonra da böyüklüyü və ağırlığı kimi şeylər.

Murad: Onda bayaq danışdığımız şeylərə geri qayıtsaq, hissələrimiz yoluyla qəbul etdiyimiz avtomobil görüntüsündən rəng, sərtlik, işıq, dərinlik kimi yalnız duyğu yoluyla meydana gələn hissələri çıxartsaq geridə nə qalar? Daha doğrusu belə sual verək: Duyğu orqanlarınızdan beyninizə gedən sinirləri kəssək və ya onların fəaliyyətini bir müddət dayandırsaq, qarşınızda nə qalar?

Səbri: Heç nə!

Murad: Bu təqdirdə Allahın yaratmış olduğu və xarici aləmdə var olan maddəylə əlaqədar heç bir məlumata sahib ola bilməzsiniz. Sizin üçün burada dərhal Bertran Rasselldən bir sitat gətirmək istəyirəm. İndiyədək danışdığımız bu şeyləri zehninizdə daha da yaxşı canlandıracaq. Russell bu mövzuda bunları söyləyir: "...Barmaqlarımızla masaya basdığımız andakı toxunma hissinə gəldikdə, bu, barmaq uclarındakı elektron və protonlar üzərində yaranan bir elektrik təsiridir. Müasir fizikaya görə, masadakı elektron və protonların yaxınlığından meydana gəlmişdir. Əgər barmaq uclarımızdakı bu təsir, başqa bir yolla yaranmış olsaydı, heç masa olmamasına baxmayaraq, eyni şeyi hiss edəcəkdik".⁽⁴⁾ Yəni barmaq uclarınızdakı elektron və protonların beyninizə ötürdüyü siqnallar sayəsində avtomobilinizə toxunduğunuzu düşünürsünüz.

Bu mövzunu yuxularla da izah etmək mümkündür. Səbri bəy, yuxularda gördüyümüz avtomobillər həqiqətdə mövcuddurlarmı? Öz avtomobilinizi yuxunuzda görsəniz, eyni şeyi deməyəcəksiniz?

Səbri: Əlbəttə ki, xeyr, dolayısılə dediyinizi qəbul edirəm. Buradan da, maddə deyilən şeyin əslinin necə olduğunu tam olaraq bilmədiyimizi anlayırıq.

Murad: Səbri bəy, narahat olmayın, bunu heç kim bilmir. Maddə deyilən hər şey bizim üçün yalnız bir hissdən ibarətdir. Duyğularımız bizə yalnız rəng, işıq, dad, qoxu kimi görüntünü meydana gətirən hissləri çatdırır, amma bunlardan fərqli olaraq maddə deyə bir şey haqqında heç bir məlumat çatdırmazlar. Buna görə də biz, xaricimizdəki dünyanın həqiqətdə necə olduğunu heç vaxt bilmərik. Elmin gəldiyi nəticə də budur. Hər şeyin yalnız maddi varlıqlardan ibarət olduğunu iddia edənlərin isə bunu isbat etmələri üçün verəcəkləri heç bir ağıllı, məntiqli və elmi cavab yoxdur. Bütün ömrümüz boyu yalnız zehnimizdəki görüntüləri gördüyümüz və bütün həyatımız bu görüntülərdən ibarət olduğu üçün, maddə adı verilən və hisslərimiz xaricindəki bir məkanda olan şeyi təsvir etmək, haqqında şərh vermək qeyri-mümkündür. Çünki bu, anadangəlmə kor bir insanın rənglər haqqında fikir bildirməsinə bənzəyir. Rəngləri heç görməmişdir ki, tərifi də verə bilsin. Belə bir tərif verməyə təşəbbüs edən adam yalnız fərziyyə irəli sürməkdədir.

Tolqa: Murad, indi ağılıma keçən gün yaşadığım bir hadisə gəldi. İki yoldaşım ilə birgə yay istirahət evimizin qarşısında dayanıb dolunayı (bütöv ayı) sabit, kiçik bir teleskopla seyr

edirdik. Yoldaşım: "Ayın bütöv ay haldakı görüntüsü çox gözəldir, bu qədər uzaqdan belə mükəmməl parıldaması çox valehedicidir, kraterləri, dağları belə görünür. Bizdən minlərlə kilometr uzaqdaymış, inanılmaz bir uzaqlıq!" deyərkən göz qapağımın alt hissəsi qaşındı. Qaşımğa başladığım vaxt ayın, aşağı–yuxarı müxtəlif istiqamətlərə doğru hərəkət etdiyini gördüm. Gözümü teleskopdan ayırdım. Bir gözüm yumulu halda gözümü qaşımğa davam etdim. Yay istirahət evləri də, yoldaşım da, bütün dəniz və yay istirahət məkandakı bütün evlər də qaşımğımın formasına görə müxtəlif istiqamətlərdə hərəkət edirdi. Ay həqiqətən də minlərlə kilometr uzaqda olsaydı, göz qapağımı qaşımmaq qədər sadə bir əməliyyatla bu qədər hərəkət edərdimi? Yoldaşım, sahil, yay istirahət məkanındakı evlər, dəniz müxtəlif uzaqlıqlarda görünürdü. Amma hamısı sadə bir göz qaşım əməliyyatı sayəsində eyni anda hərəkət edirdi. İndi daha yaxşı anlayıram ki, xarici aləmdə olduğunu düşündüyüm və məndən uzaqda hesab etdiyim şeyi seyr etdiyimi güman etməklə yanılırmışam. Əslində Ay da, digər cisimlər də və hətta özüm də eyni yerdəymişəm. Bunların hamısı sadəcə beynimdə yaranan üç ölçülü bir görüntüymüş.

Murad: Çox gözəl! İndi bir də təkrarlayaq. Yolda gedən bir insan əslində beyninin içindəki yolda gedər, beyninin içindəki avtomobillərin yanından keçər. Eynilə yuxusunda getdiyi kimi tənha bir yolda gedərkən, Tolqanın etdiyi kimi iki gözümüzün alt qapaqlarını yavaşca ovuşdurmağımız bizə bu həqiqəti daha yaxşı xatırladar. Yol və ağaclar müxtəlif istiqamətlərə doğru hərəkət edər. Bu, beynimizin içindəki görüntünün hərəkətə gəlməsidir. Seyr etdiyimiz televizorun antenasını hərəkət etdirdikdə necə ki, görüntü də hərəkət edirsə, burada da eyni şey baş verir. Beynimizin içindəki televizorun qarşısında əyləşib də onu seyr edən bir insan mövqeyindəyik, görüntüdə nə göstərsə onu seyr edirik. Yemək yemək, yolda getmək, məktəbə getmək, işdən qayıtdıqdan sonra yoldaşlarla görüşmək; yəni bütün həyatımızı sanki bir video kasetdəki film kimi seyr edirik. Görüntü, səs, qoxu, dad, toxunma duyğusu beyində hiss edilən duyğulardır. Yəni xarici aləmimizi, daxili aləmimizdə yaşayırıq. Bütün həyatımızı beynimizin içindəki kiçik evimizdə keçiririk. Oradakı televizordan xarici aləmi seyr edirik. Bütün bunları beynimizin içindəki 1 sm³ həcmə malik "hüceyrəmiz"də yaşayırıq. O "hüceyrəmiz"dən heç çıxmada bir ömür sürərik.

Tolqa: Məsələn, rəng korluğu xəstəliyinə tutulmuş bir insanın dünyanı fərqli rənglərdə görməsi də bu mövzuya dəlil ola bilərmi?

Murad: Yəqin ki, bu mövzunu olduqca yaxşı anladınız. Bəli sizin də dediyiniz kimi, insan ömür boyu bu görüntüləri seyr etdiyi üçün hissləri ona nə çatdırsa dünyanı o cür qəbul edər. Duyğu orqanlarının zədələnməsi korlanmış bir görüntünün qəbul edilməsinə

səbəb olar, buna görə də, rəng korluğu xəstəliyinə tutulmuş bir insan həqiqi rəngi anlaya bilməz. Göz xəstələri dünyanı bulanıq görər.

Səbri: Anlayıram...

Murad: İnsan ömrü boyu bu görüntülərdən kənara çıxma bilməz, buna görə də, gördüyümüz şeylərin bizim gördüyümüz şəkildə olduqlarını iddia etmək, bunların əsl hallarıyla təmasda olduğumuzu düşünmək məntiqsiz və faydasızdır.

Tolqa: Bir dəqiqə Murad, mən bir şey soruşmaq istəyirəm, bu mövzunu bilən çox adam varmı? Daha öncə bu mövzunu gündəmə gətirən, izah edən insanlar olubdurmu?

Murad: Bayaq da söylədiyim kimi bu həqiqəti kəşf etmiş bir çox insan var. Sadəcə düşüncə sahəsində deyil, elmin; fizika, atom, astronomiya kimi sahələrində fəaliyyətlər aparan, hamımızın adlarını tez-tez eşitdiyimiz tanınmış elm adamları da bu mövzunu bir yolla anlayıb öz fikirlərinə görə şərh etmişdirlər. Materialist mütəfəkkirlər, məsələn, Marks, Lenin kimi insanlar da bu mövzunu o vaxtlar öyrənmiş, amma öz materialist dünyagörüşlərinə görə çox təhlükəli hesab etmişdirlər. Buna görə də, hər nə qədər həqiqəti bilsələr də, belə bir şeyi qəbul etmələrinin öz mənfəətlərinə xələl yetirəcəyini görüb bu həqiqətə qarşı tədbirlər görməyə çalışmışdılar. İstəyirsənsə sənə lazımı qaynaqları verim, sən də araşdırma apar, nəticələrini isə sabah danışarıq.

Bütün qulaqlar kar, bütün gözlər kordur. Yalnız beyindəki qulaq eşidər, beyindəki göz görər

Adnan Oktar: Allah: "Zəngin olan Mənəm, sizin heç birinizin malınız yoxdur" deyir. Beynimizin içinə baxırıq. Barmağımızla gözümüzdə basdığımız vaxt, malımız oyan–buyana hərəkət edir. Bir də baxıb görürük ki, mal, ancaq beynimizdə əmələ gələn görüntüdür. Pullara baxırıq, masamızın üstünə qoyuruq, gözümüzdə barmağımızla basdığımız vaxt pullar belə–belə hərəkət edir. Pullar beynimizdəki bir görüntüdür. Qızıllar da görüntüdür. Evlər, avtomobillər də görüntüdür. Allah; "sizin" deyir, "malınız yox" deyir, "kasıbsınız" deyir. Necə kasıbıq bilirsinizmi? Tamamilə kasıbıq. Allah: "Heç bir şeyiniz yoxdur" deyir. Həmçinin Allah: "Möhtacsınız" deyir. Allah: "Allah isə Qəniyydir, heç nəyə ehtiyacı olmayandır" deyir. Allah: "O görüntünü sizə verən Mənəm" deyir.

Aparıcı: İndi bu görüntüdürsə mən buna necə toxunuram?

Adnan Oktar: İndi onu beynində hiss etdin. Beynində hiss edirsən. Barmaqlarının ucunda hiss etmirsən. Yəni barmaq, görüntüdən ötrü, yəni üç ölçülü görüntüyə malik olduğu üçün, barmaq görüntüsü ikisiylə birləşdiyi vaxt, hamısı beynində eyni yerdə qəbul olduğu üçün, üç ölçülü qəbuldan qaynaqlanan bir hissə sanki barmağının ucuyla toxunduğunu zənn edirsən. Barmağının ucundakı hiss yoxdur. O mənada hiss yoxdur. Hiss ancaq beyindədir. Məsələn, mənim görüntümü görürsən. Uzaqdayam kimi görünürəm, eyni yerdəyik. Sənin yaxandakı mikrofonla mənim yaxamdakı mikrofon eyni yerdədir. Beyninin içində eyni yerdə meydana gəlirik.

Aparıcı: Onda niyə, məsələn, ikimiz də sizi eyni yerdə görürük? Onda, necə eyni görürük?

Adnan Oktar: Bəli. Xarici aləmdə maddi qarşılığımız var, amma ki, xarici aləmdə aydın görünürük. Aydın. Bu atomun quruluşundan qaynaqlanır. Lakin zülmət qaranlıq vardır, xarici aləmdə qaranlıq yoxdur. Fotonlar var. Biz fotonları işıq hesab edirik. Xarici aləmdə səs dalğaları var, dalğalar var. Dalğalar. Beynimiz radio kimidir. Beynimizə gələr, beynimizdəki radioda səsə çevrilər. **Beynimizin içindəki qulaq eşidir. Bu qulaqların hamısı kardır, iki qulaq da, bunlar cihazdır. Yəni qulaqlar titrəyişləri elektrikə çevirən cihazdır. Yəni xarici aləmdən gələn səs dalğalarını elektrik cərəyanına çevirən cihazlardır. İnsan heç vaxt qulağıyla eşidə bilməz. Burun da elədir, insanlar burunlarıya iyləyə bilməz. Burun xarici aləmdən gələn qazları, kimyəvi maddələri, elektrik enerjisinə çevirər və beynə ötürər, biz beyində iyləyərük.** Yəni biz, beynimizin içindəki gülü iyləyərük. Gülün görüntüsü də, yəni xarici aləmdəki gülün görüntüsü də qaradır, qaranlıqdır və şəffafdır, işıq olsa belə şəffafdır. Dolayısıyla onun qırmızı rəngi, yaşıl rəngi tamamilə beyində əmələ gəlir və bunlar bir hissdır. Bunu müdafiə etməyən heç bir elm adamı yoxdur. Bütün dinsizlər, imansızlar, buddistlər, müsəlmanlar və

xristianlar, bu mövzuda ortaq fikir sahibdirlər. Yəni bu, elmi bir həqiqətdir. (Ekin TV, 11 yanvar 2010)

21-ci əsr insanların maddənin əsli həqiqətini qavrayacağı əsr olacaq

Adnan Oktar: Axırsamanda, hz. Mehdi (ə.s)–ın dövründəyik. Rəsulullah (s.ə.v), Müxbiri sadiq belə olacaq deyir. Belə də olur. **Amma bir on il müddətdən sonra, 2012–ci ildən sonra insanların düşüncəsi, ruhu dəyişəcək. İnsanlar tam fərqli aləmə daxil olacaq, tam fərqli dünyagörüşünü mənimsəyəcəklər.** Hətta bir çox insan bunu qiyamət kimi başa düşmüşdü. Eramızdan əvvəlki dövrlərə aid kitabələrdə də yazılmışdır. Həmin kitabələrdə: 2012–ci ildə, ya qiyamət qopacaq, ya da insanların ruhunda əsaslı bir dəyişiklik yaşanacaq.

Aparıcı: Necə bir dəyişiklik?

Adnan Oktar: İnsanlar maddənin əsli həqiqətini görəcəklər. Hal–hazırda maddənin əsli həqiqətini bilmirlər. Məsələn, hal–hazırda mən sizi görürəm. Hal–hazırda beynimin içindəki bu qədər kiçik bir yerdə sizin görüntünüz meydana gəlir, amma o qədər canlı və o qədər aydındır ki, hazırda həqiqətən uzaqmış kimi görünür. Həqiqətən uzaqmış kimi görünür. Məsələn, beynimin içində bu qədər görünürsünüz. Kiçik bir şey, bir insan kimi görünürsünüz, bu mənə kifayət edir və hamısı da bu qədər yerdə yerləşir. Məsələn, beynimin içində parlaq işıq var, xarici aləmdə isə işıq yoxdur və beynimin üstündə, mənzildə oturan kimi beynimin üstündə oturub, hal–hazırda sizi gözlərimdən seyr edirəm. Əlbəttə ki, insanlar bunu anlayacaq, yəni indi izah etməyimizə baxmayaraq, hamı tam anlaya bilmir. **Məsələn, xarici aləmdə səs yoxdur, səs beynin etdiyi şərhdir, sırf beynə məxsus bir şeydir, bu beyindəki ruhun etdiyi şərhdir.** Səs; xarici aləmdə dalğa vardır, yəni ancaq dalğa var, bu qədər. İnsanlar xarici aləmdə böyük səs–küy olduğunu hesab edirlər, xarici aləmdə ən cüzi səs belə yoxdur, yəni heç səs yoxdur. **Bütün səslər beynin içindəki ruh tərəfindən qəbul edilər, beyin həmin bu səs dalğalarını səs hesab edir.** Görüntü də bu cürdür; **gözümüz görməz. Baxıb görürmüş kimi görünər, amma gözlər görməz, gözlər bir cüt kameradır, ətdən əmələ gəlmiş bir kamera. Onlar işıq şüalarını müəyyən nöqtəyə salar və orada kimyəvi enerji elektrik enerjisinə çevrilər. Elektrik enerjisi də həmin görüntünü beynə aparar, əlbəttə ki, bu çox möcüzəvi sistemdir, bu ayrı məsələ.** Ruhumuz həmin bu elektriki dünya kimi görər, elektrik cərəyanını. Cərəyan şiddəti çox zəif olan bir elektrik cərəyanıdır, çox–çox zəifdir, o ətin içindən keçər, naqilsiz keçib gələr və bu qədər üç ölçülü aydın görüntü halını alar. Çox zəif voltlu elektrik cərəyanıdır, çox–çox zəifdir, o ətin içindən keçər, naqilsiz keçib gələr və bu qədər üç ölçülü aydın görüntü halını alar... **İnsanların şüuru 2012–ci ildən etibarən tamamilə açılacaq və çox aydın görəcəklər.** (Adıyaman Asu TV, 23 noyabr 2009)

2-ci gün

Sabahısı gün mövzu yemək süfrəsində davam edər...

Səbri: Dostlar, bütün gecə düşündüm və ağıma hələ də cavablandırma bilmədiyim bir sual gəldi. Yaxşı, razıyam hər şey beyində qəbul edilir, amma bunların əslı xarici aləmdə də eynilə mənim gördüyüm kimi olmalıdır, əgər belə olmasaydı səninlə danışa bilərdikmi? Mənim söylədiklərimi necə başa düşürsən? Deməli, qarşımda başqa insanlar var və onlarla eyni dili danışıb eyni dadları hiss edirik. Məsələn, hamımız yeməkdən eyni dadı aldıq, salıtdakı limonun dadı hamımıza turş gəldi, deməli, xarici aləmdə, hər kəsin yediyi eyni bir yemək dadı, eyni bir limon dadı var və ya fabrikə getdiyim vaxt, işçilər orada işləyirlər və onların iş bölgüsüylə hazırladıqları malları biz satırıq. Mən təmasda olmasam belə, bu dünya xarici aləmdə eynilə mövcuddur. Elə deyilmi?

Murad: Səbri bəy bunu soruşmağınız yaxşı oldu, beləliklə, dünən danıxdığımız şeyləri yadımıza saldıq. Amma əvvəlcə bunu ifadə etmək lazımdır ki, biz heç vaxt xarici aləmdə maddə olmadığımızı demirik. Biz, Allahın yaratdığı və xarici aləmdə mövcud olan maddənin əsliylə heç vaxt təmasda ola bilməyəcəyimizi, yəni heç vaxt bu süfrənin, bu süfrədəki qab-qacaqların, çəngəllərin, stəkanların, çörəyin, şorbanın həqiqi halını bilməyəcəyimizi deyirik. Daim yalnız və yalnız beynimizdəki süfrənin başında əyləşib, beynimizdəki süfrənin başında yemək yeyib, beynimizdəki süfrənin başında söhbət edəcəyik.

Səbri: Doğrudur!

Murad: Onda məni harada görürsünüz?

Səbri: Beynimdə.

Murad: Yaxşı, bəs səsimi harada eşidirsiniz?

Səbri: Beynimdə...

Murad: Bu otaq, otaqdakı əşyalar, Sibəl və Tolqaya aid səs və görüntülər harada əmələ gəlir?

Səbri: Onlar da beynimdə amma...

Murad: Yediyiniz limonun turş dadını harada hiss edirsiniz?

Səbri: Yaxşı, başa düşdüm, həm o, həm də siz beynimin içindəsiniz!

Murad: Eynilə eviniz, ailəniz, iş yeriniz, işçiləriniz, fabriklərinizdə istehsal olunan məhsullar, seyr etdiyiniz televizor, getdiyiniz bir ölkə, onların danışdığı xarici dil və bunlara aid hər cür məlumat və bunlar arasında müqayisə aparmağınızı təmin edən yaddaş da beyninizdədir, elə deyilmi?

Baxın bu əhəmiyyətli həqiqətlə əlaqədar Bertran Rassel və L. Vitgenşteyn kimi tanınmış filosofların fikirləri belədir: "...Məsələn, bir limonun necə bir proses nəticəsində əmələ gəldiyi sualını vermək və bu prosesi araşdırmaq olmaz. Limon, yalnız dillə bilinən dad, burunla hiss edilən qoxu, gözlə görülən rəng və formadan ibarətdir və təkcə bu xüsusiyyətləri elmi bir araşdırma və mühakimə mövzusu ola bilər. Elm, maddi dünyanın əslinin necə olduğunu heç vaxt bilə bilməz".⁽⁶⁾

Sibəl: Onda bir yeməyi yediyimiz vaxt, başqa bir adamın o yeməkdən aldığı dadın və ya bir səsi eşitdiyimiz vaxt, başqa bir adamın eşitdiyi səsin bizim hiss etdiklərimizlə eyni olduğundan əmin olmağımız qeyri-mümkündür. Belə söyləyə bilərikmi?

Murad: Bəli Sibəl. Çox düzgün şəkildə ifadə etdin. Tanınmış elm adamı Lincoln Barnett də bu mövzunu tam olaraq belə ifadə edir: "Heç kim özünün qırmızı rəngi və ya "do" notunu başqa bir insanın hiss etdiyi kimi, hiss edib etmədiyini bilməz".⁽⁷⁾ Biz ancaq duyğu orqanlarımız yoluyla bizə gəlib çatan məlumatları bilərik. Çünki bizdən kənardakı konkret reallıqla bilavasitə təmasda ola bilmərik. Bunu da şərh edən beyindir. Əsliylə heç bir şərt altında təmasda ola bilmərik. Dolayısıyla eyni şeydən danışdığımızı düşündüyümüz vaxt da, əslində hər kəsin beyni fərqli bir şey qəbul edə bilər. Bunun səbəbi qəbul edilən şeyin qəbul edəndən asılı olmasıdır.

Gördüyünüz kimi, hər an yalnız hisslərdən ibarət bir görüntünü seyr etdiyimiz, xaricimizdəki obyektlərin əslləriylə heç bir şəkildə təmasda ola bilmədiyimiz mövzusunda

ediləcək bir etiraz və ya gətiriləcək əks bir dəlil yoxdur. Bu andan sonra insanın bunu qəbul etməsinə mane olan şeylər səmimi şübhələr deyil, ön mühakimə, dünyaya bağlılıq, ehtiraslar kimi fərdi problemlərdir.

Səbri: Bir qədər düşünməliyəm!

Sibəl: Dünəndən bəri bu mövzunu düşünürəm. Ağımda heç bir şübhə qalmadı, amma insanın alışması bir qədər çətin olur; çünki gördüyüm şeylərdə olan sonsuz saydakı incəliklər diqqətimi dağdır. Murad, mən də bir sual vermək istəyirəm. Bu mükəmməl görüntülərin qaynağı nədir? Hərçənd ki, cavabını təxmin edirəm, amma sən izah etsən daha yaxşı olar.

Tolqa: Mən əvvəlcə bir şey əlavə etmək istəyirəm. Dünən gecə Muradın izah etdiyi mövzularla əlaqədar çox sayda kitaba baxdım. Həmçinin internetdə uzunmüddət vaxt keçirdim. Səhərə qədər bu mövzunu araşdırdım. Əslində sən də söylədiyini kimi Platondan Muhyiddin Ərəbiyə, İmmanuel Kantdan Corc Berkeleyyə qədər mütəfəkkirlərin böyük bir hissəsi bu mövzunu bir yolla anlamış və izah etmişdir. Ancaq yaşadıkları dövrün şərtləri və zidd görüşlərin təzyiqi, mövzunun tam şəkildə başa düşülməsinə və yayılmasına mane olmuşdur. Bir hissəsi də kəşf etdikləri şeyi səhv qiymətləndirmişlər. Mən bunları araşdırdıqdan sonra, bu mövzunu xarici qaynaqlarda biologiya, fizika və anatomiya mövqeyindən də araşdırdım və hər şeyin qəbul prosesində mənə qazandığı və beynimizdəki bir görüntünü seyr etdiyimiz mövzusunda heç bir şübhəm qalmadı.

Murad: Tolqa, araşdırma apardığın üçün səni alqışlayıram. Maddənin hissələr toplusu olması həqiqətini tam anlamayan kimsələr; "bu bir idealizmdir, bilinən qədim fəlsəfədir" deyərək mövzunun üstündən keçməyə çalışırlar. Halbuki, bu üstündən keçiləcək mövzu deyil. Bütün bəşəriyyət üçün olduqca əhəmiyyətli həqiqətdir. Sənin də dediyin kimi bu mövzu nə düşüncə aləmində, nə də elm aləmində mövcud olan yeni mövzu deyil. Hələ elmin bir o qədər inkişaf etmədiyi dövrlərdə də bəzi mütəfəkkirlər bu mövzudan ya ilahi kitablar və elçilərin yol göstərməsi, ya da təfəkkür yoluyla xəbərdar olmuşdurlar. Onsuz da, bir qədər əvvəl bəzi mütəfəkkirlərdən sitatlar gətirdik.

Fəlsəfənin iki sahəsindən biri olan idealizm və ilahi dinlərdə rast gəldiyimiz mistisizm, bu mövzuyla yaxından maraqlanmışdır. Həmçinin inkişaf edən elmlə birlikdə fizika, astronomiya, atom fizikası, psixologiya, biologiya, tibb kimi elm sahələri istər-istəməz bu həqiqətin texniki cəhətlərini ortaya çıxarmışdır. Buna görə də, bu mövzunun insana yad gəlməsi, saydığımız bu mövzularla maraqlanmamasından qaynaqlanır. Halbuki bu gün

liseylərdə keçirilən biologiya dərslərində belə, “hisslərin beyində meydana gəlməsi” mövzusu ətraflıca izah edilir. Yəni hər insan məktəbdə öyrəndiyi bir neçə bioloji məlumatla belə bu həqiqəti qavraya bilər.

Tolqa: Belə çox bilinən mövzudan xəbərsiz olmaq inanılası şey deyil! Bunu düşünməyə mane olan insanların məqsədlərini nə olduğunu anlaya bilmirəm!

Murad: Sənin də dediyin kimi, həm bu həqiqəti kəşf edən kəslərin içində olduqları şərait, həm də bu kəslərin böyük hissəsinin etdiyi səhv şərtlər və ən əhəmiyyətli də insanların bu mövzuya verdiyi reaksiyalar, bu mövzunun bütün dünya tərəfindən başa düşülməsinə mane olmuşdur. Materialist dünyagörüşü bu həqiqəti gizlətmək, təkzib etmək, yayılmasına mane olmaq üçün hər cür şeyə əl atmışdırlar. Məsələn, bu mövzunu çox yaxşı dərk etmiş filosof Berkeleyin, dövrünün ən böyük mütəfəkkiri olmasına baxmayaraq, bu mövzudakı fəaliyyətlərinə görə ona qarşı, başda fransız materialistləri olmaqla güclü təhqir və qaralama kampaniyası başlatılmış və o dəliliklə belə ittiham edilmişdir, ancaq yazdığı əsərlər bir çox adamın həqiqəti görməsinə də vəsilə olmuşdur.

Həmçinin bunu da bilməlisiniz ki, bu həqiqəti anlamaq, yeni və həqiqi həyata başlamaq və insanın həyata olan dünyagörüşünün tamamilə dəyişməsi deməkdir. Belə olduqda insanlara maddənin mütləq varlığı olduğunu zənn etdirməyə çalışan aldadıcı materialist düşüncələr aradan qalxar. İnsanlar həqiqi kainatdan xəbərdar olar. Adam ömrü boyu, hisslərdən ibarət olan görüntülərlə həm yetişdirilər, həm də imtahan olunar. Sonsuzluq, zamansızlıq, tale kimi mövzuların sirri də bu həqiqətdə gizlənmişdir.

Sibəl: Bu eyni zamanda olduqca böyük bir həqiqətdir. Amma, hələ də mənə bir şey maraqlı gəlir. Zəhmət olmasa, artıq bizə bu görüntülərin qaynağını izah edə bilərsinizmi?

Murad: Bəli, növbə Sibəlin sualındadır. Daha sonra ən incə nöqtələrini izah edəcəyəm, amma bəri başdan sənə bildiyin həqiqəti deyim. Bütün bu görüntüləri bizə seyr etdirən, hisslər içində bir həyat yaşatdıran Allahdır. Bu, açıq-aydın bir həqiqətdir. Amma Allahın sonsuz qüdrətini, hər şeyi yoxdan var etdiyini izah etmədən əvvəl sizə bir qədər də incə nöqtələri çatdırmaq istəyirəm.

Sibəl: Bəli, hər şeyi Allahın bizə seyr etdirdiyi, mənim də çox yaxşı qavradığım bir mövzuydu. Amma dediyin kimi sən izah etməyə davam et. Sonra bu mövzuda mənim də demək istəyəcəyim bəzi şeylər olacaq.

Murad: Hal-hazırda bilirik ki, bizim həyat kimi yaşadığımız hər şey, gördüyümüz hər görüntü, eşitdiyimiz hər səs beynimizdə meydana gəlir. Bizim dünya dediyimiz şey, hisslərdən yaranan üç ölçülü görüntüdür. Xarici aləmlə, yəni maddi dünya ilə bilavasitə təmasda olduğumuza dair bir məlumat, bir dəlil, bir sübut yoxdur. Ömrümüz boyu bizə göstərilən görüntülərdən başqa bir şeylə təmasda ola bilmirik. Məsələn, baxın, televiziya da tanınmış bir aparıcı var və jurnalistlərlə müsahibə aparır. Tolqa, sən bizə bu vəziyyəti açıqlaya bilərsənmi?

Tolqa: Bəlkə də, bu aparıcının xəbəri yoxdur, amma əslində o televiziya ekranına çıxdığı vaxt geniş tamaşaçı kütləsi qarşısında şou göstərmir, beyninin içindəki görüntüyə şou göstərir, yəni şou göstərdiyini zənn edir. Mətbuat konfransı keçirdiyini zənn edərkən, əslində beyninin içindəki mətbuat nümayəndələrinin görüntüsü qarşısında açıqlama verir, yəni açıqlama verdiyini zənn edir. Məsələn, bu aparıcının proqramını seyr edən kəslər də, ayrı-ayrılıqda beyinlərində həmin bu aparıcını görürlər. Aparıcı da öz beynindəki veriliş salonunda izdihamlı xalq görüntüsünü görür. Onlara bir şey deməyi düşünür. Halbuki bütün bunlar, içi zülmət qaranlıq olan beynində baş verir.

Murad: Tolqa bu mövzunu çox gözəl ifadə etdi. Ancaq insan bu şəkildə düşünməyə elə də vərmişdir. Buna görə də, istəyirsinizə daha çox nümunə üzərində danışaq. Hansı kanalda ən sevdiyiniz proqramlar verilir? Durun digər kanallara da baxaq.

Tolqa: Baxın burada da bir tok-şou var! Daha əvvəl seyr etmişdinizmi? Bu proqramda daim hipnoz nümayiş etdirirlər. Murad, bu hipnoz da bizim mövzumuza daxil deyilmi?

Murad: Az qala unudacaqdım! Əlbəttə ki, hipnoz bu mövzunun daha yaxşı başa düşülməsinə kömək edə bilər. Ekrandakı hipnozçuya baxın. Verdiyi təlqinlərlə, tamaşaçılara görülməmiş şeylər etdirir. Baxın bu uşaq özünü tanınmış bir futbolçu, bütün balışları da top kimi görür. Bu qadın hər tərəfdə ləkələr görür və əlindəki bezlə onları silməyə çalışır. Uzun boylu uşaq ətrafında gördüyü hər kəsi kosmosdan gəlmiş bir varlıq zənn edir.

Məhz siz də gördünüz. Yuxu kimi, hipnoz əsnasında da adama verilən süni təlqinlərlə heç olmayan bir dünya yaradıb, hipnoz olmuş adamı bu dünyada yaşatmaq mümkündür.

Sibəl: Doğrudur, indi gedib bu uşağa: "bunların hamısı xəyaldır, sənə hipnoz etdilər, əslində nə sən tanınmış bir futbolçusan, nə də təpiklədiyən bu şeylər topdur!" desək çox əks

bir reaksiyayla qarşılaşa bilərik. Hal-hazırda izdihamlı insan kütləsi olan bir veriliş salonundasən, yüzə yaxın adam sənə hipnoz seansını seyr edir desək, onu qətiyyənlə bu söylədiklərimizə inandıra bilmərik.

Murad: Bəli haqlısan, indi gələk bu günün mövzusuna, dünən və bu gün: "hər şey hisslərdən təşkil olunur və bunlar axırda beynin əlaqədar mərkəzinə gəlib çatırlar və biz də orada qəbul etdiyimiz bu görüntülərə bir məna veririk" demişdik. Burada üç əhəmiyyətli sual var. Birincisi, bütün bu işləri görənlərin beyindirmisi? İkincisi, bu görüntünü seyr edən, yəni mən dediyimiz şeyin mahiyyəti nədir? Üçüncüsü də bu görüntülərin qaynağı və bizə göstərilməsinin səbəbi nədir?

Tolqa: Əlbəttə ki, bütün bu işləri beyin görür. Bir düşün, əgər beynimiz olmasaydı nə görüntü, nə də hiss olardı!

Səbri: Doğru söylədin.

Murad: Yəni sizə görə bu görüntüləri görənlərin hiss edən, gülən, ağlayan, vicdan, əxlaq kimi daha bir çox mənəvi dəyəərə sahib olan şey beyindirmisi? Beyin orta hesabla 1,5 kiloluq bir ət parçası deyildirmisi? Beynin maddi varlığının gördüyümüz digər obyektlərdən bir fərqi varmı? Bunları bir düşünün. Beyin də qol kimi, qıç kimi bir görüntü deyilmisi?

Sibəl: Haqlısan. Bunu heç düşünməmişdim!

Səbri: Bir dəqiqə, sən nə demək istəyirsən! Yəni beyində mi, beynin içində qəbul edilən bir görüntüdür? Onda mənə hər şeyi harada gördüyümüzü deyə bilərsənmi?

Murad: Təəccüblənəcəyiniz bir mövzu ilə, bu sualın cavabın verməyə çalışacağam. İndi izah edəcəyim mövzunu, bəlkə də, ilk dəfə eşitmiş ola bilərsiniz. Bir qədər əvvəl necə gördüyümüzü və eşitdiyimizi izah edərkən, qulağımıza gəlib çatan səs dalğalarının sinirlərlə elektrik siqnalı halında beynə ötürüldüyünü və eşitmə prosesinin beyində baş verdiyini demişdim. Ancaq bütün bunlardan daha diqqət çəkici məqam, beynin içində, bütün bu qüsursuz əməliyyatlar nəticəsində üç ölçülü və rəngarəng görüntüləri görənlərin, səsləri tamamilə qüsursuz şəkildə eşidən, yüzlərlə fərqli dadı bir-birindən ayırd edə bilən, düşünə bilən, hiss edə bilən, plan qura bilən bir varlığın olmasıdır. Beyin yalnız gözdən, qulaqdan,

burundan, dildən, dəridən gələn elektrik siqnallarını özündə toplayar. Ancaq beynin içində bu siqnalları şərh edən, yəni görüntünü görən başqa bir varlıq vardır. Sibəl, bunları beynindəki hüceyrələrin etdiyini deyə bilməzsən, elə deyilmi?

Sibəl: Əlbəttə ki, Murad, hüceyrə deyilən şeyin gözü, qulağı yoxdur ki, görsün və eşitsin!

Murad: Bəli, məhz insanı təəccübləndirən şey də budur. Bu varlıq gözə ehtiyac duymadan görən, qulağa ehtiyac duymadan eşidən, gördüklərini, eşitdiklərini qavrayan bir varlıqdır. Elm adamları da, bu günə qədər bu mövzuda açıqlamalar vermişdirlər. Məsələn, R. L. Gregory adlı yazıçı bu mövzuyla əlaqədar vəziyyəti belə açıqlamışdır: "Gözlərin beyində şəkillər meydana gətirdiyini söyləməyə istiqamətli bir meyl vardır, lakin bundan qaçınmaq lazımdır. Beyində şəkil meydana gəldiyi deyilsə, bunu görməsi üçün, beynin içində bir göz daha olmalıdır (lakin, bu gözün şəklini görə bilmək üçün bir gözə daha ehtiyac olacaq,... və bu da sonsuz sayda göz və şəkil olması mənasını verir. Bu da qeyri-mümkündür".⁽⁸⁾ Gördüyünüz kimi, bu yazıçı əslində vəziyyəti anlamış və açıq şəkildə ifadə etmişdir. Amma materialist fikirlərindən ötrü; "beynin içindəki göz"ün kimə aid olduğunu cavablandırma bilməmiş və həqiqəti bəri başdan rədd etmişdir. Karl Pribram da, elm və fəlsəfə aləmində, duyğuları hiss edən kim olduğu ilə əlaqədar bu əhəmiyyətli axtarışa diqqət çəkmişdir: "Yunanların bəri filosoflar; "maşının içindəki xəyalət", "kiçik insanın içindəki kiçik insan", və s. üzərində düşünmüşdülər. Mən (beyindən istifadə edən varlıq) haradadır? Əsas bilməyi həyata keçirən kimdir?" Assizli hörmətli Fransiskin də söyləmiş olduğu kimi: "Axtardığımız şey baxanın nə olduğudur".⁽⁹⁾

İndi mən də sizdən yenidən soruşuram, burada mənim danışdıqlarımı dinləyən, gördüyü şəkillərlə, sxemlərlə əlaqədar incəliklər barədə suallar verən, özünü maraqlandıran məsələlərə cavab axtaran bu şüur sahibi (beyninizin içindəki hüceyrələr və duyğu mərkəzləri deyilsə) kimdir?

Tolqa: Necə yəni, beynimizdə bizim söylədiklərimizi, suallarımızı dinləyən və şərh edən bizim bilmədiyimiz birimi var?

Murad: Tolqa, verdiyin sualın cavabı çox əhəmiyyətlidir. Çünki bu günə qədər aparılan tədqiqatlar və müşahidələr nəticəsində belə bir mərkəzə, varlığa rast gəlinmədiyini dedim. Onda insanın beynində yaranan bu səsi, musiqini, insanın danışdığı şeyləri dinləyən insanın şüurudur.

Tolqa: Şüür mü dediniz? Yaxşı bu şüür beynimizin içində haradadır?

Murad: Şüür deyərkən beyni meydana gətirən sinirlər, yağ təbəqəsi, sinir hüceyrələrindən bəhs etmirəm. Bu şüür, Allahın yaratdığı və insana vermiş olduğu Ruhdur. Ruh, görüntünü seyr etmək üçün gözə, səsi eşitmək üçün qulağa ehtiyac duymaz. Bunlardan da əlavə, düşünmək üçün beynə ehtiyac duymaz. Bu, Allahın yaratdığı möcüzədir.

Sibəl: Onda görən, eşidən, hiss edən əslində ancaq ruhumuzdursa, duyğu orqanlarımızın təkə vasitəçi rolunu oynadığını deyə bilərikmi?

Murad: Əlbəttə ki, Sibəl. Bu, açıq bir həqiqətdir.

Sibəl: Bu həqiqət insanı həyəcanlandırır.

Səbri: Üstəlik həm təəccübləndirir, həm də düşündürür. İnsan, gücünün heç nəyə çatmadığını yenidən anlayır və Allahın böyüklüyünə şahid olur.

Murad: Çox doğru söyləyirsiniz Səbri bəy. Sizin kimi bu açıq və elmi həqiqəti öyrənən hər insan, əslində beynin içindəki bir neçə kub santimetrlik, qarqaranlıq məkana bütün kainatı üç ölçülü, rəngli, kölgəli və işıqlı halda sığdıran uca Allahı düşünüb, Ondən qorxub, Ona sığınmalıdır.

Tolqa: Mən də anlayıram! Beynimizlə də hisslər vasitəsilə təmasda ola bildiyimizə görə bunları görən, qəbul edən, tək bir şey ola bilər. Bu da, Allahın yaratdığı və hamımıza verdiyi ruhumuzdur. Ruhun görüntüdə fərqli, xüsusi varlıq olduğu məlumdur. Bu günə qədər bütün bu xüsusiyyətlərin beynə aid olduğunu necə düşündüyümü bilmirəm!

Murad: Ruhun bir xüsusiyyəti isə gördüyü görüntünün onda təsir oyatmasıdır. Görüntülər ruhda toxluq, kədər, sevinc, qorxu kimi hisslərin yaranmasına gətirib çıxarar. Yəni bu görüntülər ruha təsir edəcək, ruh isə bu görüntülərə qarşı reaksiya verəcək şəkildə yaradılmışdır. Bu şəkildə özünəməxsus bir dünyada, imtahan mühitində olduğumuzu

görürük. Beləliklə də, dünya həyatı dediyimiz şeyin ruh tərəfindən seyr edilən xüsusi görüntülər olduğu aydın olar.

Sibəl: Ruh yalnız və tək cə görüntüləri qəbul edən bir varlıqdırsa, onda bu görüntüləri bizə seyr etdirən, ruhdan kənar üstün bir varlıq vardır. Həmçinin bu görüntüləri bizə seyr etdirməsində də mütləq bir məqsəd vardır.

Murad: Bəli Sibəl. Əslində bu, heç bu qədər uzatmadan, bir dəfə də aydın ola biləcək məsələdir. Sənin də bildiyin kimi bizə hər şeyi seyr etdirən, üstün elm sahibi Allahdır.

Bu görüntülər fasiləsiz surətdə ruhumuza seyr etdirilər. Allah bu şəkildə hamımızı öz dünyamızda yaşatmaqda və imtahan etməkdədir.

Sibəl: Bunu bir televiziya yayımı kimi də düşünə bilərik, elə deyilmi? Yəni Allah, dünya hesab etdiyimiz görüntülərin müəyyən hikmət və elmlə ruh dediyimiz varlıq tərəfindən qəbul edilməsini təmin edər. Bu yayım kəsilmədiyi və dəyişmədiyi müddətcə, yəni Allah bizə istədiyi görüntüləri göstərdiyi müddətcə heç xəbərimiz olmadan hadisələrə qarşı reaksiya verərik, halbuki biz ruh və ruhun seyr etdikləri xaricindəki bir xarici aləmlə təmasda deyilik.

Murad: Əlbəttə ki! Ruhun varlığı açıq şəkildə sübut edildikdən sonra geriye bu görüntülərin qaynağı və səbəbi qalır. Həmçinin bütün bu öyrəndiklərimizdən çıxaracağımız mühüm nəticələr var. Birinci mövzu, görüntülərin qaynağı və mahiyyətidir. Artıq bilirük ki, biz maddənin əsliylə təmasda deyilik və yalnız hissələrdən ibarət mükəmməl bir dünya seyr etməkdəyik. Bu görüntülərdəki mükəmməllik, yaradılışdakı sənət, elm, hikmət kimi ünsürlər bizə üstün Yaradıcımızı tanıdır. Hər şeyi yaradan Allahdan savayı mütləq varlıq yoxdur. Allahdan başqa yerdə qalan digər şeylər, Allahın bizə görüntü olaraq göstərdiyi təcəlliləridir. Allah bütün gücün, aqlın, elmin, sənətin, qüdrətin, hikmətin sahibidir. Biz görüntüləri, görüntülərin yaradılışdakı üstün elmi, ruhun görüntü qarşısındakı vəziyyətini düşünərək Allahın varlığını və sifətlərini ən mükəmməl şəkildə görürük. Əgər biz bu həqiqəti bu şəkildə bilməsək, Allaha iman etmə mövzusunda böyük problemlər yaşayar, çox səhv qənaətlərə gələrük.

Sibəl: Onda Allahdan başqa varlıq yoxdur.

Murad: Əlbəttə ki, Allahdan başqa mütləq varlıq yoxdur və olması da qeyri-mümkündür. Varlıqlar, bizim üçün yalnız ruhun gördüyü görüntülər, gecə gördüyümüz yuxular kimi bir xəyal, bir hiss şəklində mövcuddur. Bunun xaricində bir şeyin mütləq varlıq olduğunu iddia etmək, onunla təmasda olmağın mümkün olduğunu söyləmək yanlış bir inancdan qaynaqlanır.

Həmçinin, hər şey Allahın yaratdığı bir hiss olduğu üçün, heç bir varlığın özünəməxus güc və iradəsi yoxdur. Bəzi insanlar Allahın varlığını izah etməyə çalışarkən; "Allahı görə bilmirik, amma radio dalğalarını da görə bilmirik və radio dalğalarının mövcud olduğunu bilirik. Onda Allah radio dalğası kimi mövcuddur" tərzində qəribə məntiqlər yürüdərlər ki, bu da çox yanlışdır. Bu məntiqlə düşünən insan, maddəni mütləq varlıq qəbul etməkdə, Allahı isə (Allahı tənzih edirəm) maddəni əhatə edən mücərrəd varlıq kimi təxəyyül etməkdədir. Halbuki əslində Allah mütləq varlıqdır, digər varlıqlar Onun yaratdığı təcəllilərdir. Allah vardır, ondan başqa hər şey kölgə varlıqdır.

Səbri: Amma biz bu mövzuları belə öyrənmədik! Yaxşı, hər şeyi Allah yaratmışdır, Ondan başqa ilah yoxdur və ən uca sifətlər ona məxsusdur, amma biz dünyada tamamilə öz iradəmiz və aqlımızla yaşayırıq. Yəni insan öz yolunu özü müəyyən edər.

Murad: Səbri bəyin dediklərindən də aydın olduğu kimi, Allah və tale haqqında bir çox səhv inancdan ötrü insanların başı qarışmış vəziyyətdədir. Maddənin Allahdan asılı olmadığına inanan bir insan, əlbəttə ki, hər şeyi bəzi düşüncələrinə görə qiymətləndirəcək. Allahın sonsuz gücünü, sonsuz elmini, mütləq varlığını qavraya bilməyənlər, Allahın varlığı haqqında çox yanlış fikirlərə sahibdirlər. Onu göylərdə bir yerdə olan, dünya işlərinə müdaxilə etməyən bir varlıq kimi (Allahı tənzih edirəm) təsvir edərkən yaşadıkları dünyanın yeganə qəti həqiqət olduğuna inanırlar. Hətta bir qədər əvvəl də qeyd etdiyim kimi, çəkinmədən əsl maddi varlıqların özləri olduqlarını, (Allahı tənzih edirəm) Allahın isə xəyal, maddi olmayan ruhani varlıq olduğunu, maddəyə də təsir göstərmədiyini düşünər və bunu müdafiə edər və ya, Allahı gözləri ilə görə bilmədikləri üçün; "yəqin ki, Allah bizim görə bilməyəcəyimiz bir yerdə, kosmosun və ya göylərin uzaq yerində mövcuddur" deyərlər. (Allahı tənzih edirəm) Bunların hamısı böyük yanılmadır.

Çünki Allah, yalnız göylərdə deyil, hər yerdədir. Allah, tək mütləq varlıq olaraq, bütün kainatı, bütün insanları, yerləri, göyləri, hər yeri əhatə etmişdir və Allah bütün kainatda təcəlli etməkdədir. Hədislərdə rəvayət edildiyinə görə, Peyğəmbərimiz (s.ə.v), Allahın göydə olduğunu söyləyən birinə doğru söylədiyini bildirmişdir. Ancaq bu rəvayət, Allahın hər yerdə olduğu həqiqətiylə qətiyyətlə ziddiyyət təşkil etmir. Çünki, dünyanın sizin olduğunuz nöqtəsindəki bir adam əllərini göyə açaraq Allaha dua etsə və Allahın göydə olduğunu düşünsə, cənub qütbündəki başqa insan da eynilə Allaha üz tutsa, şimal qütbündəki digər

insan da əllərini göyə açsa, Yaponiyadakı, ABŞ–dakı, ekvatordakı bir insan da eynilə əllərini göyə açaraq Allaha üz tutsa, bu vəziyyətdə hər hansı sabit istiqamətdən danışmaq qeyri–mümkün olar. Eynilə kainatın və kosmosun müxtəlif yerlərindəki cinlər, mələklər, şeytanlar da göyə üz tutub dua etsələr, hər hansı sabit göydən və ya istiqamətdən danışmaq mümkün olmayacaq, bütün kainatı əhatə edən bir vəziyyət yaranacaq.

Bunu da unutmamaq lazımdır ki, Allah zamandan və məkandan asılı deyil. Allahın zati başqadır. Allahın təcəlliləri isə hər yerdədir. Bir adam bir otağa girsə burada Allah yoxdur desə, Allahı inkar etmiş olar. Allahın təcəlliləri o otaq da daxil olmaqla hər yerdədir. Siz hara üz tutsanız, Allahın təcəllisi oradadır. Allahın hər yeri əhatə etdiyi, bizə şah damarımızdan yaxın olduğu, hara üz tutsaq da Allahın sifətlərini görəcəyimiz bir çox Quran ayəsi ilə bildirilmişdir. Məsələn, Allah, Bəqərə surəsinin 255–ci ayəsində; "...**Onun Kürsüsü göyləri və yeri əhatə edir...**" deyə bildirir. Hud surəsinin 92–ci ayəsində isə; "...**şübhəsiz ki, Rəbbim sizin nə etdiklərinizi əhatə edir**" deyilərək, Allahın insanları da, etdiklərini də əhatə etdiyi bildirilir.

Sibəl: Mən də daim belə düşünürdüm; çünki bizə belə öyrətdilər. Amma indi nə qədər yanıldığımı anlayıram.

Murad: Bu mövzu Quranın bir çox ayəsində bildirilmişdir. Bir qisim ayələrin başa düşülməsində də əhəmiyyətli bir sirr rolunu oynayır. Sizin kimi, maddənin bir cür xəyal olduğunu anlayan insanlar üçün, artıq hər şey açıq və aydın bir hal alar. Belə olduqda, insan bir anda Allahın özünə nə qədər yaxın olduğunu qavrayar. Beləliklə də, Allah haqqında verilən səhv şərhələr, insanların sahib olduğu səhv inanclar da dərhal aydınlığa qovuşar. Allahın insana yaxınlığı mövzusunu bu günə qədər elə də çox düşünməmiş ola bilərsiniz. Amma bu həqiqətlər düşünüləndə, əslində həyatımız boyu bizə ən yaxın olan varlığın Allah olduğu aydın olur.

Tolqa: Heç bur cür düşünməmişdim!

Murad: Bəli Tolqa! Allah sənə məndən, Sibəldən, Səbri bəydən hətta sənin özündən belə daha yaxındır. Qaf surəsinin 16–cı ayəsində Allah insan üçün; "**Biz ona şahdamarından daha yaxınıq**" eyir. İsrə surəsinin 60–cı ayəsində isə; "**Rəbbin insanları əhatə etmişdir**" deyə bu həqiqət bildirilmişdir. Ancaq insan, bədəninin "maddə"dən ibarət olduğunu zənn etdikdə bu əhəmiyyətli həqiqəti qavraya bilməz. Məsələn, "özünü" zənn etdiyi yer beynidirsə, eşik kimi qəbul etdiyi yer isə özündən 20–30 sm uzaqlıqdadır. Amma maddənin əsliylə təmasda olmadığını, yalnız zehmindəki hisslərlə təmasda olduğunu qavradığı vaxt, artıq içəri, eşik,

uzaq, yaxın kimi anlayışlar öz mənasını itirər. Allah özünü hər tərəfən əhatə etmişdir və ona "sonsuz yaxın"dır.

Tolqa: Sonsuz yaxınlıq! Daha əvvəl bunu heç düşünməmişdim. Çox açıq, çox aydındır, amma eyni zamanda bu günə qədər düşünmədiyim bir həqiqətdir. Həqiqətən çox təəccüblüdür!

Murad: Baxın bu mövzuyla əlaqədar başqa ayələr də var. Bu ayələri sizə çatdırmaq istəyirəm. Xahiş edirəm dinləyin.

Can boğaza yetişdiyi zaman

Həmin an siz can verən adama baxırsınız.

Biz ona sizdən daha yaxın oluruq, siz isə bunu görmürsünüz. (Vaqiə surəsi, 83–85)

Başqa ayədə isə bu mövzudan belə bəhs edilir:

Qullarım səndən Mənim barəmdə soruşsalar, Mən onlara yaxınam, Mənə yalvaranın duasını yalvardığı vaxt qəbul edərəm. Qoy onlar da Mənim çağırışımı qəbul edib Mənə iman gətirsinlər ki, doğru yola yönələ bilsinlər. (Bəqərə surəsi, 186)

Tolqa: Bəli, ayələr məsələni çox yaxşı açıqladı. Həqiqətən də sonsuz yaxınlıq deyərkən nəyi nəzərdə tutduğunu indi olduqca yaxşı anladım.

Sibəl: Sözün açığı mən də anladım və çox həyəcanlandım. Allah hər an mənimlə birlikdə olub, hər dəfə dua etdikdə duamı eşidir, etdiyim və düşündüyüm hər şeyi bilir. Yəni mənə məndən daha yaxındır. Bu, həqiqi mənada çox böyük bir həqiqətdir. İnsan bu günə qədər bunları necə düşünə bilmədiyini anlaya bilmir.

Murad: Maddənin əsl mahiyyətinin başa düşülməsi, qarşımıza daha başqa əhəmiyyətli həqiqətlər də çıxarar. Bu həqiqətləri düşünən insan Allahdan başqa mütləq varlıq olmadığını, hər şeyi Allahın yaradıb, hər an onlara nəzarət etdiyini anlayar. Məsələn, Allah Nəml surəsinin 64–cü ayəsində; "**insanları davamlı yaratmaqda**" olduğunu xəbər vermişdir. Yəni hər an hər şeyi yaradan Allahdır. Bu həqiqət Fatir surəsinin 41 –ci ayəsində; "**həqiqətən,**

Allah göyləri və yeri zaval tapmasınlar deyə tutub saxlayır. Əgər zaval tapsalar, Ondan başqa onları heç kəs tutub saxlaya bilməz. Doğrudan da, (Allah) həlimdir, bağışlayandır!..." deyə açıqlayır. Yəni kainatdakı hər şey, hər an Allahın hakimiyyəti altındadır; Onun izni və yaratması sayəsində varlığını davam etdirməkdədir.

Tolqa: İndi daha da yaxşı anlayıram. Yəni biz hər şeyi seyr edirik və Allahdan başqa güc sahibi yoxdur, deməli, mən bir şey edirəm deyərkən, əslində o şeyi Allah edir, mən isə özüm edirmiş kimi hiss edirəm, elə deyilmi?

Murad: Çox doğrudur. Allahın yaratdığı və ruh tərəfindən qəbul edilən görüntülərə müdaxilə etmək qeyri-mümkündür. Bizə seyr etdirilən görüntüdə nə varsa onu görürük. Bu görüntünü dəyişdirmək, ona təsir göstərmək isə qeyri-mümkündür. Bu mərhələdə tale mövzusu da asanlıqla aydınlığa qovuşar. Allahın yaratdığı bu dünya görüntüsündə nə seyr ediriksə o bizim taleyimizdədir. Öz həyatımız hesab etdiyimiz müəyyən hadisələrin gedişatını bir filmi seyr edən kimi seyr edirik. Bizim üçün təqdir edilən taledə nə varsa onu hiss edər, onu qavrayırıq. Bu mövzu Quranda, İnsan surəsinin 30-cu ayəsində: "**Amma Allah istəməyincə, siz istəyə bilməzsiniz!**", Ənfal surəsinin 17-ci ayəsində isə: "**...atdığı zaman sən atmadın, amma Allah atdı...**" deyə açıq şəkildə ifadə edilmişdir. Saffat surəsinin 96-cı ayəsində isə eyni həqiqət: "**Axı sizi də, sizin düzəltməyiniz də Allah yaratmışdır**" deyə xəbər verilmişdir. Bu ayələr, insanın müstəqil varlıq olmadığını, Allahdan asılı olduğunu göstərir.

Sibəl: Halbuki ətrafımızda çox geniş şəkildə; "taleyinə qalib gəldi" və ya "taleyinin qurbanı oldu" kimi ifadələr eşidirik.

Murad: Bu ifadələr məlumatsızlıqdan, tale həqiqətini, Allahın sonsuz qüdrətini qavraya bilməməkdən qaynaqlanır. Taleyin nə olduğunu, sizin üçün ən ümumi mənada belə təsvir edə bilərəm: Tale, Allahın keçmiş, gələcək və hazırkı anı tək bir an olaraq bilməsidir.

Səbri: Murad, bunu bir qədər də aydınlığa qovuşdura bilərsənmi? Hələ baş verməmiş hadisələr necə bilinər?

Murad: Səbri bəy, yaşanmamış bir hadisə insan üçün yaşanmamışdır. Allah isə zamandan və məkandan asılı deyil, onsuz da zamanı və məkanı yaradan Özüdür. Buna görə də, Allah üçün indi, keçmiş, gələcək bir andır və hamısı olub bitmişdir.

Sibəl: Onda taleyinə qalib gəlmək deyə bir şey ola bilməz.

Murad: Bəli Sibəl, çox düz danışdın. İnsan taleyinə müdaxilə edə bilmədiyi kimi, taleyində olmadığı müddətcə də bir addım belə ata bilməz. Məsələn, insanın ömrü uzanmaz və ya qısalma. Allah bunu Quranda, Səba surəsinin 30-cu ayəsində: "**De: "Sizə vəd edilmiş bir gün vardır ki, siz onu nə bircə saat belə yubada, nə də tezləşdirə bilərsiniz"**" deyə bildirmişdir. Buradan da aydın olduğu kimi təsadüf nəticəsində bir şey baş verməz, edilən səhv nəticəsində bir hadisəylə qarşılaşılmaz. Hər şey Allahın müəyyənləşdirdiyi şəkildə, müəyyənləşdirdiyi vaxtda baş verir. Bunun qarşısını almaq və ya dəyişdirmək insanların əlində deyil. Yəni insanların belə bir gücü yoxdur.

Tolqa: İnsanlar ölüm, qəza, xəstəlik kimi hallarda və ya hadisələr istədikləri şəkildə getmədikdə bir cür üsyan duyğusu yaşayırlar. İndi bunun nə qədər səhv olduğunu daha yaxşı anlayıram.

Murad: Seyr etdiyimiz hər hadisəni, hər an Allah yaratdığına görə, bu hadisələr bir hikmət və elmlə yaradılır. Heç bir şey boş yerə yaradılmaz. Məsələn, bir biznesmen Ankaraya getmək üçün təyyarəyə minər, amma son anda pul kisəsini yaddan çıxarıb aerodromda qoyduğunu xatırlayıb təyyarədən enər, onsuz havalanan təyyarə yerə çırpılar və beləliklə də, biznesmen ölümdən xilas olar. Belə vəziyyətdə tale həqiqətini qavramamış bir adam, bu adam barədə; "ölümdən xilas oldu, taleyini dəyişdirdi" kimi sözlər deyəcək. Əslində bu adamın yaşadığı hər an onun taleyinin bir hissəsidir. Təyyarəyə minməsi, pul kisəsini götürməyi yaddan çıxartması, təyyarənin yerə çırılması və kənardan baxan bir adamın verdiyi şərhlərin hamısı taleyində mövcuddur, bir dəyişiklik olmamışdır. Tale əslində həyatın hər anına hakimdir. Bu tale ilk yaradılış anında məlum idi.

Tolqa: Yəni dünyaya gəlmədən əvvəl yaşayacağımız bütün hadisələrin bəlli olduğunu, Allah tərəfindən bilindiğini mi demək istəyirsən?

Murad: Bəli Tolqa. Bax bunu sənə yenə Qurandakı bir ayə ilə izah edəcəyəm. Allah insanlara belə söyləyir: "**Sən hansı bir işdə olsan, Qurandan nə oxusan, siz nə iş görsəniz, başınız ona qarışarkən Biz sizə şahid olarıq. Nə yerdə, nə də göydə zərrə qədər bir şey Rəbbindən gizli qalmaz. Bundan daha kiçiyi və daha böyüyü yoxdur ki, açıq-aydın Yazıda (Lövhə-Məhfuzda) olmasın"** (Yunis surəsi, 61). Bu ayədən də aydın olduğu kimi, yer üzündə

baş vermiş və baş verəcək hər hadisə, hələ bu kainat yaradılmadan Allah Qatında yazıda müəyyən olmuşdur. Məhz bu səbəblə də, sən hələ dünyaya gəlmədən əvvəl, hətta sənin anan, atan, baban belə dünyada olmadığı vaxtda, sənin bu gün burada bizimlə bu söhbəti aparacağın Allah tərəfindən bilinməkdədir.

Sibəl: Mən yenə taleyin səhv başa düşülməsiylə əlaqədar bir nümunə vermək istəyirəm. Mənim bir tanışım dəri xərçənginə tutulmuşdu, çox az ömrü qaldığı deyilirdi, amma xaricdə müalicə aldı və sağaldı. Həmin vaxtlarda belə fikirlərlə daha tez-tez qarşılaşırdım; "ölümə qalib gəldi", "ömrü uzandı" kimi şeylər söyləyirdilər.

Murad: Sizin də anladığınızı kimi ömrün uzanması və ya qısalması qeyri-mümkündür. Xəstə olan adam taleyində, xəstə olduğunu, ölümünün yaxın olduğunu, müalicə olunduğunu və sağaldığını görür. Bütün bu hadisələr müəyyən ardıcılıqla baş verər, amma əslində hamısının nəticəsi əvvəldən bəri məlumdur.

Bu həqiqəti öyrəndikdə, bizə çətin gələn, ancaq həll edə bilmədiyimiz bir çox məsələnin asanlıqla həll olunduğunu görürük. Burada ən əhəmiyyətli mövzu, Allahın tək mütləq varlıq, tək güc sahibi olması və hər şeyi əhatə etməsidir. Belə olduqda, Allah bizə şah damarımızdan da yaxındır. Hər şey Onun nəzarəti altındadır, O hər şeyi ən gözəl şəkildə yerbəyer edib taledə müəyyən etmişdir. İnsan yalnız özü üçün müəyyənleşmiş taleyi seyr edər. Bu isə hər cür maddi və ya mənəvi narahatlığı, gələcəklə əlaqədar qorxuları yox edər. İnsanın dünya ehtirasları öz əhəmiyyətini itirər, yalnız Allahın rızasını qazanmaq əhəmiyyət qazanar. Beləliklə insan, hadisələri həqiqi mənasıyla və doğru şəkildə görüb şərh edər. Hər şeyin yaradıcısı və mütləq hakimi, üstün yaradıcı olan Allahın gücünü və hər şeyə hakim olduğunu qavrayar.

Tolqa: Bu izah etdiklərin çox həssas və çox əhəmiyyətli mövzulardır. Əvvəllər bunu səhv anlayan, səhv şərh edən kəslər olmuşdurmu?

Murad: Çox haqlısan! Tarixdə bu kimi azğın anlayışlar mövcud olmuşdur. Məsələn, bəzi cərəyanlar mövzuya yalnız bir cəhətdən baxmış və "ibadətə nə ehtiyac var, onsuz da hər şeyi Allah edir" demiş və ibadətləri tərk etmişdirlər. Bəziləri isə "insan boşuna çalışır" deyərək təbəllik etmiş, heç bir şey üçün səy göstərməmişdirlər. Daha da azğın fikrə sahib kimsələr isə özlərini (Allahı tənzihi edirik) Allah ilə bir hesab edəcək dərəcədə irəli getmişdirlər. Bu kimi azğın fikirlərə yiyələnən kəslərlə əlaqədar Ənam surəsinin 148-ci ayəsində; "müşriklər deyəcəklər: "Allah istəsəydi, nə biz, nə də atalarımız Ona şəriki qoşar, nə də biz bir şeyi haram edə bilərdik". Onlardan əvvəlki də çətin əzabımızı dadana qədər

beləcə yalanladılar. De: “Bizə göstərə biləcəyiniz bir bilginizmi var? Siz ancaq zənnə qapılır və ancaq zənn və təxminlə yalan danışırırsınız” deyilərək, zənnə qapılaraq hərəkət edən bu cür kəslərin əslində həqiqəti söyləmədikləri və doğru yolda olmadıqları xəbər verilmişdir.

Sibəl: Bu çox əhəmiyyətli bir mövzudur. Bir qədər də ətraflı şəkildə izah edə bilərsənmi?

Murad: Burada bilməyimiz lazım olan çox əhəmiyyətli bir məsələ var. Allah dünyada imtahan mühiti yaratmış və insanlara elçilər və kitablar göndərərək onlara doğru yolu və məsuliyyətlərini bildirmişdir. Qarşımızdakı məsuliyyət, bədən görüntüsüylə bağlı olduğumuz bu imtahan mühitində Allahın bizə bildirdiyi şəkildə hərəkət etməkdir. Yəni biz bu görüntülərə verdiyimiz reaksiyalardan ötrü məsuliyyət daşıyıq. Axirətdə, bu görüntü mühitində etdiyimiz şeylərin qarşılığını cənnət və ya cəhənnəm getməklə alacağıq.

Sibəl: Biz, həm heç nə etmirik, həm də edirik eləmi?

Murad: Sibəl mövzunun iki tərəfi var; birincisi zahiri, yəni görünən tərəfidir. Bu nöqtəyi–nəzərdən baxdıqda, insan etdiyi hər şeyə görə məsuliyyət sahibidir. Biz, bədən görüntüsüylə bu dünyaya bağlanmışıq və ruhumuz bu görüntü aləmində baş verən hadisələrdən təsirlənir. Allah bizə belə bir hiss verir. Yəni acdıığımız vaxt, bədən görüntüsünü yemək görüntüsüylə doyurmaq məcburiyyətindəyik. Bədənimiz xəstələndiyi vaxt, həkim və dərman görüntülərinə müraciət etməliyik, yorulduğumuz vaxt yatmaq və dincəlmək məcburiyyətindəyik. Bütün bu hadisələr və hisslər sonsuz elm və hikmətlə yaradılmışdır. Məhz bu səbəblə də, ilk baxışda bizə bu şəkildə görünən həyatın əsl mahiyyətini anlamaq və həqiqəti görmək hadisənin ikinci, yəni zahiri tərəfidir. Bu həqiqəti öyrənən insan əslində özünə məxsus bir gücü olmadığını, yalnız zehmindəki dünya ilə təmasda olduğunu və bütün gücün Allaha məxsus olduğunu anlayar. Beləliklə də, həyata və dünyaya həqiqi dəyərini verir.

Tolqa: Yəni bu mövzunu bilən bir insan da xəstələnər, həkimə gedər, dərman qəbul edər, amma bunları edərkən əslində taleyini seyr etdiyini, bu hadisədəki hikməti, xəstəliyi verənin və sağaldanın Allah olduğunu qavrayar və buna uyğun reaksiyalar verir, elə deyilmi?

Murad: Afərin Tolqa. Sənin dediyin bu şey, Şuəra surəsində belə bildirilir: **"O Rəbb ki, məni yaratmış və məni doğru yola yönəltmişdir; O Rəbb ki, məni yedirdir və içirdir; O Rəbb**

ki, xəstələndiyim zaman mənə şəfa verir" (Şuəra surəsi, 78–82). Bütün gücün Allaha məxsus olduğunu, Allahdan başqa dost və yardımçı olmadığını anlayan insan bu sayədə, Allaha tam səmimi şəkildə iman edər və ibadətlərini tam səmimiyyətlə yerinə yetirər. Bu hadisəni dərk etdiyi müddətcə dünyanın mənfi təsirlərindən xilas olar. Dərman qəbul edər, amma sağaldanın Allah olduğunu bilər. Yemək yeyər, amma doyuranın Allah olduğunu bilər, yəni eyni həyatı yaşamağa, həqiqətdən xəbərdar şəkildə davam edər.

Səbri: Murad çox gözəl, çox düz deyirsən, amma indi məni bu dünyaya bağlayan evim, işim, bu qədər ildir ki, qazandığım mal–mülk, mən öldükdən sonra adımlı, nəslimi davam etdirəcək uşaqlarım barəsində bir şey demədin. Əgər bu dediklərini qəbul etsəm, bunların əslləriylə təmasda olmadığımı, yalnız zehnimdəki surətləriylə təmasda olduğumu da qəbul etməliyəm.

Murad: Səbri bəy, əgər istəyirsinizsə bu gün danışdığımız bu şeylər barəsində bir qədər düşünün və sabah edəcəyimiz son söhbətə mütləq qoşulun. Çünki sabah deyəcəyim şeylərin böyük bir hissəsi sizi və sizin kimi düşünənləri maraqlandırır.

Səbri: Əlbəttə ki, sevə–sevə qoşularam. Onsuz da bu qədər açıq bir həqiqəti qəbul etməmək niyyətində deyiləm; bu, göz–görə görə həqiqətdən qaçmaq olar. Amma tam olaraq öyrənmək istədiyim bir neçə incə məqam daha var.

Tolqa: Hər şeyin zehnimdə yaranan hisslər olduğu, xarici aləmlə əsla təmasda ola bilmədiyim, ruh və Allahın varlığı mövzularında, məni maraqlandıran bir sual qalmadı, amma inşaAllah mövzunu daha da irəli apara bilərik. Bu təqdirdə, mən də yeni suallar taparam.

Sibəl: Murad, belə inanılmaz bir həqiqət niyə bəzi insanları narahat edir? Həm də həqiqətlər qarşısında qulaqlarını tıxmalarının, gözlərini yummalarının bir faydası olmadığı halda!

Murad: Bunu düşünmək üçün bir gün vaxtın var, sabah görüşdüyümüzə ümid edirəm ki, bütün sualların cavabını tapmış olacaqsan.

Maddənin ardındakı sirr mövzusu, Allahın yaratma sənətinin ən yaxşı şəkildə qavranılmasına vəsilə olar

Adnan Oktar: Xarici aləmdə maddə var, lakin biz maddənin görüntüsünü görürük. Əgər insanlar həqiqətən xarici aləmdəki maddəni görməyə çalışsalar görə bilməzlər, çünki nüvə buradadırsa, elektronlar da məsəl üçün Avciyədədir (Türkiyənin bir ərazisi), bu qədər aydındır. Buna görə də, maddənin tam şəkildə görülməsi qeyri-mümkündür. Yəni şəffaf görünüşlüdür. Biz bu şəkildə qəbul edirik, bu hadisə görüntüsünün gözə gəlib çatma formasından qaynaqlanır.

Yoxsa texniki cəhətdən müəyyənləşdirilmiş olsa, normalda maddə şəffaflığından ötrü görünməməlidir. Onsuz da rəng deyilən şey yoxdur, rəng cisimlərdən gələn dalğaları beynimizin bu şəkildə şərh etdiyi üçün meydana gəlir. Məsələn, mavi rəng, yaşıl rəng, qırmızı rəng, xarici aləmdə bu cür rənglər yoxdur. Bunu bütün elm adamları da söyləyir, xarici aləmdə belə bir şey yoxdur deyirlər. Xarici aləmdə işıq və səs də yoxdur. Məsələn; “Günəş nə qədər parlaqdır, adamın gözünü qamaşdırır” deyilə bilməz. Günəş tamamilə qaranlıqdır. Gələn həmin dalğaları bizim beynimiz işıq kimi şərh edir. Allah belə yaratmışdır, bu olduqca böyük bir möcüzədir.

Məsələn, səs, xarici aləmdə ən kiçik bir səs belə yoxdur. Belə ki, xarici aləmdə radio dalğaları olur və onlar radioya gəlib çatdıqları vaxt səsə çevrilir, elə deyilmi? Məsələn, televiziya dalğaları da var, amma heç kim xarici aləmdə nə görüntü görür, nə də səs eşidir. Hal-hazırda bütün kanalların yayım tezlikləri var və indi burada gəzirlər, amma görə bilmirik, eşidə bilmirik, necə olur? Ancaq televizora gəlib çatdığı vaxt səsə çevrilir.

Məhz bədənimiz də belə bir cihaz kimidir. Görüntü gəlir, görüntü televizordakı kimi görüntüyə çevrilir, elektrik cərəyanı halında gəlir, görüntü halını alır. Səs gəlir, səsə aid elektrik signalı gəlir, həmin elektrik signalını beynimiz səsə çevirir, ondan sonra kainat meydana gəlir, nə qədər yerdə meydana gəlir? Bu qədər yerdə meydana gəlir; mərcimək qədər yerdə. Bütün bu aləmi orada yaşayırıq. Axırzamanda, belə yaşayan insanların Allaha təvəkkül edə bilməməsi, Allaha inana bilməməsi, Allahın yaratdığı bu sənəti görə bilməməsi çox böyük bir möcüzədir.

Bütün texniki alətlər, hər şey beyində yaradılır. Məsələn, bu fincan beynin içində yaradılır. Yəni bu fincan xarici aləmdə şəffaf cisim halındadır, yəni görünməyən cisim kimi mövcuddur. Adamlar oturub; fabrikdən bəhs edirlər, fabrikdə hazırlanılır deyirlər. Yəni xarici aləmdə şəffaf, işıqsız bir maddə var. Baxın xarici aləmdə şəffaf, işıqsız, rəngsiz bir şey var. Bunu biz beynimizdə görürük, işıqlı, görüntülü hal alan bizik, yəni fabrik bunu rəngləmir, Allah rəngləyir. Allah səs halına gətirir, görüntü halına gətirir, beynimizdə meydana gətirir. Xarici aləmdəki quruluşu onların heç bir işinə yaramaz.

Çünkü şəffafdır, rəngsizdir. Allah bütün kainatı beynimizdə sonsuz genişlik və böyüklükdə, möcüzə olaraq yaradır. Özünə olan sevgini də beynimizdə yaradır, Özünə olan qorxumuzu da beynimizdə yaradır, insan olduqca möhtəşəm bir aləmdir. Hətta xatırladığıma görə Allah bir hədisində; "Mən yerə göyə sığmadım" deyir, amma mömin qulumun qəlbinə sığdım" deyir. Məhz bu; "Mən hər şeyi sizin içinizdə yaradıram, çöldə aləm vardır, amma əslini Mən sizin içinizdə yaradıram"a işarə edən bir izahdır. Amma təbiidir ki, bu, dərin düşünən, dərin anlayışa sahib kimsə üçündür.

Səthi baxan, küçədə küftə çörək yeyib, əlinin tərsiylə orasını burasını silən adam, əlbəttə ki, bunu qavraya bilməz, amma bu, dərin düşünən insanı tükələrini ürpərdəcək bir mövzudur. Yəni bunu tam qavrayan kimsə, ayaqda dayana bilməz, Allah qorxusuyla titrəyib səcdəyə qapanar və Allaha "Lə ilahə illəllah Muhəmmədən Rəsulullah" deyər. **Bu həqiqəti görə kimsə mütləq iman edər.** Amma görməyib, qafil halda gəzənlər, görməyib, cahilliyindən ötrü görməyən insanlar ola bilər, hər dövrdə olar, amma Allahın bütün insanlara Hadi adıyla təcəlli edəcəyi, bu həqiqətləri onlara göstərəcəyi vaxt da gələcək inşaAllah. (Çay TV, 8 aprel 2009)

Adnan Oktar: İndi bir dəfə deyim ki, insanlar maddənin mahiyyətini qavraya bilmirlər. Dəfələrlə dedim, dedim ki; xarici aləmdə maddə var, amma işıq olmadığı üçün; yəni fotonlar var xarici aləmdə, zərrəciklər var. Işıq deyilən şey zərrəciklərdən təşkil olunur və dolayısıyla xarici aləm zülmət qaranlıqdır. Xarici aləmdə rəng də yoxdur, rəng və işıq da yoxdur. Qardaş! xarici aləmdə maddə mövcud olsa da, onsuz da orada onu görmək qeyri-mümkündür.

Onsuz da mövcud olan maddə də şəffafdır, atomların quruluşundan ötrü, yəni neytron, proton və elektronlar bir-birindən çox uzaq olduğu üçün, aralarında məsafə olduğu üçün şəffafdır. Biz xarici aləmdəki gülə gül deyə bilmərik ki, o gülə bənzəmir, şəffaf, qoxusuz, rəngsiz, işıqsız bir şeydir, heç biz ona gül deyə bilərikmi? Xarici aləmdə olan uşaq da, qadın da, insan da belədir, şəffaf varlıqdırlar. Ağ-qaradır, işıqlandırsan belə yenə də ağ-qaradır, rəngsizdir, bu başqa bir şeydir, danışa bilməyən bir varlıqdır, səsi eşidilmir və zülmət qaranlığın içindədir, amma bizim beynimizdə gördüyümüz, Allahın göstərdiyi görüntüdəki varlıq, məhz bu varlıq insandır. Danışır çünki, görüntüsü var, səsi var, həmsöhbət olur, qoxusu var, yəni beş duyğuyla hiss edə bilirsən. Xarici aləmdəki varlıqlarda bu yoxdur. Belə bir şey görə bilmirsən. Onlar yalnız şəffaf varlıqlardır. Onsuz da xarici aləmdəki varlıqlarla təmasda olmuruq, xarici aləmdəki varlıqlar ayrıdır, biz Allahın göstərdiyiylə təmasda oluruq.

Məsələn, baxın, mən səninlə görüşürəm, sən xarici aləmdə bir əslin var, mənim onunla heç bir əlaqəm yoxdur, onsuz da mənim ona deyəcək bir şeyim də yoxdur, çünki o şəffafdır, zülmət qaranlıqdakı bir cisimdir, şəffaf, rəngsiz, qoxusuz, rəngsiz bir cisimdir.

Yəni mənim indi onunla təmasda olmadığım açıqdır. Allah oradakı varlığı, mənə beynimdə göstərir; amma rəng əlavə edir, işıq əlavə edir, forma verir və beynimdə görüntü şəklində meydana gətirir. Allah mənə; "onunla deyil, bununla təmasda ol" deyir. Allah; "onu da Mən yaradıram" deyir, o da ayrı bir şeydir, "o da Mənim yaratdığım bir şeydir" deyir, beynimdə mənə; "amma Mənim sənin üçün yaratdığım şey budur" deyir.

İndi biz bir şeyə gözəl dediyimiz vaxt, Allahın yaradaraq, beynimizdə bizə göstərdiyi görüntüyə gözəl demiş oluruq. İnsanlar mənfəətlərinə zidd olduğu üçün, bu həqiqəti anlamazlıqdan gəlirlər... Dolayısıyla biz bir şeyə gözəl dediyimiz vaxt, Allaha gözəl deyərik. Bir şeydən xoşlandığımız vaxt, Allahdan xoşlanmış olarıq, Allahın təcəllisindən. Amma o qədər aydın və o qədər təsir oyandırıcı şəkildə yaradılır ki, məsələn, səhər işə gedən insan səhər yuxudan qalxır, avtomobillər cərgələr halında düzölmüşdür, yer qalmamışdır, avtobus dayanacağında gözləyir; inanmayan bəri gəlsin. Hamısı beynində bir görüntü olaraq meydana gəlir, Allah onu bir yuxu kimi meydana gətirir.

Xarici aləmdə əslə vardır, lakin yuxu olaraq meydana gətirir. Amma şiddətli qıcıqlardan, görüntünün dəqiqliyindən, üç ölçülü dəqiqliyindən və toxunma hissənin də köməyindən ötrü, məsələn, mən belə toxunduğum vaxt, hal-hazırda bunu beynimdə hiss edirəm. Amma barmağımın ucundaymış kimi görünür, bu barmağımın ucunda olmur, beynimin içində olur. İnsanlar barmaqlarının ucunda olduğunu zənn edirlər. Məsələn, ayağını yerə basan kimsə, ayağının yerdə olduğunu hiss edir; halbuki beyninin içində yerə basır. Belə ki, onsuz da bunu biologiya dərslərində müəllimlər bütün şagirdlərə başa salırlar, bu məlum bir şeydir, mən özümdən uydurmam. Bu, başa saldıqları, amma anlamadıqları mövzudur. İnsanların hər gün bir-birinə başa saldıqları, dərs kimi öyrəndikləri, lakin qavraya bilmədikləri mövzudur. Baxın necə də qəribədir, bunu izah edir, təsvir edir; lakin qavraya bilmir. Məsələn, bir biologiya müəllimi bunu izah edərkən, qavrayaraq izah etməz. Çox böyük bir hissəsi qavrayaraq izah etməz, qavrayaraq izah edənlərin sayı azdır. Həm qavrayıb, həm də izah edənlərin sayı çox zdir. Qavramazlar. Belə ki, bu yaxşı qavranmalıdır.

Bizim dünyaya gətirilmə məqsədimiz Allaha qulluq etməkdir, Allah bunu sevir. Allah insanların, Özünü başa düşməsini istəyir. Allah, insan deyilən Öz ruhu tərəfindən, Özünün başa düşülməsini və sevlməsini istəyir və dünya da bu məqsədlə yaradılmışdır. Yəni millət belə ticarət etsin, banklar fasiləsiz işləsin, holdinqlər inkişaf etsin; dünya bunun üçün yaradılmamışdır. Ona görə, bunu yanlış anlayırlar. Yəni sürücü öz işini görsün, dünya onun üçün yaradılmamışdır.

Bura, yəni dünya sırf imtahan üçün yaradılmışdır, başqa heç bir səbəbi yoxdur. Yəni Allah dünyanı bu qədər müfəssəl şəkildə, insanlar əylənməsi üçün yaratmadı. **Yəni dünya, mübarizə aparsınlar, belə ki, çapalasınlar, çırpınsınlar, boğuşma, qaçaqaç olsun deyə yaradılmamışdır. Yalnız bu məqsədlə yaradılmışdır.** Məsələn, peyğəmbərlər bu məqsədlə göndərilir. Amma dünyanın sonu Allah üçün çox əhəmiyyətlidir, yəni mehdiyyət dünyanın

sonudur. Min illərdir ki, dünya bu gün üçün hazırlıq gördü, min illərdən bəri. Baxın, İstanbul mehdiyyət üçün fəth edildi. Heç aqlınız kəsirmi, məgər Avropa osmanlılara, türklərə İstanbulu verərdimi?

Versəydi belə, sonradan alardı, verməyinin mümkünatı yoxdur. Allahın əmr etdiyi üçün, İstanbul verildi. Bunun üçün taleyin qarşısını ala bilmədilər. Məsələn, təslis inancı, xristianlığın əslindən uzaqlaşması hz. Məsih (ə.s)–ın gəlməsi üçündür. Yəni onu əslindən uzaqlaşdıran da Allahdır. İslamı yer üzünə hakim edəcək olan da Allahdır. Məsələn, elm, elektrikin kəşfi və internet mehdiyyət üçündür. Məsələn, sürətli nəqliyyat vasitələri də, yenə mehdiyyət üçündür. Darvinizmin, marksizmin, faşizmin meydana gəlməsi mehdiyyət üçündür. Masonluğun qurulması mehdiyyət üçündür. Masonluq, istəmədən mehdiyyətə zəmin hazırlayar. Darvinizm, istəmədən mehdiyyətə zəmin hazırlayar. (Çay TV, fevral 2010)

Maddənin əslini heç bir insan görməmişdir

Adnan Oktar: Belə ki, ilk növbədə bu insanların nə olduqlarını çox yaxşı hiss etdirmək lazımdır. Məsələn, biz Dokinzlə üz-üzə gəlsək, mən ona belə bir sual verərəm; "hal-hazırda mən sizdən nə qədər uzaqda əyləşmişəm?", o isə; "e" deyər, "məndən 1,5 metr uzaqda əyləşmişəm" deyər və mən də ona; "mən sizin beyninizdəki bir görüntü deyiləm mi?" deyər sual verərəm, o da mənə; "bəli, beynimdəki bir görüntüsən" deyər. Ona; "bəs öz görüntünüz haradadır?" deyərəm, o da; "öz içimdədir, beynimin içindədir" deyər. "Laboratoriyanız haradadır?" deyərəm, yəni "araşdırmalar apardığımız laboratoriya", "o da beynimin içindədir" deyər. "Heç beyninizdən kənara çıxıb o laboratoriya ilə təmasda oldunuzmu?" deyərəm, o da; "xeyr" deyər.

Yəni əvvəlcə də söylədiyim kimi, insanın gözü kordur, görməz. Texniki cisim, texniki alət kimidir. Təkcə görüntünü elektrik cərəyanına çevirər və elektrik cərəyanı halında beynə ötürər. Beyindəki göz görər, yəni insanların görmədiyi bir göz vardır. Yəni ruh gözü vardır, ruh. Bu görər. Qulaq kəndir, qulaq da eşitməz. Yəni insanlar daim qulaqlarıyla eşitdiklərini zənn edirlər. Halbuki qulaq səs dalğalarını elektrik signalına çevirən bir cihazdır. Həmin siqnalları beynə zəif elektrik cərəyanı halında çatdırar. Oradakı bu elektrik cərəyanını beyindəki ruh səs kimi qəbul edər. Barmaq ucuyla toxunma da belədir. İnsan barmağının ucuyla toxunduğunu zənn edər, amma onu beynində hiss edər. Barmağının ucundaymış kimi görünər. Ona əvvəlcə bunları başa salaram, yəni adam harada olduğunu hiss edər. Məsələn; "mən bir televiziya kanalına gəlmişəm və burada çıxış edirəm" deyir. Halbuki başının içindəki televiziya kanalında çıxış edə bilər. Yəni indiyədək heç bir insan beynindən kənara çıxıb, maddəylə bilavasitə təmasda olmamışdır. Çünki onsuz da xarici aləmə çıxmış olsa belə, xarici aləm qaranlıqdır. Məsələn, Günəş tamamilə qaranlıqdır, bunu elm adamları söyləyir, "Günəşin işığı yoxdur" deyirlər. Günəş ətrafa dalğa yayır. İstilik və şüa dalğası yayır. Biz beynimizdə bunu istilik və işıq kimi görürük. Yəni parlaq olaraq görürük, parlaqlığı və işığı şərh edən beyindir və bu insana məxsus bir şeydir. Məsələn, xarici aləmdə səs də yoxdur, ən cüzi səs belə yoxdur. Bunun üçün laboratoriya çox qaranlıqdır. Belə ki, işıq yoxdur. Həmçinin elm adamları da; "əgər insan gözü olmasa maddə də xarici aləmdə görünəcək bir şey deyil" deyirlər, çünki ara məsafə olduqca böyükdür, yəni nüvə ilə elektronlar arasındakı ara məsafə olduqca böyükdür, elə bil, bir kəfgir kimidir, yəni: "Maddə şəffafdır və normalda görünməməlidir" deyirlər. Elm adamları: "Beyin bunu belə qəbul edir" deyirlər. Yəni: "Varmış kimi qəbul edir" deyirlər, yəni; "Normalda maddə, ara məsafədən ötrü şəffafdır" deyirlər.

Aparıcı: Bütöv deyildir.

Adnan Oktar: Bütöv olmadığı üçün, çünki atom, nüvə var, məsələn, nüvə buradadırsa, onun neytronu və protonu Bahçelievler fırlanır. Yəni bu cür. Buna görə də, böyük bir boşluq meydana gəlir. Belə olduqda da, kəfگیر kimi bir görüntü meydana gəlir. “Göz bunu belə görür” deyir, “belə qəbul edir” deyirlər. Yəni elm adamlarının verdiyi yeni izah budur.

Aparıcı: Göz bunu bütöv hala gətirir deyək.

Adnan Oktar: Yəni heç bir elm adamı laboratoriya ilə bilvasitə əlaqə qura bilməz. İnsanlar hər laboratoriya ilə, mütləq monitor vasitəsilə əlaqə qura bilirlər. Yəni monitor vasitəsilə, belə ki, var ha, insanlar radioaktiv çalışmalar zamanı baş verən hadisələri monitor vasitəsilə seyr edirlər, yaxud əməliyyat aparılır, əməliyyat aparılacaq yerə, hər hansı bir yerdən açılan yaradan bədənin içinə boru salırlar, həkim də monitor vasitəsilə həmin alətin hərəkətini seyr edir. Dünya da eynilə bu cürdür. Yəni insan mütləq monitor vasitəsilə seyr edər. Onsuz da bunu dərk etdiyi vaxt, ayağı yerinə dəyər, çünki həmin monitordakı görüntünü bilavasitə Allah yaradır. Yəni xarici aləmdən gələn o məlumatı verən bilavasitə Allahdır.

Aparıcı: Hocam, yəni bunlar bizə proqramlaşdırılmış halda verilmişdir, biz də bu proqramları beynimizin içində görərək müəyyən ifadələr işlədirik.

Adnan Oktar: Eynilə bu şəkildə səslər də. Həmçinin bu taledə olan görüntülərdir, taledə olan səslərdir. İnsan bunun xaricində heç bir şeyi görə bilməz, heç bir şeyi qəbul edə bilməz. (Mavi Karadeniz, 24 mart 2009)

3-cü gün

3-cü gün Səbri bəyin evində keçər...

Səbri: Uşaqlar bəlkə mənə hirslənirsiniz, amma bir qədər də məni anlamağa çalışın. Əgər yaxşı niyyətli bir insan olmasaydım, bu günə qədər bütün görüşlərə gəlib bu mövzuları öyrənməyə çalışardım? Mən də həqiqətləri öyrənmək istəyirəm, amma insanın yaşı artdıqca bəzi şeylər daha çətin olur.

Murad: Səbri bəy elə deməyin, heç kim sizə hirslənmir. Dünən danışdıqlarımızı xatırlayın, bir şeyi anlamaq və ya anlamamaq, qəbul etmək və ya etməmək sizin taleyinizdədir və heç kimin bu taleyi dəyişdirməyə gücü çatmaz. Məhz bunu çox yaxşı bildiyimiz üçün bizim məsuliyyətimiz, ancaq həqiqətləri sizə izah etməkdir. Amma seçim hüququ sizindir.

Sibəl: Murad haqlıdır.

Tolqa: Murad yanında bir kitab gətirmisən, bu gün hansı mövzu barədə danışacağıq?

Murad: Bu kitab Qurandır. Daha əvvəl sizə Qurandan verdiyim nümunələri həmişə əzbərdən demişəm, bu dəfə siz də oxuyub öz gözlərinizlə görün deyə yanımda gətirdim. Əgər siz də razı qalsanız, bu gün insanların maddi dünyanın həqiqi mahiyyətini bilmədən hərəkət etdikləri təqdirdə hansı çətin vəziyyətlərdə qaldıqları və həqiqəti öyrəndikdən sonra verdikləri reaksiyaların səbəbləri haqqında danışaq.

Sibəl: Bunlar həmçinin mənim suallarımın da cavabıdır.

Tolqa: Deyəcəyiniz şeyləri eşitmək üçün səbirsizlənirəm.

Murad: İndi sizə Qurandan bəzi ayələr oxuyacağam. Bu ayələr əsasında danışarkən, iki gündür danışdığımız bütün mövzuları bir daha nəzərdən keçirmiş olacağıq. Əgər indiyədək danışdıqlarımız barəsində bir tərəddüdünüz varsa, bunu deməyin tam vaxtıdır.

Tolqa: Mən öyrəndiklərim qarşısında deməyə bir söz tapa bilmirəm. Həm gözümün qabağındakı həqiqəti öyrəndim, həm də bütün həyata baxışım tamamilə dəyişdi. İnsan düşündükcə, bu mövzudan həyatının hər sahəsində faydalanma imkanı tapır. Yaşadığım hər an mənim üçün əhəmiyyətli, mənalı bir hal aldı. Hər şeyi möcüzə kimi görməyə başladım. Amma çatışmayan bir çox cəhətimin olduğunu da bilirəm.

Sibəl: Mən onsuz da inanclı bir insan idim, amma mənim inanc hesab etdiyim şeylə, həqiqi mənada Allaha iman etmək, Onun sifətlərini hər yerdə görmək, Onun varlığını, gücünü, sifətlərini qavramaq arasında çox böyük fərq var. Mən yalnız başıma bir iş gəldikdə və ya bir imtahana girəcəyəm vaxt dua edərdim. Ramazan ayı gəldikdə, ailəcə oruc tutardıq, bəzən də ölümü xatırlayıb qorxu hissi keçirərdim, amma indi Allahı olduqca çox zikr etməyin və düşünməyin lazım olduğunu anlayıram. Ətrafımdakı insanların demək olar ki, hamısı bu cür yaşayır, bu cür düşünür. Mən tezliklə hər şeyi öyrənib ailəmə, dostlarıma danışmaq istəyirəm. Onsuz da bir-iki gündür, məndə bir dəyişiklik olduğunu da görürlər.

Murad: Səbri bəy...

Səbri: Mən bu mövzuda danışmaq istəmirdim, amma yenə də deyim. Yaxşı, texniki cəhətdən heç bir şübhəm qalmadı, amma öyrəndiyim bu şeyləri gündəlik həyatıma tətbiq etməkdə bir qədər çətinliklə üzləşdim. Yəni məşğul olduğum, aqlımı qurcalayan o qədər çox mövzu vardır ki, bu həqiqəti yadda saxlaya bilmirəm.

Murad: İstəyirsinizə, bu dediklərinizi yadınızda saxlayın, bir qədər sonra danışaq.

Səbri: Necə istəyirsən.

Murad: Daha əvvəl dediyim kimi, Quranda Allahın yeganə güc sahibi olduğu, hər şeyi əhatə etdiyi və hər şeyin yeganə hakimi olduğu mövzusunda çox sayda ayə var. Mən sizə bunlardan bəzilərini oxuyacağam. İlk öncə Bəqərə surəsinin 255–ci ayəsini oxuyuram:

Allah, Ondan başqa məbud yoxdur, əbədi Yaşayandır, Qaimdir. Onu nə mürgü, nə də yuxu tutar. Göylərdə və yerdə nə varsa, Ona məxsusdur. Onun izni olmadan Onun yanında kim şəfaət edə bilər? O, onların gələcəyini və keçmişini bilir. Onlar Onun elmindən, Onun istədiyindən başqa heç bir şey qavraya bilməzlər. Onun Kürsüsü göyləri və yeri əhatə edir. Bunları qoruyub saxlamaq Ona ağır gəlmir. O, Ucadır, Uludur.

Bu ayə və bu mövzudakı digər ayələrdə Allahın sifətləri bildirilir və bir qədər əvvəl danışdığımız, xalq arasındakı yanlış anlayışın əksinə, Allahın hər an hər hadisəni idarə etdiyi, hər an hər yerdə olduğu və mütləq varlığı ifadə edilir. Bu mövzuyla əlaqədar digər bir ayədə, Bəqərə surəsinin 115–ci ayəsində isə; "məşriq də, məğrib də Allahındır! Hansı səmtə yönəlsəniz, Allahın Üzü orada olar. Həqiqətən, Allah hər şeyi Əhatəedəndir, Biləndir" deyilir.

Sibəl: Müsəlman olmağıma baxmayaraq, bu günə qədər bir dəfə belə Quranı oxumadım. Bu mövzunun Quranda bu qədər açıq şəkildə izah edildiyini də təxmin etmirdim.

Murad: İnsanlar həqiqətləri öyrənmək üçün, Allahın insanlara nazil etdiyi Kitabı oxumaq əvəzinə, oradan–buradan eşitdikləri məlumatlara inanırlar. Halbuki bu olduqca yanlış bir hərəkətdir. Hər insan Qurandan məsuldur və Quranı oxumaq, ayələrini öyrənmək və ayələrdəki hökmləri tətbiq etməklə məsuldur. Amma onsuz da, artıq bunun əhəmiyyətini anladığınızı düşünürəm.

Səbri: Bunu etiraf etməliyəm ki, Sibəl kimi mən də bu yaşına qədər bir dəfə belə olsun Quran oxumadım. Halbuki oxumaq üçün çox imkanım olmuşdu.

Murad: Gec qalmamısınız. Həqiqəti öyrənməyin, xətaya son qoymağın yaşı yoxdur.

Səbri: Haqlısan.

Murad: Bizi və hər şeyi yaradan Allah, Quran və elçiləri vasitəsilə bizə doğru olanı, gözəl olanı, səhv və pis şeyləri açıq şəkildə bildirmişdir. Burada yalnız bir neçəsini oxuduğumuz ayələrdən başqa, Quranda həyatımızın hər anında bizə rəhbərlik edəcək, doğru yolu göstərəcək nəsihətlər var. İnsanın ən əhəmiyyətli işi, Yaradanımızın verdiyi bütün öyüdləri, əmrlərini, qadağalarını ən yaxşı şəkildə öyrənilib, qavrayıb tətbiq etməyə

çalışmaqdır. Bunun qarşısında bir bəhanə gətirmək olmaz. Əks halda Nur surəsinin 39-cu ayəsində: "İnkarçıların əməlləri səhradakı ilğıma bənzəyir ki, susamış kimsə onu su hesab edər. Ona yaxınlaşdıqda isə onun heç nə olduğunu görər. O öz yanında Allahı tapar. O da onun cəzasını verər. Allah tez haqq-hesab çəkəndir" deyə xəbər verildiyi kimi, böyük ehtimalla, xəyal olan bir həyatı şüursuz şəkildə yaşayıb, peşmançılıq çəkəcəyi bir aqibətlə üzləşəcəkdir.

Səbri: Dostlar, daha çox tərəddüd etmənin mənasız olduğunu anlayıram. Əslində üç gündür ki, bu işin axırının necə olacağını təxmin edirdim, danışdığımız şeylərdə tək bir qüsurlu, tək bir səhv belə tapa bilmədim və nəticədə tərəddüd etməklə özümü aldatdığımı anladım. Bəli həqiqətlərdən qorxduğumu etiraf etməliyəm. Bəlkə də, sizin itirəcək elə də bir şeyiniz yoxdur, amma mən illərdir ki, sahib olduğum hər şeyi bir anda itirmək istəmirdim. Mənim vəziyyətim, malını, mülkünü, uşaqlarını, ailəsini və işini, bir anda itirən insanın məntiqsiz etirazlarından başqa bir şey deyildi, ancaq özünü aldatmağa çalışan bir insanın bu rəftarı həqiqəti dəyişdirmir.

Murad: Səbri bəy, sizi alqışlayıram. İnanın ki, sizin kimi reaksiya verən insanların sayı çox azdır. Ancaq deyəsən, bir şeyi səhv başa düşürsünüz. Siz heç bir şey itirmirsiniz. Əksinə çox böyük xeyir qazanırsınız. Çünki sahib olduğunuz hər şeyin, Allahın sizə verdiyi nemətlər olduğunu anlayırsınız. Dünyadakı imtahan mühitində Allahın sizi bu gözəl nemətlərlə sınaadığını, bunları sizə cənnəti qazanmağınız üçün bir vasitə kimi verdiyini öyrənirsiniz. Əsla unutmayın, hər şeyi zehmində yaşadığını öyrənən bir insan əslində heç bir şey itirməz, əksinə hadisələrin gerçək üzünü anladığı üçün böyük xeyir qazanar. Məsələn, bir görüntü ilə təmasda olduğunu, hər şeyi Allahın özünə seyr etdirdiyini qavrayan bir insan bu məlumata görə hərəkət etdiyi vaxt, sahib olduğu şeylərə layiq olduqları qədər dəyər verər. Əsl dəyər verilməli varlığın, Rəbbimiz olduğunu unutmaz. Üstəlik hər şeyin Allahdan gələn bir nemət olduğunu bildiyi üçün, özünə verilən bütün nemətlərdən olduqca böyük həzz alar. Bu nemətlər üçün dayanmadan şükr edər. Amma həmçinin bu nemətlərin hamısının özünə, imtahan olunması üçün verildiyini bilər, bunlara qətiyyənlə yiyə durmaz, hərsləyə və ehtirasa qapılmaz. Beləliklə də, Allahın istədiyi kimi bir ömür sürərək, ölümdən sonra daha gözəl bir həyatı seyr etməyə başlayar.

Səbri: Heç bu baxımdan düşünməmişdim.

Murad: Allah, Ənam surəsinin 70–ci ayəsində; "dinlərini oyun və əyləncə sayanları və dünya həyatının aldatdığı şəxsləri tərk et. Bununla (Quranla) xatırlat ki, heç kəs qazandıqlarına görə özünü məhvə məhkum etməsin. Allahdan başqa onun nə bir hamisi, nə də bir şəfaətçisi olacaqdır. O nə cür fidyə versə də, ondan qəbul olunmayacaq. Onlar qazandıqları günahlara görə məhvə məhkum olanlardır" deyə buyurmuşdur. Bu ayədən aydın olduğu kimi təkəbbürlü, özünü bəyənmiş, hətta sanki özünü ilah hesab edən (Allahı tənzih edirəm) bəzi kəslər, əslində kinoteatr pərdəsindəki bir görüntü kimi xəyal olduqlarını anladıkları vaxt o təkəbbürün yerini böyük bir acizlik duyğusu alar. Gözünü dünya sevgisi bürüyənlər, sahib olduqları hər şeyin xəyal olduğunu gördükləri vaxt, dünyanın, uşaqlarının, vəzifələrinin, sərvətlərinin, ətraflarında güc sahibi kimi gördükləri dostlarının hamısının Allaha məxsus olduğunu, Allahın hakimiyyəti altında olduğunu anlayıb, dərindən sarsılırlar. Belə olduqda da, iki seçim hüquqları olur, ya maddə və dünyaya olan ehtirasları yox olur və Allaha üz tuturlar, ya da tam əksinə bu həqiqəti unutmağa çalışıb dünyaya daha çox bağlanırlar. Amma öz–özlərini aldatdıqlarını bildiklərindən ötrü, daim narahat, gərgin və əzab dolu bir ömür sürürlər.

Səbri: Murad, mən haqqı seçirəm. Əlbəttə ki, həqiqətlərdən qaçmağın heç bir fayda vermədiyini çox yaxşı anladım. Amma dediyin bu sözlər qəlbimi daha da möhkəmləndirdi.

Murad: Göründüyünə görə, həqiqətən də siz haqqı seçmişsiniz. Onsuz da gözəl olan, haqq olandır.

Sibəl: Murad, bildiyimə görə, gördüyü görüntünü beyninin içində gördüyünü anlamayan və ya anlamazlıqdan gələn bir çox insan var. Bunlar yazıçı, elm adamı, professor olmaqla, etibar sahibidirlər. Xüsusilə də bu mövzunu texniki cəhətdən tam bilən bu kəslər, bu mövzudan bəhs etməyərək ya bunu gizlədir, ya da bu mövzunu bilən biri kimi davranırlar. Məsələn, tibb və biologiya sahəsində ixtisaslaşmış kəslər belə, bu mövzudan xəbərdar deyilmi?

Murad: Sibəl əslində bu sualın cavabını bir qədər əvvəl Səbri bəy verdi. Əlbəttə ki, bir çox insan bu mövzunu bir yolla öyrənmişdir. Əgər bu mövzu təkəbbürün bəyində olmasıyla məhdudlaşsaydı, bundan əmin ol ki, indi hər kəs bunu qəbul edərdi. Ancaq xarici aləmlə təmasda ola bilmədiyini, hər şeyi beyninin içində etdiyini anlayan bir insan, dərhal ikinci mərhələni, yəni bu görüntüləri yaradanın Allah olduğunu istər–istəməz görür. Bütün həyatını sahib olduğu və sahib olmağı arzuladığı maddi dəyərlər üzərinə qurmuş bir insan, belə olduqda həqiqətləri anlamazlıqdan gəlməyə üz tutur. Çünki bu həqiqətlər ona, Allahın

və buna bağlı olaraq haqq–hesab gününün, cənnət və cəhənnəmin varlığını da xatırladır. Əgər qarşımızdakı şüur və vicdan sahibi bir insandırsa, həyatını bu həqiqətə görə yenidən qaydaya salar. Belə olduqda problem yaranmır, ancaq bəzi insanlar bu həqiqəti gördükləri vaxt, təşvişə qapılıb özlərini aldatmaq yolunu seçirlər. Bu həqiqət onlara qorxu və narahatlıq verir. Səbri bəyin də söylədiyi kimi, sanki unutmaqla və ya gözünü yummaqla həqiqətlərdən xilas olacaqlarını düşünürlər. Həqiqətləri qavraya bilməyən insanların vəziyyətinə Rum surəsində belə diqqət çəkilir:

“Onlar dünya həyatının görünən tərəfini bilir, axirətdən isə büsbütün qafildirlər“. (Rum surəsi, 7)

Səbri: Mən bunu, özüm də yaşadığım üçün bilərəm, insan ehtiraslarının əsiri olur. Yəni bəzi şeyləri görürsən, amma yiyə durduğun şeylərin heç birinin üzərində bir hökmranlığının olmadığını, hər şeyin səni də yaratmış olan Allahın idarəsi altında olduğunu düşünmək, ilk anda insana bir qədər qəribə gəlir. Bir də özünü çox güclü, çox ağıllı, müvəffəqiyyət və vəzifə sahibi bir biznesmen kimi gördüyün vaxt; "göynən gedirsən". Belə bir insana; "əslində yaşadığın hər şey zəhnində yaradılır, bu pulların, fabriklərin, işçilərin, katibələrin, malların, evlərin, avtomobillərin əslləriylə təmasda deyilsən" dediyin vaxt ehtirasları dövrəyə girir.

Murad: Yəni, ayədə; "qadınların, uşaqların, yığın–yığın qızıl–gümüşün, yaxşı cins atların, mal–qaranın və əkin yerlərinin verdiyi zövqlərə olan istək insanların gözünə gözəl göstərilmişdir. Bunlar, dünya həyatının keçici zövqüdür, gözəl qayıdış yeri isə Allah yanındadır" (Ali İmran surəsi, 14) deyə bildirildiyi kimi.

Səbri: Bəli tam da ayədə deyildiyi kimi.

Murad: Quranda şeytandan bəhs edilərkən, onu doğru yoldan sapdırıb Allaha üsyana sövq etdirən səbəblərin başında maddə sevgisi və mütləq varlıq olmaq ehtirasının gəldiyi bildirilir. Bu şeytani ehtiras insanı böyük bir hərisliklə dünyaya bağlamaq istəyər. Xəyal olmaq, "bir heç" olmaq, əzəmətli, təkəbbürlü insanların əsla qəbul etməyəcəkləri bir həqiqətdir. İnkər ediləsi mümkün olmayan həqiqətdir, yaşanaraq sübut edilər, ancaq buna baxmayaraq, dünya ehtirası və onu itirmə ehtimalı bəzi kəslərin bu açıq–aydın həqiqəti düşünməsinə mane olar. Quranda şeytanın özündən razılığı və azğınlığı xüsusilə vurğulanmışdır. Baxın oxuyuram:

"...İblisdən başqa hamısı səcdə etdi. O, səcdə edənlərdən olmadı. Allah dedi: "Mən sənə əmr etdikdə sənə səcdə etməyə nə mane oldu?" İblis dedi: "Mən ondan daha üstünəm. Çünki Sən məni oddan, onu isə palçıqdan yaratmısan!". (Əraf surəsi, 11–12)

Sibəl: Murad bu əhəmiyyətli həqiqətləri bizə səbirlə izah etdiyən üçün sənə çox təşəkkür edirəm. Bu mövzu barəsində çox düşünmüşdüm və bu mövzunu tam təfərrüatlı şəkildə bilmək istəyirəm. Allahın izni ilə bu gün ağımda məni maraqlandıran heç bir sual, heç bir qaranlıq nöqtə qalmadı.

Murad: Əsl mən, bu gözəl söhbət üçün təşəkkür edirəm. Sibəlik hələlik tələsmə, hələ izah etmək istədiyim bir neçə şey daha var. İstəyirsinizsə gəlin televizoru açıb bir qədər seyr edək. Bu mövzuyla əlaqədar qarşımıza bir neçə nümunə daha çıxıb bilər.

Tolqa: Baxın ən sevdiyim şou proqramı başladı. Televiziyada bir şou proqramı gedir, indi düşünürəm ki, görəsən bir insanın gedib buradakı aparıcıya həqiqətləri izah etdiyi, yəni bu tamaşaçıların, onu çox sevindirən bu böyük tamaşaçı kütləsinin, əslində beynində yaradıldığını, alqış səslərinin, arxasındakı bir çox jurnalistin, öz gözəlliyinin, malının, ailəsinin də eynilə zehmində canlanan görüntülər olduğunu, hal-hazırda əslində Allahın hüsurunda olduğunu, hər kəsin təriflədiyi zəkasının belə özünə aid olmadığını söylədiyi təqdirdə, onun buna necə reaksiya verəcəyi mənə çox maraqlıdır.

Sibəl: Yəqin ki, bundan bir o qədər xoş gəlməzdi... Bax, bu kanalda da iqtisadiyyat mövzusunda açıq iclas keçirilir. Onların vəziyyəti daha da çətindir. Bütün iqtisadiyyatın, pulların, bankların, inflyasiyanın, müştərilərin və BVF-nin seyr etdikləri bir görüntü olduğunu onlara necə izah etmək olar bilmirəm. Ciddi-ciddi danışirlar, bunlara; "bunlar sizin zehninizdə yaraadılır, bu ehtiraslardan uzaqlaşın, yalnız Allahın rızasını axtaran bir həyata üz tutun" desən, əlindən oyuncağı alınmış uşaq kimi hirslənə bilərlər...

Murad: Bəli Sibəl haqlısan. Bu insanların ən böyük səhvidir, yəni həqiqətləri unudub dünyaya ehtirasla bağlanmaları. Halbuki insanlar Allaha təslim olsalar, Ona təvəkkül etsələr, həqiqətlərdən qaçmaqdan imtina etsələr, çox xoşbəxt, rahat olar və əmin-amanlıq içində yaşayarlar. Allah, Özünə üz tutan insanlara daim doğru yolu göstərir, problemləri də vardırsa onlara ən gözəl çıxış yollarını təqdim edər. Baxın, sizə bu mövzuda bir ayə oxumaq istəyirəm:

...Allahdan qorxana, Allah çıxış yolu göstərər və ona təsəvvürünə gətirmədiyi bir yerdən ruzi bəxş edər. Kim Allaha təvəkkül etsə, Allah ona kifayət edər. Allah Öz əmrini yerinə yetirəndir... (Talaq surəsi, 2–3)

Sibəl: Bu çox əhəmiyyətli bir həqiqətdir. Yəni televiziya seyr etdiyimiz bu insanlar içində olduqları çətin vəziyyətdən, ancaq dünyəvi ehtiraslarından uzaqlaşılıb Allaha üz tutduqları təqdirdə xilas ola bilərlər.

Murad: Bəli Sibəl. Həmçinin bir qədər əvvəl qeyd etdiyim kimi, xəyaldan başqa bir şey olmayan şeylərin, sanki əsliylə təmasda olarmuş kimi hərəkət edən bu insanlar, içində olduqları vəziyyəti görsələr yəqin ki, çox çətin vəziyyətdə qalarlar. Ömrünü bir xəyal arxasınca qaçmaqla keçirib ən sonunda həqiqəti görən bir insanın keçirdiyi peşmançılıq və xəcalət hissini təsvir etmək qeyri-mümkündür. Kəhf surəsində bu insanların vəziyyətinin necə izah olunduğuna bir baxın:

De: “Sizə əməlləri baxımından ən çox ziyana uğrayanlar barəsində xəbər verimmi? O kəslər haqqında ki, onların dünya həyatındakı səyləri boşa çıxmışdır. Çünki onlar özlüyündə yaxşı işlər gördükləri güman edirdilər. (Kəhf surəsi, 103–104)

Səbri: Bütün həyatıma yenidən nəzər salmağımın və Allaha təslim olmağımın lazım olduğunu, artıq çox yaxşı anlayıram.

Sibəl: Mən də öyrəndiyimiz bu həqiqətlərdən sonra əvvəlki kimi olmayacağam. Muradın söylədiyi kimi yeni bir həyata başlamış vəziyyətdəyəm. Öyrəndiyim şeyləri düşünüb həyata keçirəcəyəm. Allahdan başqa bir güc sahibi olmadığı üçün, işə əvvəlcə onu tanımaqla, Ona yaxın olmaqla və Onun istədiyi kimi hərəkət etməklə başlayacağam. Əlbəttə ki, bütün bunları edə bilmək üçün dərhal bir Quran alacağam və Allahın məndən istədiklərini öyrənəcəyəm.

Tolqa: Deməli, bu vəziyyətdə hamımız eyni fikirdəyik. Bu üç gün ərzində bütün həyatım, bütün planlarım dəyişdi. Mən bir müəllim olduğum üçün üzərimdə ayrıca böyük bir məsuliyyət də hiss edirəm. Öyrəndiyim bu həqiqəti daha da dərindən mənimsəyib bilməyənlərə başa salmaq, mənim üçün ən əhəmiyyətli vicdani məsuliyyət halını aldı.

Murad: Dostlar, unutmayın ki, bir neçə gün ərzində çox əhəmiyyətli həqiqətlər barəsində danışdıq. Mən sizə bu həqiqətləri izah edirmiş kimi görünmüş ola bilərəm. Halbuki, mən də sizinlə birlikdə dinlədim. Heç bir insanın danışma, düşünmə gücü yoxdur. Allah insanın taleyində nə yazmışdırsa, insan da onu danışar və onu düşünər. Allah bizə bu söhbətlərlə Öz qüdrətini başa salmış, xatırlatmış oldu.

Bunu anladıqdan sonra hamımız Ondan kömək diləməli və hz. Süleyman (ə.s)–ın ayədə bildirilən duası kimi; **"ey Rəbbim! Mənə Sənin razı qalacağıın yaxşı əməl etmək üçün ilham ver və məni Öz mərhəmətinlə əməlisaleh qullarının arasına daxil et!"** (Nəml surəsi, 19) deyə dua etməliyik.

İnsan bir filmi seyr edən kimi, taleyini seyr edər

Adnan Oktar: Şeytandan Allaha sığınırım, Allah ayədə: "Onlar Allahı lazımınca qiymətləndirmədilər" deyir. İnsanlar kainatın bu böyüklükdə olduğunu zənn edirlər. Halbuki bütün kainat, Biq Bənqdən sonra meydana gəlmiş deyilən kainat, bəlkə bir ağacın, kainatdakı bir ağacın, bəlkə də, hər hansı planetdəki bir ağacın budağındakı yarpağının içindəki bir atomun nüvəsinin içindədir, yəni bütün bu kainat oradadır bəlkə. Allah sonsuz sayda kainat yaradır. Allah sonsuz qüdrət sahibidir, biz o kainatların o aləmlərindən bir aləmik. Aləmlərin içindəyik. O aləmlərin içində Allah xarici aləmdə maddəni yaradır, amma O bizi, kiçik bir ekran vasitəsilə beynimizin içindəki ekran vasitəsilə dünyanı seyr edəcəyimiz şəkildə yaratmışdır. O kiçik ekrandakı görüntünü, hal-hazırda başımızın içindəki bu görüntünü biz böyük görürük. Yəni o bizə lupa kimi görüntünü böyük göstərir, biz zənn edirik ki, məsələn, mən indi sizə baxıram və sizi böyük görürəm. Halbuki beynimin içindəki kiçik bir yerdə olan elektrik siqnalını mən belə şərh edirəm, yəni beynim elektrik siqnalını insan kimi görür. Bu sizin görüntünüzü beynimə elektrik siqnalı halında gətirən bir sistemdir. Mən o elektrik siqnalını siz hesab edirəm və kiçik bir monitorun qarşısında əyləşib dünyanı seyr edirəm.

Müxbir: İnsanın əzəldən bəri müəyyən olunmuş bir taleyi varmı?

Adnan Oktar: Əlbəttə ki, bütün görüntülər həmin monitorda göstəriləcək, necə ki, kaset, video kaset qoyulur və insan onu seyr edirsə. Bir video kaset kimi, Allah o video kaset vasitəsilə bütün həyatımızı bizə seyr etdirir. Sonra axirətdə həmin bu video kaset bizim əlimizə verilir. Biz bu video kasetlə axirətə gedirik. İnsanlar da təəccüblənir. Bu ayədə də bildirilir. İnsan: "Bu necə ola bilər, burda hər şey yazılmışdır" deyir. Yəni Allah: "Belə deyərlər" deyir. Allah; "bu video kaset hər şeyi ən incə nöqtəsinə qədər yazmışdır" dediklərini deyir. İnsanların taleyi axirətdə, video kasetdə qeyd edilmiş halda özlərinə verilir. Bir cür video kaset, insanın bütün həyatı bu video kasetdə kodlanmışdır. Bizim sonsuz həyatımız Allah Qatında bitmişdir. Biz anlardan meydana gəlirik. Lakin biz anı uzun bir vaxt kimi qəbul edirik. Zaman, qavrayış və inanc formasıdır. Mən zənn edirəm ki, ibtidai məktəbə getmişdim. Halbuki bu başımdakı bir inançdır, bu mənim üçün həmin anda yaradılır. Allah ayədə deyir onsuz da, qovulmuş şeytandan Allaha sığınırım; "**O hər an yaratmaqdadır**" deyir. Allah kainatı hər an yaradır, davamlı yaradar. Yəni bir an yaratmasa, hər şey Allahın istəyi nəticəsində məhv olar. Hamısını məhv edər. (Ekin TV, 12 fevral 2009)

Qeydlər:

- 2–R.L.Gregory, Eye and Brain: The Psychology of Seeing, Oxford University Press Inc. New York, 1990, səh.9
- 4–Bertrand Russell, Rəlativitenin Alfabesi, Onur Nəşriyyat, 1974, səh.161–162
- 5–Bertrand Russell, Rəlativitenin Alfabesi, Onur Nəşriyyat, 1974, səh.161–162
- 6–Orhan Hançerlioğlu, Düşünce Tarihi, Remzi Kitabevi, İstanbul: 1987, səh.447
- 7–Lincoln Barnett, Evren ve Einstein, Varlık Nəşriyyat, Tərcüməçi: Nail Bezel, səh.20
- 8–R.L.Gregory, Eye and Brain: The Psychology of Seeing, Oxford University Press Inc. New York, 1990, səh.9
- 9– Karl Pribram, David Bohm, Marilyn Ferguson, Fritjof Capra, Holografik Evren I cild, Tərcüməçi: Ali Çakıroğlu, Kuraldışı Nəşriyyat, İstanbul: 1996, səh.37
- 10–Karl Pribram, David Bohm, Marilyn Ferguson, Fritjof Capra, Holografik Evren I cild, Tərcüməçi: Ali Çakıroğlu, Kuraldışı Nəşriyyat, İstanbul: 1996, səh.37
- 11 Sidney Fox, Klaus Dose, Molecular Evolution and The Origin of Life, New York: Marcel Dekker, 1977. səh. 2
- 12 Alexander I Oparin, Origin of Life, (1936) New York, Dover Publications, 1953 (Reprint), səh.196
- 13 "New Evidence on Evolution of Early Atmosphere and Life", Bulletin of the American Meteorological Society, cild 63, Noyabr 1982, səh. 1328–1330.
- 14 Stanley Miller, Molecular Evolution of Life: Current Status of the Prebiotic Synthesis of Small Molecules, 1986, səh. 7
- 15 Jeffrey Bada, Earth, Fevral 1998, səh. 40
- 16 Leslie E. Orgel, The Origin of Life on Earth, Scientific American, cild 271, Oktyabr 1994, səh. 78
- 17 Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, səh. 189
- 18 Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, səh. 184.
- 19 B. G. Ranganathan, Origins?, Pennsylvania: The Banner Of Truth Trust, 1988.

- 20 Charles Darwin, *The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition*, Harvard University Press, 1964, säh. 179
- 21 Derek A. Ager, "The Nature of the Fossil Record", *Proceedings of the British Geological Association*, cild 87, 1976, säh. 133
- 22 Douglas J. Futuyma, *Science on Trial*, New York: Pantheon Books, 1983. Säh. 197
- 23 Solly Zuckerman, *Beyond The Ivory Tower*, New York: Toplinger Publications, 1970, säh. 75–94; Charles E. Oxnard, "The Place of Australopithecines in Human Evolution: Grounds for Doubt", *Nature*, cild 258, säh. 389
- 24 J. Rennie, "Darwin's Current Bulldog: Ernst Mayr", *Scientific American*, Dekabr 1992
- 25 Alan Walker, *Science*, vol. 207, 1980, säh. 1103; A. J. Kelso, *Physical Antropology*, 1st ed., New York: J. B. Lipincott Co., 1970, säh. 221; M. D. Leakey, *Olduvai Gorge*, vol. 3, Cambridge: Cambridge University Press, 1971, säh. 272
- 26 *Time*, Noyabr 1996
- 27 S. J. Gould, *Natural History*, vol. 85, 1976, säh. 30
- 28 Solly Zuckerman, *Beyond The Ivory Tower*, New York: Toplinger Publications, 1970, säh. 19
- 29 Richard Lewontin, "The Demon–Haunted World", *The New York Review of Books*, 9 Yanvar, 1997, säh. 28.

TƏKAMÜL YALANI

Darvinizm, yəni təkamül nəzəriyyəsi yaradılış həqiqətini inkar etmək məqsədilə irəli sürülmüş, ancaq uğursuzluqla nəticələnmiş elmdən kənar cəfəngiyatdan başqa bir şey deyil. Canlıların cansız maddələrdən təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edən bu nəzəriyyə kainatda və canlılarda çox möcüzəvi nizam olduğunun elm tərəfindən sübut edilməsi ilə və təkamül prosesinin əsla baş vermədiyini göstərən 350 milyona yaxın fosilin tapılması ilə süqut etmişdir. Beləliklə, Allah'ın bütün kainatı və canlıları yaratdığı elm tərəfindən də sübut edilmişdir. Bu gün təkamül nəzəriyyəsini dirçəltmək üçün dünya səviyyəsində aparılan təbliğat sadəcə elmi həqiqətlərin təhrif olunmasına, tərəfli şərhinə, elm adı altında söylənilən yalan və saxtakarlıqlara əsaslanır.

Ancaq bu təbliğat həqiqəti gizlətmir. Təkamül nəzəriyyəsinin elm tarixində ən böyük xəta olması son 20-30 il ərzində elm dünyasında getdikcə daha ucadan dilə gətirilir. Xüsusilə 1980-ci illərdən sonra aparılan tədqiqatlar darvinist iddiaların tamamilə səhv olduğunu üzə çıxarmış və bu həqiqət bir çox elm adamı tərəfindən dilə gətirilmişdir. ABŞ-da biologiya, biokimya, paleontologiya kimi fərqli sahələrlə məşğul olan bir çox elm adamı darvinizmin əsassızlığını görür, canlıların mənşəyini artıq yaradılışla açıqlayırlar.

Təkamül nəzəriyyəsinin süqutundan və yaradılış dəlillərindən digər bir çox əsərimizdə bütün elmi təfərrüatları ilə bəhs etmişik və etməyə davam edirik. Ancaq əhəmiyyəti baxımından mövzudan burada da bəhs etməkdə fayda var.

Darvini məhv edən çətinliklər

Təkamül nəzəriyyəsi tarixi qədim yunanlara gedib çıxan bir təlim olmasına baxmayaraq, XIX əsrdə hərtərəfli şəkildə irəli sürüldü. Nəzəriyyəni elm dünyasının gündəminə gətirən ən mühüm irəliləyiş Çarlz Darvinin 1859-cu ildə nəşr edilən "Növlərin mənşəyi" adlı kitabı idi. Darvin bu kitabda dünyadakı müxtəlif canlı növlərini Allah'ın ayrı-ayrı yaratdığına qarşı çıxırdı. Darvinin fikrincə, bütün növlər ortaq əcdaddan törəmiş və zaman ərzində kiçik dəyişikliklərlə müxtəlifləşmişdilər.

Darvinin nəzəriyyəsi heç bir konkret elmi tapıntıya əsaslanmırdı; özünün də qəbul etdiyi kimi, sadəcə bir məntiq yeritmə idi. Hətta Darvin kitabındakı "Nəzəriyyənin qarşısında duran çətinliklər" başlıqlı uzun bölmədə etiraf etdiyi kimi, nəzəriyyə bir çox mühüm suala cavab verə bilmirdi.

Darvin nəzəriyyəsinin qarşısındakı çətinliklərə inkişaf edən elmin üstün gələcəyinə, yeni elmi kəşflərin nəzəriyyəsini gücləndirəcəyinə ümid edirdi. Bunu kitabında tez-tez bildirirdi. Ancaq inkişaf edən elm Darvinin ümidlərinin tam əksinə, nəzəriyyənin əsas iddialarını bir-bir əsassız qoydu.

Darvinizmin elm qarşısındakı məğlubiyyətini üç əsas başlıq altında təhlil etmək olar:

Nəzəriyyə həyatın yer üzündə ilk dəfə necə ortaya çıxdığını əsla açıqlaya bilmir.

Nəzəriyyənin irəli sürdüyü təkamül mexanizmlərinin, əslində, təkamül xarakterinə malik olduğunu göstərən heç bir elmi tapıntı yoxdur.

Fosillər təkamül nəzəriyyəsinin iddialarının tam əksini göstərir.

Bu bölmədə bu üç əsas başlığı əsaslı təhlil edəcəyik.

Keçilməz ilk pillə: həyatın mənşəyi

Təkamül nəzəriyyəsi bütün canlı növlərinin bundan təxminən 3.8 milyard il əvvəl dünyada fantastik şəkildə təsadüfən meydana gələn bircə canlı hüceyrədən törədiklərini iddia edir. Bircə hüceyrənin milyonlarla kompleks canlı növünü necə əmələ gətirməsi və əgər həqiqətən bu cür təkamül baş vermişsə, nə üçün izlərinin fosillərdə tapılmadığı nəzəriyyənin açıqlaya bilmədiyi suallardandır. Ancaq bütün bunlardan əvvəl iddia edilən təkamül prosesinin ilk pilləsi üzərində dayanmaq lazımdır. Həmin ilk hüceyrə necə ortaya çıxmışdır?

Təkamül nəzəriyyəsi cahilliklə yaradılışı inkar etdiyinə görə, həmin ilk hüceyrənin heç bir plan və nizam olmadan təbiət qanunları çərçivəsində təsadüfən meydana gəldiyini iddia edir. Yəni bu nəzəriyyəyə əsasən, cansız maddə kortəbii təsadüflər nəticəsində ortaya canlı hüceyrə çıxarmalıdır. Ancaq bu, məlum olan ən təməl biologiya qanunlarına zidd iddiadır.

Həyat həyatdan gəlir

Darvin kitabında həyatın mənşəyindən heç bəhs etməmişdi. Çünki onun dövründəki ibtidai elm anlayışı canlıların çox sadə quruluşa malik olduqlarını fərz edirdi. Orta əsrlərdən bəri “spontane generation” adlı nəzəriyyəyə əsasən, cansız maddələrin təsadüfən birləşərək canlı varlıq əmələ gətirməsinə inanırdılar. Bu dövrdə həşəratların yemək artıqlarından, siçanların da buğdadan əmələ gəlməsi geniş yayılmış düşüncə idi. Bunu sübut etmək üçün qəribə təcrübələr aparılmışdı. Çirkli əsginin üstünə bir az buğda qoyulmuş və bir müddət sonra bu qarışıqdan siçanların əmələ gəlməsini gözləmişdilər.

Ətin qurdlanması da həyatın cansız maddələrdən törədiyinə dəlil hesab edilirdi. Lakin daha sonra məlum olacaqdı ki, ətin üstündəki qurdlar öz-özlərindən əmələ gəlmirlər, milçəklərin gətirib qoyduğu gözlə görülməyən sürfələrdən çıxırdılar. Darvin “Növlərin mənşəyi” adlı kitabını yazdığı dövrdə isə bakteriyaların cansız maddədən əmələ gəlməsi inancı elm dünyasında geniş şəkildə qəbul edilirdi.

Lakin Darvinin kitabının nəşr edilməsindən beş il sonra məşhur fransız bioloq Lui Paster təkamülə əsas verən bu inancı qəti şəkildə təkzib etdi. Paster apardığı uzun elmi fəaliyyət və təcrübələrdə gəldiyi nəticəni belə şərh etmişdi:

“Cansız maddələrin həyatı əmələ gətirməsi iddiası artıq qəti şəkildə tarixə gömülmüşdür”. (*Sidney Fox, Klaus Dose, Molecular Evolution and The Origin of Life, New York: Marcel Dekker, 1977, səh. 2*)

Təkamül nəzəriyyəsinin tərəfdarları Pasterin kəşflərinə uzun müddət qarşı çıxdılar. Ancaq inkişaf edən elm canlı hüceyrəsinin mürəkkəb quruluşunu üzə çıxardıqca həyatın öz-özünə əmələ gəlməsi iddiasının əsassızlığı daha da açıq şəkil aldı.

XX əsrdəki nəticəsiz səylər

XX əsrdə həyatın mənşəyi mövzusunun tədqiq edən ilk təkamülçü məşhur rus biolog Aleksandr Oparin oldu. Oparin 1930-cu illərdə irəli sürdüyü bəzi tezislərlə canlı hüceyrəsinin təsadüfən meydana gələ biləcəyini sübut etməyə çalışdı. Ancaq bu fəaliyyətlər uğursuzluqla nəticələnəcək və Oparin bu etirafı etməli olacaqdı:

“Təəssüf ki, hüceyrənin mənşəyi təkamül nəzəriyyəsinin tamamilə əhatə edən ən qaranlıq nöqtədən ibarətdir”. (*Alexander I. Oparin, Origin of Life, (1936) New York, Dover Publications, 1953 (Reprint), səh. 196*)

Oparinin yolunu davam etdirən təkamülçülər həyatın mənşəyi problemini həll etmək üçün təcrübələr aparmağa çalışdılar. Bu təcrübələrin ən məşhuru amerikalı kimyaçı Stenli Miller tərəfindən 1953-cü ildə aparıldı. Miller ibtidai atmosferdə mövcud olduğunu iddia etdiyi qazları bir təcrübədə birləşdirdi və bu qarışıqca enerji verərək zülalları təşkil edən bir neçə üzvi molekul (amin turşusu) sintezlədi.

O illərdə təkamüllə bağlı mühüm mərhələ kimi tanılan bu təcrübənin əsassız olduğu və təcrübədə tətbiq edilən atmosferin yer şərtlərindən çox fərqli olduğu sonrakı illərdə üzə çıxacaqdı. (“*New Evidence on Evolution of Early Atmosphere and Life*”, *Bulletin of the American Meteorological Society, c. 63, Kasım 1982, səh. 1328-1330*)

Uzun sükutdan sonra Millerin özü də tətbiq etdiyi atmosfer mühitinin həqiqi olmadığını etiraf etdi. (*Stanley Miller, Molecular Evolution of Life: Current Status of the Prebiotic Synthesis of Small Molecules, 1986, səh. 7*)

Həyatın mənşəyi problemini açıqlamaq üçün XX əsr boyu göstərilən bütün təkamülçü səylər uğursuzluqla nəticələndi. San Diyeqo Skrips İnstitutundan məşhur geokimyaçı Cefri Bada təkamülçü “Earth” jurnalında 1998-ci ildə dərc edilən bir məqalədə bu həqiqəti belə qəbul edir:

“Bu gün XX əsri arxada qoyarkən hələ də XX əsrin başlanğıcındakı ən böyük həll edilməmiş problemlə qarşı-qarşıyıyıq: həyat yer üzündə necə başlayıb”. (*Jeffrey Bada, Earth, Şubat 1998, səh. 40*)

Həyatın kompleks quruluşu

Təkamülçülərin həyatın mənşəyi ilə bağlı bu qədər çıxılmaz vəziyyətə düşməsinin başlıca səbəbi ən sadə hesab etdikləri canlıların bu qədər mürəkkəb quruluşa malik olmasıdır. Canlı hüceyrəsi insanın hazırladığı bütün texnoloji məhsullardan daha mürəkkəbdir. Belə ki, bu gün

dünyanın ən qabaqcıl laboratoriyalarında belə cansız maddələr birləşdirilərək nəinki canlı hüceyrə, hətta hüceyrəyə aid bircə zülal da hasil etmək mümkün deyil.

Bir hüceyrənin meydana gəlməsi üçün lazımlı şərtlər əsla təsadüflərlə açıqlanmayacaq qədər çoxdur. Lakin bunu açıqlamağa heç ehtiyac yoxdur. Təkamülçülər hələ hüceyrə səviyyəsinə çatmadan çıxılmaz vəziyyətə düşürlər. Çünki hüceyrənin əsasını təşkil edən zülalların təsadüfən sintezlənmə ehtimalı riyazi cəhətdən sıfırdır.

Bunun ən əsas səbəbi budur ki, bir zülalın əmələ gəlməsi üçün başqa zülallar da olmalıdır. Bu səbəb bir zülalın təsadüfən əmələgəlmə ehtimalını tamamilə aradan qaldırır. Ona görə, təkcə bu fakt təkamülçülərin təsadüf iddiasını təkzib etmək üçün kifayətdir. Mövzunun əhəmiyyətini qısaca açıqlayaq:

- Fermentlər olmasa, zülal sintezlənmə bilməz, fermentlər də zülaldır.

- Bircə zülalın sintezlənməsi üçün 100-ə yaxın hazır zülal olmalıdır. Ona görə, zülalların olması üçün zülallar lazımdır.

- Zülalları sintezləyən fermentləri DNT hazırlayır. DNT olmasa, zülal sintezlənmə bilməz. Ona görə, zülalların əmələ gəlməsi üçün DNT də lazımdır.

-Zülal sintezləmə prosesində hüceyrədəki bütün orqanoidlərin mühüm funksiyaları var. Yəni zülalların əmələ gəlməsi üçün tam funksional hüceyrə bütün orqanoidləri ilə birlikdə mövcud olmalıdır.

Hüceyrənin nüvəsində yerləşən, genetik məlumat daşıyan DNT molekulu isə informasiya bankıdır. İnsan DNT-sindəki informasiyanı kağıza köçürmək istəsək, hər biri 500 səhifədən ibarət 900 cildlik kitabxana ortaya çıxar.

Burada çox maraqlı dilemma da var: DNT ancaq bir sıra xüsusi zülalların (fermentlərin) köməyi ilə qoşalaşa bilər. Amma bu fermentlər də ancaq DNT-dəki informasiya əsasında sintezlənir. Bir-birlərindən asılı olduqlarına görə, DNT-nin qoşalaşması üçün ikisi də eyni anda mövcud olmalıdır. Bu isə həyatın öz-özünə meydana gəlməsi ssenarisini çıxılmaz vəziyyətə salır. San Diyeqo Kaliforniya Universitetindən məşhur təkamülçü prof. Lesli Orsel "Scientific American" jurnalının 1994-cü il oktyabr sayında bu həqiqəti belə etiraf edir:

"Olduqca kompleks quruluşa malik olan zülalların və nuklein turşularının (RNT və DNT) eyni yerdə və eyni zamanda təsadüfən əmələ gəlmələri həddindən artıq ehtimaldan kənardır. Ancaq bunların biri olmadan digərini əldə etmək də mümkün deyil. Ona görə, insan məcburən həyatın kimyəvi yollarla meydana gəlməsinin tamamilə qeyri-mümkün olduğu nəticəsinə gəlir". (Leslie E. Orgel, *The Origin of Life on Earth, Scientific American, c. 271, Ekim 1994, səh. 78*)

Şübhəsiz ki, əgər həyatın kortəbii təsadüflərlə öz-özünə meydana gəlməsi mümkün deyilsə, onda həyatın yaradıldığı qəbul edilməlidir. Bu həqiqət əsas məqsədi yaradılışı inkar etmək olan təkamül nəzəriyyəsinə açıq-aydın əsassızdır.

Təkamülün xəyali mexanizmləri

Darvinin nəzəriyyəsini əsassız edən ikinci əsas cəhət nəzəriyyənin təkamül mexanizmləri kimi irəli sürdüyü iki anlayışın da, əslində, heç bir təkamül gücünə malik olmamasıdır.

Darvin irəli sürdüyü təkamül iddiasını tamamilə təbii seleksiya mexanizmi ilə əlaqələndirmişdi. Bu mexanizmə verdiyi əhəmiyyət kitabının adından da açıq şəkildə başa düşülür: “Növlərin mənşəyi, təbii seleksiya yolu ilə...”

Təbii seleksiya təbii seçmə deməkdir, təbiətdəki həyat uğrunda mübarizədə təbii şərtlərə uyğun və güclü canlıların həyatda qalacağı düşüncəsinə əsaslanır. Məsələn, yırtıcı heyvanlar tərəfindən təhlükəyə məruz qalan bir maral sürüsündə daha sürətlə qaçan marallar həyatda qalacaq. Beləliklə, maral sürüsü sürətlə qaçan və güclü fərdlərdən ibarət olacaq. Amma bu mexanizm maralların təkamül keçirməsinə səbəb olmaz, onları başqa bir canlı növünə, məsələn, atlara çevirməz.

Ona görə, təbii seçmə mexanizmi heç bir təkamül gücünə malik deyil. Darvin də bu həqiqəti anlamışdı və “Növlərin mənşəyi” adlı kitabında: **“Faydalı dəyişikliklər baş vermədikcə təbii seçmə heç bir şey edə bilməz”**, - demək məcburiyyətində qalmışdı. (*Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, səh. 184*)

Lamarkın təsiri

Bəs bu faydalı dəyişikliklər necə baş verə bilərdi? Darvin öz dövrünün ibtidai elm anlayışı çərçivəsində bu suala Lamarka əsaslanaraq cavab verməyə çalışmışdı. Darvindən əvvəl yaşamış fransız bioloq Lamarka görə, canlılar həyatları boyu keçirdikləri fiziki dəyişiklikləri sonrakı nəsllə ötürürlər, nəsildən-nəslə toplanan bu xüsusiyyətlər nəticəsində yeni növlər meydana gəlir. Məsələn, Lamarkın fikrincə, zürafələr ceyranlardan törəyiblər, hündür ağacların yarpaqlarını yeməyə çalışarkən nəsildən-nəslə boyunları uzanmışdır.

Darvin də buna bənzər misallar çəkmiş, məsələn, “Növlərin mənşəyi” kitabında qida tapmaq üçün suya girən bəzi ayıların tədricən balinalara çevrildiyini iddia etmişdi. (B. G. Ranganathan, *Origins?*, Pennsylvania: The Banner Of Truth Trust, 1988.)

Lakin Mendelin kəşf etdiyi və XX əsrdə inkişaf edən genetika elmi ilə qəti şəkildə sübut edilən genetika qanunları qazanılmış xüsusiyyətlərin sonrakı nəsillərə ötürülməsi əfsanəsinə məhv etdi. Beləliklə, təbii seçmə “təkbaşına” və tamamilə təsirsiz mexanizm olaraq qaldı.

Neodarvinizm və mutasiyalar

Darvinistlər isə bu vəziyyətə bir çıxış yolu tapmaq üçün 1930-cu illərin sonlarında müasir sintetik nəzəriyyəni və ya daha geniş yayılmış adı ilə neodarvinizmi ortaya atdılar. Neodarvinizm təbii seçmənin yanına faydalı dəyişiklik səbəbi kimi mutasiyaları, yəni canlıların genlərində radiasiya kimi xarici amillər və ya transkripsiya xətalari nəticəsində əmələ gələn pozulmaları əlavə etdi. Bu gün də elmi cəhətdən əsassız olduğunu bilmələrinə baxmayaraq, darvinistlər neodarvinist modeli müdafiə edirlər. Nəzəriyyə yer üzündəki milyonlarla canlı növünün, onların qulaq, göz, ağciyər, qanad kimi saysız-hesabsız mürəkkəb orqanlarının mutasiyalara, yəni genetik pozulmalara əsaslanan bir proses nəticəsində əmələ gəldiyini iddia

edir. Amma nəzəriyyəni çarəsiz qoyan bir açıq elmi həqiqət var: mutasiyalar canlıları təkmilləşdirmirlər, əksinə, hər zaman canlılara zərər verirlər.

Bunun səbəbi çox sadədir: DNT çox mürəkkəb quruluşa malikdir. Bu molekula olan hər hansı təsadüfi təsir ancaq zərər verir. Amerikalı genetik B.G. Ranqanatan bunu belə açıqlayır:

“Mutasiyalar kiçik, təsadüfi və zərərliyə gətiricidir. Çox nadir meydana gəlirlər və ən yaxşı halda təsirsizdir. Bu üç xüsusiyyət mutasiyaların təkamül xarakterli təsir meydana gətirməyəcəyini sübut edir. Yüksək dərəcədə xüsüləşmiş orqanizmdə meydana gələn təsadüfi dəyişiklik ya təsirsiz, ya da zərərli olur. Bir qol saatında meydana gələn təsadüfi dəyişiklik qol saatını təkmilləşdirməz. Ona böyük ehtimalla zərər verər və ya ən yaxşı halda təsir etməz. Bir zəlzələ bir şəhəri daha yaxşı hala salmaz, onu məhv edər”. (*Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, səh. 179*)

Bu günə qədər heç bir faydalı, yəni genetik məlumatı təkmilləşdirən mutasiya müşahidə edilməyib. Bütün mutasiyaların zərərli olması aşkar edilib. Aydın olmuşdur ki, təkamül nəzəriyyəsinin təkamül mexanizmi kimi göstərdiyi mutasiyalar, əslində, canlıları sadəcə məhv edən, şikəst edən genetik hadisələrdir (insanlarda mutasiyanın ən çox rast gəlinən təsiri xərçəngdir). Əlbəttə, məhvedici mexanizm təkamül mexanizmi ola bilməz. Təbii seçmə isə Darvinin də qəbul etdiyi kimi, tək başına heç bir şey edə bilməz. Bu həqiqət bizə təbiətdə heç bir təkamül mexanizminin olmadığını göstərir. Təkamül mexanizmi olmadığına görə, təkamül deyilən xəyali proses də baş verməyib.

Fosillər: ara-keçid formalardan əsər-əlamət yoxdur

Təkamül nəzəriyyəsinin iddia etdiyi prosesin baş vermədiyinin ən açıq göstəricisi isə fosillərdir.

Təkamül nəzəriyyəsinə görə, bütün canlılar bir-birlərindən törəyiblər. Əvvəlcədən mövcud olan bir canlı növü zaman ərzində digərinə çevrilmiş və bütün növlər bu şəkildə əmələ gəlmişlər. Nəzəriyyəyə əsasən, bu çevrilmə yüz milyon illər davam edən uzun dövrü əhatə etmiş və mərhələ-mərhələ irəliləmişdir. Bu təqdirdə iddia edilən uzun çevrilmə prosesi zamanı saysız-hesabsız ara növlər əmələ gəlməli və yaşamalılardırlar.

Məsələn, keçmişdə balıq xüsusiyyətlərini daşımalarına baxmayaraq, bir tərəfdən də bəzi sürünən canlı xüsusiyyətlərini qazanmış yarı-balıq, yarı-sürünən canlılar yaşamalılardırlar və ya sürünən xüsusiyyətlərini daşıyan, bir tərəfdən də bəzi quş xüsusiyyətləri qazanmış sürünən quşlar ortaya çıxmalıdır. Bunlar bir keçid prosesində olduqları üçün şikəst, yarımçıq, qüsurlu canlılar olmalıdır. Təkamülçülər keçmişdə yaşadığına inandıqları bu nəzəri məxluqları “ara-keçid forması” adlandırırlar.

Əgər, həqiqətən, bu cür canlılar keçmişdə yaşayıbsa, onların sayı və növü milyonlarla, hətta milyardlarla olmalıdır və bu əcaib canlıların qalıqlarına mütləq fosil izlərində rast gəlinməlidir. Darvin “Növlərin mənşəyi”ndə bunu belə açıqlamışdır:

“Əgər nəzəriyyəmə doğrudursa, növləri bir-biri ilə əlaqələndirən saysız-hesabsız ara-keçid növləri keçmişdə mütləq yaşamalıdır... Onların yaşadığının dəlilləri də sadəcə fosil qalıqları arasında tapıla bilər”. (*Charles Darwin, The Origin of Species, səh. 172, 280*)

Ancaq bu sətirləri yazan Darwin ara-keçid formalarının heç cür tapılmadığını bilir və bunun nəzəriyyəsi üçün böyük problem olduğunu görürdü. Ona görə, “Növlərin mənşəyi” kitabının “Nəzəriyyənin qarşısında duran çətinliklər” (*Difficulties on Theory*) adlı bölməsində belə yazmışdı:

“Əgər, həqiqətən, növlər digər növlərdən yavaş dəyişikliklərlə törəyibsə, nə üçün saysız-hesabsız ara-keçid formasına rast gəlmirik? Nə üçün bütün təbiət qarmaqarışq vəziyyətdə deyil, məhz yerli-yerindədir? Saysız-hesabsız ara-keçid forması olmalıdır, bəs nə üçün yer üzünün çoxsaylı təbəqələrində onları tapmırıq?... Nə üçün hər geoloji forma və hər təbəqə belə qalıqlarla dolu deyil?” (*Charles Darwin, The Origin of Species, səh. 172, 280*)

Darvinin puç olan ümidləri

Ancaq XIX əsrin ortasından indiyə qədər dünyanın hər tərəfində qızgın fosil araşdırmaları aparılmasına baxmayaraq, ara-keçid formalarına rast gəlinməmişdir. Aparılan qazıntı işlərində və tədqiqatlarda əldə edilən bütün tapıntılar təkamülçülərin gözlədiklərinin əksinə, canlıların yer üzündə birdən-birə, tam və qüsursuz formada ortaya çıxdıqlarını göstərmişdir.

Məşhur ingilis paleontoloq Derek V. Eycer təkamülçü olmasına baxmayaraq, bu həqiqəti belə etiraf edir:

“Problemimiz budur: fosilləri hərtərəfli tədqiq etdikdə növlər və ya siniflər səviyyəsində belə daima eyni həqiqətlə qarşılaşırıq; mərhələli təkamüllə təkmilləşən deyil, birdən-birə yer üzündə əmələ gələn qruplar görürük”. (Derek A. Ager, “The Nature of the Fossil Record”, *Proceedings of the British Geological Association, c. 87, 1976, səh. 133*)

Yəni fosil qeydlərində bütün canlı növləri aralarında heç bir keçid forması olmadan, tam formada ani surətdə ortaya çıxırlar. Bu, Darvinin fikirlərinin tam əksidir. Habelə, bu, canlı növlərinin yaradıldıqlarını göstərən çox güclü dəlildir. Çünki bir canlı növünün heç bir əcdadı olmadan, bir anda və qüsursuz şəkildə ortaya çıxmasının tək açıqlaması var: o növ yaradılmışdır. Bu həqiqət məşhur təkamülçü bioloq Duqlas Futuyma tərəfindən də qəbul edilir:

“Yaradılış və təkamül yaşayan canlıların mənşəyi haqqında iki yeganə açıqlamadır. Canlılar dünyada ya tamamilə mükəmməl və tam formada ortaya çıxmışlar, ya da belə olmamışdır. Əgər belə olmamışdırsa, bir dəyişiklik prosesi nəticəsində özlərindən əvvəl mövcud olan bəzi canlı növlərindən təkamül keçirərək meydana gəlməlidirlər. Amma əgər tam və mükəmməl formada ortaya çıxıblarsa, onda sonsuz güc sahibi olan bir ağıl tərəfindən yaradılmışlar”. (*Douglas J. Futuyma, Science on Trial, New York: Pantheon Books, 1983. Səh. 197*)

Fosillər isə canlıların yer üzündə tam və mükəmməl formada ortaya çıxdıqlarını göstərir. Yəni “növlərin mənşəyi” Darvinin hesab etdiyinə əksinə, təkamül deyil, yaradılışdır.

İnsanın təkamülü nağılı

Təkamül nəzəriyyəsinin tərəfdarlarının ən çox gündəmə gətirdikləri məsələ insanın mənşəyidir. Bununla bağlı darvinist iddia bu gün yaşayan müasir insanın meymunabənzər məxluqlardan törədiyini zənn edir. 4-5 milyon il əvvəl başladığı fərz edilən bu prosesdə müasir insan ilə əcdadları arasında bəzi ara-keçid formaların yaşadığı iddia edilir. Əslində, tamamilə fantastik olan bu ssenaridə dörd əsas kateqoriya var:

Australopithecus

Homo habilis

Homo erectus

Homo sapiens

Təkamülçülər insanların ilk “meymunabənzər əcdadları”na “cənub meymunu” mənasını verən “australopithecus” adını veriblər. Bu canlılar, əslində, nəslə kəsilməmiş meymun növüdür. Lord Solli Zukerman və prof. Çarlz Oksnord kimi İngiltərə və ABŞ-dan iki məşhur anatomun *australopithecus* nümunələri üzərində apardığı hərtərəfli araşdırmalar bu canlıların sadəcə nəslə kəsilməmiş meymun növünə aid olduqlarını və insanlarla heç bir bənzərlik təşkil etmədiklərini göstərmişdir. (*Charles E. Oxnard, “The Place of Australopithecines in Human Evolution: Grounds for Doubt”, Nature, c. 258, səh. 389*)

Təkamülçülər insanın təkamülünün sonrakı mərhələsini də “homo”, yəni insan kimi təsnif edirlər. İddiaya əsasən, homo sırasındakı canlılar *australopithecus*lardan daha çox inkişaf ediblər. Təkamülçülər bu fərqli canlılara aid fosilləri ardıcıl düzərək fantastik təkamül sxemi qururlar. Bu sxem xəyalidir, çünki bu fərqli siniflərin arasında təkamül xarakterli əlaqə olması əsla sübut edilə bilməmişdir. Təkamül nəzəriyyəsinin XX əsrdəki ən mühüm tərəfdarlarından biri olan Ernst Mayr: “*Homo sapiens*ə uzanan zəncir halqası, əslində, itib”, - deyərək bunu qəbul edir. (*J. Rennie, “Darwin’s Current Bulldog: Ernst Mayr”, Scientific American, Aralık 1992*)

Təkamülçülər “*ausrtalopithecus > homo habilis > homo erectus > homo sapiens*” ardıcılığını qurarkən bu növlərin hər birinin daha sonrakının əcdadı olmasını irəli sürürlər. Lakin paleoantropoloqların son kəşfləri *australopithecus*, *homo habilis* və *homo erectus*un dünyanın müxtəlif bölgələrində eyni dövrlərdə yaşadıklarını göstərir. (*Alan Walker, Science, c. 207, 1980, s. 1103; A. J. Kelso, Physical Antropology, 1. baskı, New York: J. B. Lipincott Co., 1970, s. 221; M. D. Leakey, Olduvai Gorge, c. 3, Cambridge: Cambridge University Press, 1971, səh. 272*)

Habelə, *homo erectus* sinfinə aid olan insanların bir qismi çox müasir dövrlərə qədər yaşayıblar, *homo sapiens neandertalensis* və *homo sapiens sapiens* (insan) ilə eyni mühitdə birlikdə mövcud olmuşlar. (*Time, noyabr 1996*)

Bu isə, əlbəttə, bu siniflərin bir-birilərinin əcdadı olduqları iddiasının əsassızlığını açıq şəkildə ortaya qoyur. Harvard Universitetinin paleontoloqlarından Stiven Cey Quld, təkamülçü olmasına baxmayaraq, darvinist nəzəriyyənin düşdüyü bu çıxılmaz vəziyyəti belə açıqlayır:

“Əgər bir-biri ilə paralel şəkildə yaşayan üç müxtəlif hominid (insanabənzər) sxemi varsa, onda bizim soy ağacımıza nə oldu? Aydınır ki, bunların biri digərindən törəyə bilməz. Habelə, biri digəri ilə müqayisə edildikdə təkamül xarakterli inkişaf meyli göstərmirlər”. (S. J. Gould, *Natural History*, c. 85, 1976, səh. 30)

Qısaca desək, KİV-də və ya dərsliklərdə verilən bir cür fantastik yarı-meymun yarı-insan canlıların rəsmləri ilə, yəni sırf təbliğat yolu ilə dirçəldilməyə çalışılan insanın təkamülü ssenarisi heç bir elmi əsası olmayan nağıldan ibarətdir. Bu mövzunu uzun illər tədqiq edən, xüsusilə *australopithecus* fosilləri üzərində 15 il araşdırma aparan İngiltərənin ən məşhur və hörmətli elm adamlarından biri olan Lord Solli Zukerman təkamülçü olmasına baxmayaraq, meymunabənzər canlılardan insana uzanan nəsil ağacı olmadığı nəticəsinə gəlmişdir.

Zukerman maraqlı elm şkalası da qurmuşdur. Elmi hesab etdiyi elm sahələrindən elmdən kənar qəbul etdiyi elm sahələrinə qədər şaxəli cədvəl çəkmişdir. Zukermanın bu cədvəlində ən elmi, yəni konkret faktlara əsaslanan elm sahələri kimya və fizikadır. Cədvəldə bunlardan sonra bioloji elmlər, daha sonra sosial fənlər gəlir. Şaxələnmənin ən kənar ucunda, yəni elmdən kənar hesab edilən hissədə isə Zukermanın fikrincə telepatiya, altıncı hiss kimi hissini fəvqündə olan qavrama anlayışları və bir də insanın “təkamülü” yerləşir! Zukerman şaxələnmənin bu ucunu belə açıqlayır:

“Obyektiv reallıq sahəsindən çıxıb bioloji elm fərz edilən bu sahələrə, yəni hissini fəvqündə olan qavramaya və insanın fosil tarixinin şərh edilməsinə daxil olduqda, təkamül nəzəriyyəsinə inanan bir şəxs üçün hər şeyin mümkün olduğunu görürük. Belə ki, nəzəriyyələrinə qəti şəkildə inanan bu şəxslərin ziddiyyətli bəzi rəyləri eyni anda qəbul etmələri belə mümkündür”. (Solly Zukerman, *Beyond The Ivory Tower*, New York: Toplinger Publications, 1970, səh. 19)

İnsanın təkamülü nağılı da nəzəriyyələrinə kor-koranə inanan bir sıra insanların tapdıqları bəzi fosillər haqqında qabaqcadan rəy verərək şərh etmələrindən ibarətdir.

Darvin formulu!

İndiyə qədər təhlil etdiyimiz bütün dəlillərlə yanaşı, istəyirsinizsə, təkamülçülərin necə cəfəng inanca malik olduqlarına bir də uşaqların belə anlayacağı qədər açıq misalla baxaq.

Təkamül nəzəriyyəsi canlıların təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edir. Ona görə, bu iddiaya əsasən, cansız və şüursuz atomlar birləşərək əvvəlcə hüceyrəni əmələ gətirmiş və sonra eyni atomlar birləşərək digər canlıları və insanı meydana gətirmişlər. İndi düşünək, canlıların əsasını təşkil edən karbon, fosfor, azot, kalium kimi elementləri birləşdirdikdə bir yığın əmələ gəlir. Bu atom yığını hansı prosesdən keçirilsə də, bircə canlı belə əmələ gətirməz. İstəyirsinizsə, bununla bağlı bir təcrübə keçirək və təkamülçülərin, əslində, müdafiə etdikləri, amma ucadan söyləyə bilmədikləri iddianı onların adından “Darvin formulu” adı ilə nəzərdən keçirək:

Təkamülçülər çoxlu sayda böyük çənin içində canlıların əsasını təşkil edən fosfor, azot, karbon, oksigen, dəmir, maqnezium kimi elementlərdən bol miqdarda qoysunlar. Hətta normal

şərtlərdə mövcud olmayan, ancaq bu qarışıqın içində lazımlı bildikləri maddələri də bu çənlərə əlavə etsinlər. Qarışıqların içinə istədikləri qədər amin turşusu, istədikləri qədər də zülal doldursunlar. Bu qarışıqlara istədikləri nisbətdə temperatur və rütubət versinlər. Bunları istədikləri ən yaxşı texnoloji cihazlarla qarışdırsınlar. Çənlərin başında nəzarətçi kimi dünyanın qabaqcıl elm adamlarını qoysunlar. Bu mütəxəssislər atadan oğula, nəsil-dən-nəslə ötürülərək növbə ilə milyardlarla, hətta trilyonlarla il fasiləsiz çənlərin başında gözləsinlər. Bir canlının əmələ gəlməsi üçün hansı şərtlərin mövcud olmasını lazım bilirlərsə, hamısını tətbiq etsinlər. Ancaq nə etsələr də, o çənlərdən əsla bir canlı çıxara bilməzlər. Zürafələri, aslanları, arıları, bülbülləri, tutuquşuları, atları, delfinləri, gülləri, səhləb çiçəklərini, zanbaqları, qərənfilləri, bananları, portağalları, almaları, xurmaları, pomidorları, qovunları, qarpızları, əncirləri, zeytunları, üzümləri, şaftalıları, tovuz quşlarını, qırqovulları, rəngarəng kəpənəkləri və bunlar kimi milyonlarla canlı növündən heç birini əmələ gətirə bilməzlər. Nəinki burada sadaladığımız bir neçə canlı, bunların bircə hüceyrəsini belə əldə edə bilməzlər.

Qısaca desək, **şüursuz atomlar birləşərək hüceyrəni əmələ gətirə bilməzlər.** Sonra yeni qərar verərək bir hüceyrəni iki yerə bölüb, sonra ardıcıl başqa qərarlar verib elektron mikroskopunu icad edən, sonra öz hüceyrə quruluşunu bu mikroskop altında tədqiq edən professorları əmələ gətirə bilməzlər. **Maddə ancaq Allah'ın üstün yaratması ilə həyat qazanır.** Bunun əksini iddia edən təkamül nəzəriyyəsi isə ağıla tamamilə zidd cəfəngiyatdır. Təkamülçülərin ortaya atdığı iddialar üzərində bir az düşünmək yuxarıdakı misalda göstəriləndiyi kimi, bu həqiqəti üzə çıxarar.

Göz və qulaqdakı texnologiya

Təkamül nəzəriyyəsinin qətiyyənlə açıqlaya bilmədiyi digər məsələ isə göz və qulaqdakı üstün duyğu keyfiyyətidir.

Gözlə bağlı mövzuya keçməzdən əvvəl “Necə görürük?” sualına qısaca cavab verək. Bir cisimdən gələn şüalar gözdə tor qişaya tərsinə düşür. Bu şüalar buradakı hüceyrələr tərəfindən elektrik siqnallarına çevrilir və beyinin arxa hissəsindəki görmə mərkəzi adlanan kiçik nöqtəyə ötürülür. Bu elektrik siqnalları bir sıra ardıcıl proseslərdən sonra beyindəki bu mərkəzdə görüntü kimi şərh edilir. Bu məlumatdan sonra düşünək: beyin işığa qapalıdır. Yəni beyinin içi qapqaranlıqdır, işıq beyinin yerləşdiyi yerə girə bilməz. Görmə mərkəzi adlanan yer qapqaranlıq, işığın düşmədiyi, bəlkə, heç qarşılaşmadığınız qədər qaranlıq yerdir. Ancaq siz bu zülmət qaranlıqda işıqlı, aydın dünyanı izləyirsiniz.

Üstəlik, bu, o qədər aydın və keyfiyyətli görüntüdür ki, XXI əsrin texnologiyası belə hər cür imkanı olmasına baxmayaraq, bu aydın görüntünü əldə edə bilmir. Məsələn, hal-hazırda oxuduğunuz kitaba, kitabı tutan əllərinizə baxın, sonra başınızı qaldırın və ətrafınıza baxın. Hal-hazırda gördüyünüz aydın və keyfiyyətli görüntünü başqa bir yerdə görmüsünüzmü? Bu qədər aydın görüntünü sizə dünyanın qabaqcıl televizor şirkətlərinin istehsal etdiyi təkmilləşdirilmiş televizor ekranı belə verə bilməz. 100 ildən bəri minlərlə mühəndis bu aydın görüntünü əldə etmək üçün çalışır. Bunun üçün fabriklər, böyük müəssisələr qurulur, tədqiqatlar aparılır, planlar və dizaynlar edilir. Bir televizor ekranına baxın, bir də hal-hazırda əlinizdə tutduğunuz

bu kitaba. Arada böyük aydınlıq və keyfiyyət fərqi olduğunu görəcəksiniz. Həm də televizorun ekranı sizə iki ölçülü görüntü göstərir, lakin siz üç ölçülü, dərin perspektivi olan görüntü izləyirsiniz.

Uzun illərdən bəri on minlərlə mühəndis üç ölçülü televizor icad etməyə, gözün görmə keyfiyyətini əldə etməyə çalışırlar. Bəli, üç ölçülü televizor kimi sistem istehsal edə bildilər, amma onu da eynəksiz üç ölçülü görmək mümkün deyil, həm də bu, süni üçölçülü görüntüdür. Arxa tərəf daha bulanıq, ön tərəf isə kağız dekorasiya kimi görünür. Heç bir zaman gözün gördüyü qədər aydın və keyfiyyətli görüntü əmələ gəlmir. Kamerada da, televizorda da mütləq görüntü itkisi olur.

Təkamülçülər bu keyfiyyətli və aydın görüntünü əmələ gətirən mexanizmin təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edirlər. İndi birisi sizə otağınızda ki televizorun təsadüflər nəticəsində əmələ gəldiyini, atomların birləşib bu görüntünü əmələ gətirən aləti meydana gətirdiyini desə, nə düşünərsiniz? Minlərlə insanın birlikdə edə bilmədiyini şüursuz atomlar necə etsin?

Gözün gördüyündən daha bəsit görüntünü əmələ gətirən alət təsadüfən əmələ gəlmirsə, gözün və gözün gördüyü görüntünün də təsadüfən meydana gəlməyəcəyi çox açıqdır. Eyni vəziyyət qulağa da aiddir. Xarici qulaq ətrafdakı səsləri qulaq seyvanı vasitəsilə toplayıb daxili qulağa ötürür; daxili qulaq da bu titrəyişləri elektrik impulslarına çevirərək beyinə göndərir. Eynilə görmədə olduğu kimi, eşitmə prosesi də beyindəki eşitmə mərkəzində həyata keçir.

Göz üçün dediklərimiz qulağa da aiddir, yəni beyin işıq kimi səsə də qapalıdır, səs keçirmir. Ona görə, xarici aləm nə qədər səs-küylü olsa da, beyinin içi tamamilə səssizdir. Buna baxmayaraq, ən aydın səslər beyində eşidilir. Səs keçirməyən beyninizdə orkestr simfoniya dinləyir, ətraf mühitin bütün səs-küyünü eşidirsiniz. Ancaq həmin anda həssas bir cihazla beyninizin içindəki səs səviyyəsi ölçülsə, burada səssizliyin hakim olduğu məlum olacaqdır. Aydın görüntü əldə etmək ümidi ilə texnologiyadan necə istifadə edilsə, səs üçün də eyni səylər on illərdən bəri davam etdirilir. Səsyazma cihazları, musiqi mərkəzləri, bir çox elektron alət, səs qəbul edən musiqi sistemləri bu fəaliyyətlərin nəticələrindən bəziləridir. Ancaq bütün texnologiyaya və bu sahədə minlərlə mühəndis və mütəxəssis işləməsinə baxmayaraq, qulağın əmələ gətirdiyi qədər aydın və keyfiyyətli səs əldə edilməmişdir. Ən böyük musiqi sistemi şirkətinin istehsal etdiyi ən keyfiyyətli musiqi mərkəzini düşünün. Səsi qeyd etdikdə mütləq səsin bir hissəsi itir, az da olsa təhrif olur və ya musiqi mərkəzini işə saldıqda hələ musiqi çalmazdan əvvəl mütləq bir cızıltı eşidirsiniz. Ancaq insan orqanizmindəki texnologiyanın məhsulu olan səslər olduqca aydın və qüsursuzdur. İnsan qulağı heç vaxt musiqi mərkəzində olduğu kimi cızıltılı və ya təhrif olunmuş şəkildə səs eşitmir; səs necədirsə, tam və aydın şəkildə onu eşidir. Bu, insan yaradıldığı gündən bəri belədir. İndiyə qədər insanın istehsal etdiyi heç bir görüntü və səs cihazı göz və qulaq qədər həssas və keyfiyyətli qəbuledici olmamışdır. Ancaq görmə və eşitmə hadisəsində bütün bunların fəvqündə duran çox böyük həqiqət də var.

Beynin içində görən və eşidən şüur kimə aiddir?

Beyinin içində parlaq, rəngli dünyanı izləyən, simfoniyları, quşların civiltilərini dinləyən, gülü qoxulayan kimdir?

İnsanın gözlərindən, qulaqlarından, burnundan gələn siqnallar elektrik impulsu kimi beyinə ötürülür. Biologiya, fiziologiya və ya biokimya kitablarında bu görüntünün beyində necə əmələ gəlməsinə dair bir çox şey oxuyursunuz. Ancaq bu mövzu haqqında ən mühüm həqiqətə heç bir yerdə rast gələ bilməzsiniz: beyində bu elektrik impulslarını görüntü, səs, qoxu və hiss kimi qavrayan kimdir? Beyinin içində gözə, qulağa, buruna ehtiyac hiss etmədən bütün bunları qavrayan bir şüur var. Bu şüur kimə aiddir?

Əlbəttə, bu şüur beyini təşkil edən sinirlər, yağ təbəqəsi və sinir hüceyrələrinə aid deyil. Elə buna görə, hər şeyin maddədən ibarət olduğunu zənn edən darvinist-materialistlər bu suallara heç cür cavab verə bilmirlər. Çünki bu şüur Allah'ın yaratdığı ruhdur. Ruhun görüntünü izləmək üçün gözə, səsi eşitmək üçün qulağa ehtiyacı yoxdur. Eyni zamanda, düşünmək üçün beyinə də ehtiyacı yoxdur.

Bu açıq və elmi həqiqəti oxuyan hər insan beyinin içindəki bir neçə sm³-lik, qapqaranlıq yerə bütün kainatı üçölçülü, rəngli, kölgəli və işıqlı şəkildə sığışdıran uca Allah'ı düşünüb, Ondən qorxub Ona sığınmalıdır.

Materialist inanc

Bura qədər təhlil etdiklərimiz təkamül nəzəriyyəsinin elmi kəşflərə zidd iddia olduğunu göstərir. Nəzəriyyənin həyatın mənşəyi haqqındakı iddiası elmə ziddir, irəli sürdüyü təkamül mexanizmlərinin heç bir təkamül gücü yoxdur və fosillər nəzəriyyənin iddia etdiyi ara keçid formalarının yaşamadığını göstərir. Bu təqdirdə, əlbəttə, təkamül nəzəriyyəsi elmə zidd fərziyyə kimi bir kənara qoyulmalıdır. Belə ki, tarix boyu dünya mərkəzli kainat modeli kimi bir çox düşüncə təzi elmin gündəmindən çıxarılmışdır. Ancaq təkamül nəzəriyyəsi təkidlə elmin gündəliyində saxlanılır. Hətta bəzi insanlar nəzəriyyənin tənqid edilməsini elmə təcavüz kimi göstərməyə çalışırlar. Axı niyə? Bunun səbəbi təkamül nəzəriyyəsinin bəzi kütlələr üçün əl çəkilməz doqmatik inanc olmasıdır. Bu kütlələr materialist fəlsəfəyə kor-koranə bağlıdırlar və darvinizmi də təbiət haqqında yeganə materialist açıqlama olduğu üçün mənimsəyiblər. Bəzən bunu açıq şəkildə etiraf edirlər. Harvard Universitetindən məşhur genetik və eyni zamanda, qabaqcıl təkamülçülərdən olan Riçard Levontin əvvəlcə materialist, sonra elm adamı olduğunu belə etiraf edir:

“Bizim materializmə bir inancımız var, bu “a priori” (əvvəlcədən qəbul edilmiş, doğru fərz edilmiş) inandır. Bizi dünya haqqında materialist açıqlama verməyə məcbur edən şey elmi metodlar və qanunlar deyil. Əksinə, materializmə olan “a priori” bağlılığımız səbəbi ilə dünya haqqında materialist açıqlama verən tədqiqat metodları və anlayışlarını uydururuq. Materializm mütləq doğru olduğuna görə də ilahi açıqlamanın səhnəyə çıxmasına icazə verə bilmərik”. (*Richard Lewontin, “The Demon-Haunted World”, The New York Review of Books, 9 Ocak, 1997, səh. 28*)

Bu sözlər darvinizmin materialist fəlsəfəyə bağlılıq uğrunda davam etdirilən bir doqma olduğunun açıq ifadəsidir. Bu doqma maddədən başqa heç bir varlıq olmadığını qəbul edir. Bu səbəbdən də cansız, şüursuz maddənin həyatı əmələ gətirdiyinə inanır. Milyonlarla müxtəlif canlı növünün, məsələn, quşların, balıqların, zürafələrin, pələnglərin, həşəratların, ağacların, çiçəklərin, balinaların və insanların maddənin öz daxilindəki reaksiyalarla, yəni yağan yağışla, çaxan şimşəklə, cansız maddədən əmələ gəldiyini qəbul edir. Əslində isə bu, həm ağıla, həm də elmə ziddir. Amma darvinistlər Allah'ın açıq-aşkar varlığını qəbul etməmək üçün bu ağıldan və elmdən kənar fikri cahilliklə müdafiə etməkdə davam edirlər.

Canlıların mənşəyinə materialist düşüncə ilə baxmayan insanlar isə bu açıq həqiqəti görəcəklər: bütün canlılar üstün güc, bilik və ağıla malik olan Yaradanın əsəridir. Yaradan bütün kainatı yoxdan var edən, ən qüsursuz şəkildə nizama salan və bütün canlıları yaradan Allah'dır.

Təkamül nəzəriyyəsi dünya tarixinin ən təsirli sehridir

Burada bunu da bildirmək lazımdır ki, heç bir ideologiyanın təsiri altında qalmadan, sadəcə aqlını və məntiqini işlədən hər insan elm və mədəniyyətdən uzaq xalqların xurafatlarını xatırladan təkamül nəzəriyyəsinə inanmağın qeyri-mümkün olduğunu asanlıqla anlayacaqdır.

Yuxarıda da bildirildiyi kimi, təkamül nəzəriyyəsinə inananlar böyük bir çənin içinə bir çox atomu, molekulu, cansız maddəni dolduran və bunların qarışığından zaman ərzində düşünən, dərk edən, kəşflər edən professorların, universitet tələbələrinin, Eynşteyn, Habl kimi elm adamlarının, Frank Sinatra, Çarlton Heston kimi aktyorların, bununla yanaşı, ceyranların, limon ağaclarının, qərənfillərin çıxacağına inanırlar. Həm də bu cəfəng iddiaya inananlar elm adamları, professorlar, mədəniyyətli, təhsilli insanlardır. Bu səbəbdən, təkamül nəzəriyyəsi haqqında dünya tarixinin ən böyük və ən təsirli sehri ifadəsini işlətmək yerinə düşər. Çünki dünya tarixində insanların bu dərəcədə aqlını başından alan, ağıl və məntiqlə düşünmələrinə imkan verməyən, gözlərinin qarşısına sanki bir pərdə çəkib çox açıq olan həqiqətləri görmələrinə mane olan başqa inanc və ya iddia yoxdur. Bu, afrikalı bəzi qəbilələrin totemlərə, Səba xalqının Günəşə tapınmasından, hz. İbrahimin qövmünün düzəltdikləri bütələrə, hz. Musanın qövmünün qızıldan düzəltdikləri buzova tapınmalarından daha qorxulu və ağılasız korluqdur. Əslində, bu vəziyyət Allah'ın Quranda işarə etdiyi ağılsızlıqdır. Allah bəzi insanların anlayışlarının bağlı olacağını və həqiqətləri görməkdən məhrum olacağını bir çox ayəsində bildirir. Bu ayələrdən bəziləri belədir:

Həqiqətən, kafirləri əzabla qorxutsan da, qorxutmasan da, onlar üçün birdir, iman gətirməzlər. Allah onların ürəyinə və qulağına möhür vurmuşdur. Gözlərində də pərdə vardır. Onları böyük bir əzab gözləyir! (Bəqərə surəsi, 6-7)

... Onların qəlbləri vardır, lakin onunla anlamazlar. Onların gözləri vardır, lakin onunla görməzlər. Onların qulaqları vardır, lakin onunla eşitməzlər. Onlar heyvan kimidirlər, bəlkə də, daha çox zəlalətdədirlər. Qafil olanlar da məhz onlardır! (Əraf surəsi, 179)

Allah "Hicr" surəsində də bu insanların möcüzələr görsələr də, inanmayacaq qədər sehrləndiklərini belə bildirir:

Əgər onlara göydən bir qapı açsaq və oradan durmadan yuxarı dırmaşsalar yenə də: “Gözümüz bağlanmış, biz sehrlənmişik”, - deyərlər. (Hicr surəsi, 14-15)

Bu qədər geniş kütləyə bu sehrin təsir etməsi, insanların həqiqətlərdən bu qədər uzaq saxlanması və 150 ildən bəri bu sehrin pozulmaması isə sözlə ifadə edilməyəcək qədər heyvətli vəziyyətdir. Çünki bir və ya bir neçə insanın qeyri-mümkün ssenarilərə, cəfəng və məntiqsiz iddialara inanmalarını anlamaq olar. Ancaq dünyanın hər tərəfindəki insanların şüursuz və cansız atomların ani qərarla birləşib qeyri-adi mütəşəkkillik, nizam, ağıl və şüur nümayiş etdirərək qüsursuz sistemlə işləyən kainatı, həyat üçün uyğun hər cür xüsusiyyətə malik olan Yer planetini və saysız-hesabsız kompleks sistemdən ibarət canlıları meydana gətirdiyinə inanmasının sehdən başqa heç bir açıqlaması yoxdur.

Allah Quranda inkarçı fəlsəfənin tərəfdarı olan bəzi şəxslərin etdikləri sehrlərlə insanlara təsir etdiklərini Hz. Musa ilə firon arasında baş verən bir hadisə ilə bizə bildirir. Hz. Musa firona haqq dini təbliğ etdikdə firon Hz. Musaya öz bilici sehrkarları ilə insanların toplaşdığı bir yerdə qarşılaşmasını söyləyir. Hz. Musa sehrkarlarla qarşılaşdıqda əvvəlcə onların bacarıqlarını göstərməsini əmr edir. Bu hadisənin danışıldığı ayə belədir:

(Musa:) “Siz atın”, - dedi. Onlar (əsalarını yerə) atdıqda, adamların gözlərini bağlayıb (sehrləyib) onları qorxutdular və böyük bir sehr göstərdilər. (Əraf surəsi, 116)

Göründüyü kimi, fironun sehrkarları Hz. Musa və ona inananlardan başqa insanların hamısını sehrləyə bilmişdilər. Ancaq onların atdıqlarına qarşı Hz. Musanın ortaya qoyduğu dəlil onların bu sehrini, ayədəki ifadə ilə uydurduqlarını udmuş, yəni təsirsiz etmişdir:

Biz də Musaya: “Əsanı tulla!” - deyə vəhy etdik. Bir də (baxıb gördülər ki,) əsa onların uydurub düzəldikləri bütün şeyləri udur. Artıq haqq zahir, onların uydurub düzəldikləri yalanlar isə batil oldu. (Sehrbazlar) orada məğlub edildilər və xar olaraq geri döndülər. (Əraf surəsi, 117-119)

Ayələrdə də bildirildiyi kimi, əvvəllər insanlara sehrləyərək təsir göstərən bu şəxslərin etdiklərinin saxtakarlıq olmasının başa düşülməsi ilə sözügedən şəxslər alçalmışlar. Dövrümüzdə də bir sehrin təsiri ilə elmilik adı altında olduqca cəfəng iddialara inanan və bunları müdafiə etmək üçün həyatlarını qurban verənlər əgər bu iddialardan əl çəkməsələr, həqiqətlər tam mənası ilə üzə çıxdıqda və sehr pozulduqda alçalacaqlar. Belə ki, təqribən 60 yaşına qədər təkamülü müdafiə edən və ateist filosof olan, ancaq sonradan həqiqətləri görən Malkolm Maqeric təkamül nəzəriyyəsinin yaxın gələcəkdə düşəcəyi vəziyyəti belə açıqlayır:

“Mən özüm təkamül nəzəriyyəsinin xüsusilə tətbiq edildiyi sahələrdə gələcəyin tarix kitablarındakı ən böyük yumor hədəflərindən biri olacağına inandım. Gələcək nəsillər bu qədər çürük və qeyri-müəyyən hipotezin inanılmaz saflıqla qəbul edilməsini heyvətli qarşılayacaqlar”. (Malcolm Muggeridge, *The End of Christendom, Grand Rapids: Eerdmans, 1980, səh. 43*)

Bu gələcək uzaq deyil, əksinə, çox yaxın gələcəkdə insanlar “təsadüf”lərin ilah olmasının mümkünsüzlüyünü anlayacaqlar və təkamül nəzəriyyəsi dünya tarixinin ən böyük yalanı və ən güclü sehri kimi tərif ediləcəkdir. Bu güclü sehr böyük sürətlə dünyanın hər tərəfində insanlar

üzərində təsirini itirməyə başlamışdır. Təkamül yalanının sirrinin öyrənən bir çox insan bu yalana necə aldandığını heyrət və təəccüblə qarşılayır.

...Sənin bizə öyrətdiklərimdən başqa bizdə heç bir bilik yoxdur!

Həqiqətən, Sən bilənsən, müdriksən!

(Bəqərə surəsi, 32)